

Nasilje nad ženama u obiteljskom okruženju

Štengl, Tena

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:984102>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Nasilje nad ženama u obiteljskom okruženju

Završni rad

Studentica: Tena Štengl

Akadska godina: 2016./2017.

Mentorica završnog rada: Prof.dr.sc. Jasminka Zloković

Rijeka, rujan 2017.

Sažetak

Nasilje nad ženama u obitelji nije nova pojava, događa se od kada postoji čovječanstvo. Još u prošlim vremenima žene su bile izložene raznim oblicima zlostavljanja iz razloga što se položaj žena smatrao nižim u odnosu na muškarce. „Deklaracija UN-a o eliminaciji nasilja protiv žena iz 1993.godine definira nasilje nad ženama kao bilo kakav čin nasilja koje se temelji na rodu i spolu, a koji kao posljedicu ima ili je vjerojatno da će imati, fizičku, seksualnu ili psihološku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu.“ (Bego i sur., 2007). Zlostavljanje dijelimo na nekoliko vrsta: psihičko/emocionalno, fizičko, ekonomsko, seksualno, no vrlo često se događaju i kombinacije više vrsta. Svaka od tih vrsta ostavlja teške posljedice na psihičko i fizičko zdravlje žrtve, od niskog samopouzdanja, agresije, depresije do ovisnosti o raznim opijati i suicidalnosti.

U ovom radu govorit će se u nasilju nad ženama u obitelji, sredini u kojoj bi se žena trebala osjećati najsigurnije. Suprotno mnogim uvjerenjima, upravo je dom, najopasnije mjesto za ženu. Provedeno je istraživanje na uzorku od 5 štićenica doma za žene i djecu Sv. Ana u Rijeci. Metoda koja se koristila u istraživanju bila je kvalitativna metoda intervjua, a cilj istraživanja te općenito cijelog ovog rada je prikazati nasilje nad ženama u obitelji kao sve veći i ozbiljnijem problemu današnjice, s naglaskom na perspektivu žena koje su se borile s tim problemom, načine na koji su se svakodnevno s time nosile, kakve je posljedice nasilje partnera ostavilo na njih, s kojim problemima se danas susreću te kako zamišljaju svoju budućnost bez nasilnog partnera.

Ključne riječi: nasilje, žena, zlostavljač, nasilje nad ženom, obiteljsko nasilje

Summary

Violence against women in family is not a new phenomenon, exist since there is humanity. Even in the past, women has been exposed to various forms of abuse because of the fact that the position of the women was lower in comparison to the men. “The UN Declaration on the Elimination of Violence against women from 1993 defines violence against women as any act of gender-based violence that has, or it likely to have, physical, sexual or psychological harm or suffering of women, including threat to such act, forcible or arbitrary deprivation of liberty, whether in public or private life.” (Bego i sur., 2007). Abuse is divided in several types: psychic/emotional, physical, economic, sexual, but often, combinations of multiple types occur. Each of these types leaves serious consequences to the psychological and physical health of the victim, from low self-esteem, aggression, depression to dependence on various opiates and suicides.

This work will be about violence against women in family, the ambience where the woman should feel the safest. Contrary to many beliefs, home is the most dangerous place for woman. A research was conducted on a sample of 5 women, residents of the institution for women and children victims of domestic violence Sv. Ana in Rijeka. The method used in research was a qualitative interview method, and the aim of this research and generally this work is to show violence against women in the family as an increasingly serious and problematic issue, focusing on the perspective of women who have been struggling with this problem, the ways they were dealing with abuse, what are the consequences, with what problems are encountered today and how they imagine their future without a violent partner.

Keywords: violence, abuser, violence against violence, domestic violence

Sadržaj

SAŽETAK	2
SUMMARY	3
SADRŽAJ	4
UVOD U ISTRAŽIVAČKU TEMU	5
TEMATSKA RAZRADA ISTRAŽIVAČKOG PROBLEMA	7
1. NASILJE.....	7
1.1. <i>Nasilje u intimnim odnosima</i>	7
1.2. <i>Oblici nasilja</i>	8
1.3. <i>Uzroci nasilja (modeli)</i>	10
1.4. <i>Čimbenici rizika za počinjenje nasilja u intimnim vezama</i>	10
1.5. <i>Ciklus nasilja u obitelji</i>	12
1.6. <i>Međugeneracijski prijenos nasilja</i>	13
2. ŽRTVA.....	15
2.1. <i>Obilježja žrtve</i>	15
2.2. <i>Razlozi ostanka s nasilnim partnerom</i>	15
2.3. <i>Stavovi žena prema nasilju u obitelji</i>	16
2.4. <i>Mehanizmi preživljavanja</i>	16
2.5. <i>Partneričini osjećaji</i>	17
2.6. <i>Posljedice izloženosti nasilju</i>	18
2.7. <i>Mogućnosti zapošljavanja</i>	24
2.8. <i>Plan sigurnosti zlostavljane žene</i>	26
3. ZLOSTAVLJAČ.....	27
3.1. <i>Početak zlostavljanja</i>	27
3.2. <i>Obilježja zlostavljača</i>	28
3.3. <i>Biološki i psihološki faktori</i>	30
3.4. <i>Zlostavljački mentalitet</i>	31
3.5. <i>Psihički zlostavljač</i>	33
4. DJECA.....	35
4.1. <i>Svjedoci i žrtve nasilja</i>	35
4.2. <i>Posljedice</i>	36
5. SIGURNE KUĆE.....	39
PRIKAZ METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	40
ANALIZA I INTERPRETACIJA DOBIVENIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA	41
ZAKLJUČCI PROIZAŠLI IZ DOBIVENIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA	52
LITERATURA	54
PRILOZI	56

Uvod u istraživačku temu

Živimo u 21.stoljeću kada svaka osoba ima pravo na život, slobodu i sigurnost, osobni, psihički i fizički integritet, pravo da ne bude podvrgnuta torturi, nehumanom ili ponižavajućem tretmanu, pravo na jednaku zaštitu pred zakonom te pravo na jednakost unutar obitelji (Bego i sur., 2007). Međutim, više od 60% žena u Hrvatskoj žrtva je nekog oblika tjelesnog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog zlostavljanja u obitelji. Poseban problem koji se treba naglasiti je neprijavlivanje i nebilježenje svih oblika nasilja nad ženama, stoga se može pretpostaviti da su „tamne brojke“ puno veće. Nasilje protiv žena je jedno od najjačih društvenih mehanizama kojima se žene prisiljavaju na podčinjeni položaj u odnosu na muškarce (Bego i sur., 2011). Ono je prisutno u svim društvima, neovisno radi li se o ruralnim ili urbanim sredinama; društveno, ekonomsko i obrazovno višim ili nižim slojevima. Može se dogoditi svakoj ženi, bez obzira na obrazovanje, obiteljski odgoj i ekonomsko stanje, a nasilnici mogu biti iznimno cijenjene i u društvu omiljene osobe (Sarnavka, 2003).

U Hrvatskoj nedostaje istraživanja i znanstvene literature, posebno novije i relevantnije, koja se bavi nasiljem u obitelji, a specifično nasiljem nad ženama, iako je taj problem u društvu percipiran kao vrlo bitan. Istraživanje koje je provedeno 2003.godine pokazalo je poražavajuće rezultate da je najmanje 29% žena u Republici Hrvatskoj doživjelo neki oblik fizičkog zlostavljanja, odnosno da je svaka četvrta žena u Hrvatskoj žrtva nekog od fizičkih oblika nasilja u obitelji. Svjetska statistika o obiteljskom nasilju govori da preko 80% nasilja nad ženama vrše njihovi partneri, od toga njih 72% tvrdi da nasilje traje više godina, a 52% navodi kako nasilje doživljava svakodnevno (Ajduković, Pavleković 2000).

Nasilje nad ženama, iako brzo rastući nije zaseban problem, već je pripojeno jednom od dominantnih oblika rodno uvjetovanog nasilja, obiteljskom nasilju, iz razloga što su raznim oblicima nasilja u obitelj također direktno ili indirektno izložena i djeca, a posljedice mogu dugoročno utjecati na njihov život. Danas je problem nasilja nad ženama doživio promjenu u percepciji javnosti, te je od privatnog problema postao društveni problem. Tu promjenu s obzirom na porast obiteljskog nasilja prate i zakonske promjene, te je Hrvatska tokom prošlih godina donijela nekoliko strateških dokumenata kao što su Obiteljski zakon, Kazneni zakon, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova, kojima se nastoji kontinuirano prepoznavati i aktivno rješavati problem nasilja. Iz tog razloga žene imaju više povjerenja u

sustav te se sve češće odlučuju na odlazak od nasilnog partnera, prijavljuju se u sigurne kuće te započinju novi život.

U teorijskom dijelu rada objasnit ću osnovne pojmove vezane za nasilje u obitelji i nasilje nad ženom, istaknut ću posebne karakteristike zlostavljača i žrtve te ću prikazati kakve posljedice zlostavljanje ostavlja na žrtvu, ali i na djecu koja su svjedoci ili i sami žrtve zlostavljanja. S obzirom na temu rada naglasak ću staviti na širi prikaz problematike žene kao žrtve nasilja. Istraživački dio rada temeljit će se na provedenim intervjuima s štičenicama Doma za žene i djecu „Sv. Ana“ gdje su bile ispitivane o proživljenom nasilju, trenutnom doživljaju situacije te željama i planovima za budućnost.

Tematska razrada istraživačkog problema

1. Nasilje

Na nasilje nije imuna niti jedna osoba, može se dogoditi svakome bilo kada i bilo gdje. Definiramo ga kao namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom (Žilić, Janković, 2016 prema WHO, 2002). U posljednje vrijeme u porastu je nasilje u obitelji te se prema istraživanjima *United Nations Development Funds for Women* (UNIFEM) procjenjuje da se ono događa u jednoj od tri obitelji, a na svijetu nema područja u kojem nema obiteljskog nasilja. Nasilje u obitelji definira se kao skup ponašanja kojima je cilj kontrola nad nekim članom obitelji, a očituje se kroz grubo vrijeđanje osobe, npr. kad se pogrdom iskrivljava slika ličnosti, izrugivanjem i ismijavanjem bilo riječima ili simbolima i drugo; grubo zlostavljanje osobe odnosno primjena postupaka koji izazivaju tjelesnu ili psihološku nelagodu u većoj mjeri, npr. nanošenje tjelesne ozljede ili ograničavanje slobode te prijetnja kao nagovještaj primjene sile u budućnosti, što ima prije svega psihološki učinak te drugi oblike naročito drskog i bezobzirnog ponašanja koji uključuju nasilničko postupanje prema stvarima, neuvažavanje tjelesnog i psihološkog integriteta drugih, izivljavanje i drugo (Ajduković, Pavleković, 2000). Obitelji u kojima je prisutno nasilje mogu biti i u većini slučajeva izgledaju poput prosječnih obitelji, zbog čega je teško otkriti stvarnu pozadinu odnosa u obitelji. Uz pojam obiteljskog nasilja često se kao sinonim veže pojam nasilja nad ženama, iako je nasilje u obitelji širi pojam od nasilja nad ženom, obuhvaća i nasilje nad djecom i nad starijim i nemoćnim osobama, dok je u nasilju nad ženom fokus isključivo na zlostavljanju žene u svim vrstama intimnih odnosa (Klasnić, 2011).

1.1. Nasilje u intimnim odnosima

Problem nasilja u partnerskim vezama prepoznat je tek 70-ih godina prošloga stoljeća i tada se pojavljuju prva istraživanja. Definira se kao svrhovito i instrumentalno ponašanje, odnosno planirano ponašanje koje je počinjeno nakon razmatranja njegovih prednosti i posljedica, a cilj zlostavljača je usmjeren na postizanje kontrole nad žrtvom, odnosno ograničavanje slobode mišljenja i ponašanja žrtve (Sesar, Dodaj, 2014). Nasilje nad ženom najčešće započinje prije braka, iako je ono suptilnije na temelju određenih ponašanja u predbračnoj vezi može se predvidjeti pojava nasilja u braku ili za vrijeme prve trudnoće žene. Žena u

fazama trudnoće i rođenja djeteta svu pažnju posvećuje zaštiti i zadovoljenju potreba djeteta, pa su ljutnja na ženu jer više nije u stanju jednako zadovoljavati njegove potrebe kao prije trudnoće, ljutnja zbog odgovornosti za buduće dijete, osjećaj manje kontrole nad partnericom, ljutnja što je žena uopće trudna i drugo najčešće razlozi zlostavljanja partnerice.

Možemo govoriti od četiri vrste nasilnog ponašanja u intimnim odnosima: nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje; nasilje kao reakcija na napad; situacijsko nasilje i nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem (Žilić, Janković, 2016).

1. *Partnersko nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje* očituje se u korištenju metoda zastrašivanja, prijetnji, izoliranja, uskraćivanja, ponižavanja, podcjenjivanja, zloporabe djece u svrhu zlostavljanja partnerice, ekonomskog zlostavljanja i metoda prisile koje zlostavljači koriste kako bi mogli učinkovito kontrolirati žrtvu.
2. *Situacijsko partnersko nasilje* najčešći je oblik nasilja koji se događa u bračnim i izvanbračnim zajednicama, ali je slabijeg intenziteta i rjeđe se javlja nego drugi oblici nasilja. Događa se u određenim okolnostima ili tijekom rasprava između partnera koje prerastu u tjelesno nasilje.
3. *Nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem* javlja se između partnera koji su se nedavno razveli ili razdvojili, ali nasilje nije bilo razlog razvoda ili razdvajanja. Kod takvih parova nasilje nije bilo ranije evidentirano u odnosu, a najčešće je nasilan onaj partner koji nije inicirao razvod ili razdvajanje. Ovaj tip nasilja uključuje iznenadne verbalne ili tjelesne napade, bacanje objekata na partnera, uništavanje imovine, kao i prijetnje oružjem.
4. *Nasilje kao reakcija na napad* oblik je nasilnog ponašanja koji predstavlja reakciju na napad druge osobe u svrhu osobne zaštite ili zaštite drugih sudionika od ozljeđivanja.

1.2. Oblici nasilja

Osim navedene podjele, nasilje nad ženama najčešće se dijeli i očituje kao psihičko, tjelesno, seksualno i ekonomsko zlostavljanje žene od strane partnera, a u sve većem porastu je i institucionalno odnosno strukturalno zlostavljanje žena.

1.2.1. Psihičko zlostavljanje

Psihičko zlostavljanje ima mnogo oblika: od različitih zabrani, uvreda, ismijavanja u javnosti, podcjenjivanja, omalovažavanja, ucjena, naređivanja do kontrole kretanja, izolacije, prijetnji žrtvi ili njoj dragoj osobi i slično. U konačnici sve te metode imaju jedan cilj, a to je zadobivanje moći i kontrole nad žrtvom. Osoba često ne shvaća da je u odnosu sa psihičkim

zlostavljačem sve dok se ne pojača intenzitet ili se uz psihičko zlostavljanje ne pojavi i neki drugi oblik zlostavljanja, najčešće tjelesno (Evans, 2011). Istraživanje Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) došlo je do rezultata da su većina žena koje doživljavaju nekoliko (četiri ili više) oblika psihičkog nasilja također i žrtve tjelesnog i/ili seksualnog zlostavljanja (European Union Agency For Fundamental Rights, 2014).

1.2.2. Tjelesno zlostavljanje

Tjelesno zlostavljanje odnosi se na namjerno nanošenje lakših i/ili težih tjelesnih ozljeda drugoj osobi guranjem, šamaranjem, čupanjem kose, udaranjem rukama, nogama i/ili predmetima, opeklinama i sličnim metodama. Tjelesne ozljede najjasniji su znak žrtvi i okolini da se u obitelji događa zlostavljanje.

1.2.3. Ekonomsko zlostavljanje

Ekonomsko zlostavljanje žene u intimnim vezama odnosi se na ekonomsku ovisnost žene o muškarcu koja u ovom kontekstu ima dvojaku ulogu. S jedne strane, ekonomska ovisnost žene o muškarcu posljedica je zlostavljanja i kontrole, dok s druge strane ekonomska ovisnost može biti uzrok nemogućnosti ženinog odlaska i prekida nasilne veze, bez obzire koje je vrste zlostavljanja žena bila žrtva (Klasnić, 2011). Također, ekonomsko zlostavljanje možemo promatrati u užem i širem smislu. U užem smislu, ekonomsko se nasilje odnosi na nejednaku kontrolu nad zajedničkim resursima, uskraćivanje pristupa novcu, zapošljavanju ili edukaciji. U širem smislu ono obuhvaća i oštećenje ili uništavanje ženine imovine, kao i krađu ili onemogućavanje raspolaganja vlastitim resursima ili imovinom (Klasnić, 2011). Ekonomsko nasilje očituje se između ostalog u uskraćivanju i /ili oduzimanju financijskih sredstava, potpunoj kontroli kućnog budžeta od strane partnera, nedozvoljavanju sudjelovanja u financijskim odlukama, zabrani zapošljavanja i daljnjeg obrazovanja, oštećenju i/ili uništavanju imovine partnerice, ucjenjivanju financijskim sredstvima i neplaćanju alimentacije.

1.2.4. Seksualno zlostavljanje

Seksualno zlostavljanje je bilo koji seksualni čin, pokušaj ostvarivanja seksualnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine seksualnosti. Obuhvaća tjelesno i psihičko seksualno nasilje, a odnosi se na seksualno uznemiravanje (neželjene seksualne primjedbe, prisilne tjelesne dodire, seksističke i uvredljive primjedbe i šale), seksualnu zloupotrebu, incest, nedobrovoljne seksualne radnje, silovanje.

1.2.5. Institucionalno zlostavljanje

Institucionalno zlostavljanje noviji je, ali sve češće prisutni pojam koji se veže uz nasilje nad ženama. Definira se kao manjkavo postupanje socijalnih radnika/radnica, policije, sudaca i ostalih državnih službenika/službenica u slučajevima nasilja protiv žena, nepružanje sveobuhvatne pomoći ženama i djeci; slaba učinkovitost državnih institucija i ustanova zaduženih za pružanje zaštite žrtvama i sankcioniranje počinitelja (Bego i sur., 2011).

1.3. Uzroci nasilja (modeli)

Brojne teorije nastoje objasniti s različitih aspekata nasilje i njegove uzroke (Buljan-Flander, 2010).

1. Sociološki model

Prema sociološkom modelu za nasilje su odgovorni obitelj i društvo u kojem živimo odnosno smatra se da su nezaposlenost, siromaštvo, nepovoljni radni uvjeti, utjecaj medija, iskrivljene kulturne vrijednosti i slični čimbenici odgovorni za razvoj nasilja.

2. Psihološki model

Psihološki model nastoji objasniti nasilje psihološkim karakteristikama žrtve i zlostavljača te promatranjem njihovog međusobnog odnosa, osobina ličnosti i psihopatoloških tendencija kao što su samopoštovanje i prevlast nad partnerom.

3. Integrativni model

Integrativni model uključuje i spaja sociološki i psihološki model. U objašnjenju nasilja propituje ulogu kulturnih vrijednosti, medija, nezaposlenosti, siromaštva kao karakteristika sociološkog modela te s druge strane, psiholoških osobina žrtve i zlostavljača uključenih u nasilje kao karakteristika psihološkog modela.

1.4. Čimbenici rizika za počinjenje nasilja u intimnim vezama

Brojni su čimbenici na individualnoj, obiteljskoj i društvenoj razini koji dovode do nasilja u obitelji: mentalna zaostalost, poremećaji raspoloženja, osobnosti, nagona, motiva, unutrašnji i vanjski konflikti, slabljenje ili slom adaptivnih snaga, smanjena otpornost ili izrazita ranjivost, siromaštvo, težnja za moći, vladanjem, izopačeni sustav vrijednosti, onemogućavanje zadovoljavanja potreba, neispunjena očekivanja (Žilić, Janković, 2016).

Autorice Sesar i Dodaj (2014) iznose rezultate provedenih istraživanja koji pokazuju da postoji širok spektar čimbenika rizika za počinjenje i podložnost nasilja u intimnim vezama.

a) Čimbenici rizika za počinjenje nasilja u intimnim vezama

- 1. Demografske varijable* - rezultati pokazuju da mlađa dob i niža primanja muškarca povećavaju rizik za tjelesno zlostavljanje žene. Iako se često smatra da je niže

obrazovanje muškarca i žene povezano sa povećanim rizikom od zlostavljanja, rezultati istraživanja pokazuju da je veća učestalost zlostavljanja kod parova koji su na višem stupnju obrazovanja. Također, utvrđena je povezanost između statusa zaposlenja žene i partnerovog psihičkog zlostavljanja. Naime, žene koje su bile zaposlene izvan kuće bile su pod većim rizikom za izloženost nasilnom ponašanju nego žene koje su radile u kući, što se može objasniti većom ljubomorom partnera. Iz ovih rezultata vidljivo je da su dob muškarca, razina obrazovanja, radni status žene i razlike u prihodima mogući čimbenici rizika za izloženost tjelesnom i psihičkom zlostavljanju.

2. *Osobna povijest počinitelja* - uspoređujući obitelji u kojoj je prisutno zlostavljanje i obitelji u kojima nije, utvrđeno je da su muškarci koji su u djetinjstvu bili izloženi tjelesnom zlostavljanju ili su bili svjedoci nasilja u povećanom riziku da psihički zlostavljaju svoje partnerice. Osim toga, rizik za nasilje u intimnim odnosima nije samo svjedočenje tjelesnom zlostavljanju već i svjedočenje verbalnom zlostavljanju između roditelja. Također, rizik za tjelesno zlostavljanje partnerice povećava se ukoliko je muškarac bio odbačen od jednog roditelja te seksualno zlostavljan u djetinjstvu.
3. *Karakteristike počinitelja ili psihološke varijable* - poremećaji osobnosti, poremećaji raspoloženja, osobito depresija, shizofrenija i drugi oblici psihopatologije, ovisnost o alkoholu i drogama pokazali su se značajnim prediktorima za razvoj nasilja u obitelji i intimnim odnosima. Također, utvrđeno je da su lošije verbalne vještine muškarca povezane sa češćim psihičkim zlostavljanjem žene.
4. *Religioznost* - novija istraživanja ukazuju da religiozna učenja u kojima se muškarci prikazuju kao vođe, a žene kao podčinjene mogu biti interpretirana kao podrška nasilnom ponašanju.

b) Čimbenici rizika za podložnost nasilja u intimnim vezama

1. *Demografske varijable* - za razliku od prethodnih rezultata koji jasno pokazuju da su mlađi muškarci skloniji nasilnom ponašanju, kada se govori o životnoj dobi žene kao čimbeniku rizika za izloženost nasilju u intimnim vezama, rezultati su nekonzistentni. Ipak, utvrđeno je da nezaposlenost žene povećava rizik za tjelesno zlostavljanje. Također, zaposlena žena u manjem je riziku za tjelesno zlostavljanje, ako je muškarac zaposlen, ali je rizik povećan ako je nezaposlen. Iako su muškarci sa višom razinom

obrazovanja skloniji nasilnom ponašanju, rezultati istraživanja iznose da je žena u većem riziku od tjelesnog zlostavljanja ukoliko je na nižoj razini obrazovanja.

2. *Obiteljske varijable* - tjelesno, emocionalno i seksualno zlostavljane žene u djetinjstvu imaju pet puta veću šansu biti i žrtve tjelesnog i psihičkog zlostavljanja od strane svog partnera.
3. *Psihološki poremećaji* - psihološki poremećaji žrtve ne mogu se jasno definirati kao čimbenici podložnosti zlostavljanja zbog toga što se ne može sa sigurnošću tvrditi je li osoba bolovala od nekog poremećaja prije ili je poremećaj posljedica zlostavljanja.
4. *Varijable osobnosti* - asocijalne i emocionalno osjetljivije žene u većem su riziku za izloženost nasilnom ponašanju od strane svog partnera.
5. *Religioznost* - mlade žene koje nisu religiozne imaju veću vjerojatnost da budu izložene partnerskom nasilju.

1.5. Ciklus nasilja u obitelji

Kod dugotrajnih obiteljskih nasilja govorimo o ciklusu od 3 faze koje se razlikuju u trajanju i intenzitetu (Ajduković, Pavleković, 2000).

- Prvu fazu iliti *rastuću napetost*, karakterizira povećanje napetosti među partnerima te žena postaje svjesna da je napad neizbježan. Javlja se manji incidenti te pokušaji žene da smiri situaciju;
- Druga faza iliti *nasilni događaj*, odnosi se na nekontrolirano oslobađanje napetosti nakupljene u prvoj fazi. Kod žene se javlja šok, nevjerica i poricanje te u većini slučajeva ne zove pomoć osim ako nije teže ozlijeđena, a i nakon toga se vrlo brzo vraća partneru;
- Treća faza naziva se *žaljenje i ispričavanje*, a karakterizira ju zgražanje i kajanje nasilnika zbog svojih postupaka i ponašanja. Često si nalaze opravdanja kao što su stres na poslu, piće, djeca te se zaklinju da se takvo ponašanje više neće ponoviti.

Ako žena u tom trenutku odluči oprostiti partneru i ostati u vezi ili braku s istim, ciklus nasilja će se ponavljati dok žena ne potraži pomoć.

Autorice Jane Middleton-Moz i Mary Lee Zawadski (2003) u kontekstu nasilja nad ženama govore o začaranom krugu u kojem se nalaze zlostavljana žena i nasilni partner, a sastoji se od 4 povezana koraka.

- Zbog osjećaja bliskosti, zlostavljač postaje ranjiviji, pojačava se strah i tjeskoba zbog mogućnosti povređivanja i odbacivanja od strane partnerice. Zlostavljač ima potrebu obraniti se te stvara pogrešna uvjerenja o partnerici i cijelom odnosu te dolazi do nasilničkog ponašanja;
- Zbog psihičkog, fizičkog, ekonomskog, seksualnog zlostavljanja ili kombinacije istih, kod žrtve se javljaju osjećaji zbunjenosti, straha, srama, tjeskobe i ranjivosti. Osjećaji nasilnika prelaze na žrtvu;
- Žrtvina ranjivost kod zlostavljača izazivaju osjećaj moći, umanjuju mu strahove, tjeskobu i vlastitu ranjivost;
- Kad ponovno osjeti da ima kontrolu, zlostavljač postaje dobar, šarmantan kao na početku zbog čega žrtva postaje još više zbunjena, ali povjeruje nasilniku da se promijenio što opet dovodi do osjećaja bliskosti i ponavljanja začaranog kruga.

1.6. Međugeneracijski prijenos nasilja

Teorije međugeneracijskog prijenosa nasilja u slučajevima zlostavljane djece tvrdi da je vrlo vjerojatno da će muškarci i žene koji su zlostavljani kao djeca, kao odrasli biti nasilni prema svojoj djeci, supružnicima i ostarjelim roditeljima, a taj fenomen naziva se „nasilje rađa nasilje“ (Raymond, Flannery, 1998). No, povezanost između zlostavljanja u djetinjstvu i nasilja u odrasloj dobi ipak nije toliko jednostavna. Pokazalo se da je veća mogućnost za razvijanje nasilnog ponašanja kod muškaraca koju su u djetinjstvu bili svjedoci i/ili žrtve zlostavljanja od strane oca od onih koji nisu bili zlostavljani, ali veća je vjerojatnost da će žrtva postati autodestruktivna, sklona samoozljeđivanju i samoubojstvu zbog toga što većina žrtvi ipak posljedice zlostavljanja ispoljava u obliku povlačenja, izoliranja i depresije. Također, uvriježeno mišljenje da je većinu djece zlostavljao roditelj koji je i sam bio žrtva nasilja nije u potpunosti točno. Samo jedna trećina zlostavljača bila je zlostavljana u djetinjstvu što dokazuje da puno faktora, kao što su psihičko zdravlje osobe, konzumacija alkohola i droga, sklonost ljubomori i drugo, utječu na to hoće li žrtva nasilja i sama postati nasilnik.

Okolnosti koje mogu pridonijeti prekidu ili nastavku međugeneracijskog prijenosa zlostavljanja:

- socijalna podršku koju osoba, zlostavljana u djetinjstvu, dobiva u odrasloj dobi u svom užem i širem okruženju
- ekonomska sigurnost u obitelji
- manje stresnih događaja u životu

- korištenje savjetovanja ili psihoterapije.

Osim navedenog, Bauer (2006) navodi da prekidu međugeneracijskog prijenosa zlostavljanja, također pridonosi:

- visoka inteligencija;
- neki posebni talenti;
- odbacivanje stavova i vrijednosti vlastitih roditelja;
- socijalna podrška koju je dijete imalo u djetinjstvu.

2. Žrtva

„Žrtva nije kriva za zločin, ona je žrtva zato što ju je takvom označio zlostavljač“ (Hirigoyen, 2003).

2.1. Obilježja žrtve

Žene žrtve nasilja imaju nisko samopoštovanje, vjeruju u tradicionalne stavove prema podjeli uloga u obitelji te su uvjerenе da se ne mogu same brinuti o sebi. Vjeruju u sve mitove o nasilnim partnerima kao, npr. „muškarci koji su nasilni ne mogu si pomoći“. Vjeruju da su one odgovorne i da mogu spriječiti bijes zlostavljača. Očituju ozbiljne stresne reakcije i psihosomatske smetnje. Koriste seks kao način uspostavljanja bliskosti i dugo trpe patnju te pasivno prihvaćaju nasilno ponašanje partnera. Postupno postaju socijalno izolirane, posebno gube kontakt sa obitelji i prijateljima te bezuspješno pokušavaju uvjeriti partnera u svoju vjernost. Veliki broj zlostavljanih žena ima povijest zlostavljanja u obitelji u kojoj su bile svjedoci nasilja među roditeljima ili su neposredno bile izložene nasilju. Također, djecu prihvaćaju kao zalog odnosa te se osjećaju nemoćnima da ih zaštite zbog čega često razmišljaju od samoubojstvu ili o ubojstvu partnera (Ajduković, Pavleković, 2000).

2.2. Razlozi ostanka s nasilnim partnerom

Osobe koje promatraju žrtvu zlostavljanja ne mogu shvatiti zašto one prihvaćaju svoju sudbinu. Mnogobrojni su socijalni i psihološki razlozi ostanka žena u nasilnoj vezi. Žene ne prijavljuju zlostavljanje prvenstveno zbog straha od nasilnika, a samim time povezano je i nepovjerenja da će institucije i službe, zaslužene za rješavanje problema nasilje, napraviti svoj posao. Također, žrtve osjećaju sram i krivnju zbog toga što im se dogodilo, iako podsvjesno znaju da nisu krive za nastalu situaciju. Osim toga, jedan od osnovnih razloga zašto žene ne prijavljuju nasilje i ostaju u nasilnim vezama je taj što su financijski ovisne o partnerima i nisu u mogućnosti napustiti zajednički dom. Ekonomska neovisnost neophodna je za eliminaciju zlostavljanja jer mnoge žene koje žive u nasilnim vezama često moraju odabrati jedno od dva zla: siromaštvo ili nasilje. Ukoliko je ekonomski ovisna o svom nasilnom partneru, žena žrtva nasilja teško će se odlučiti na napuštanje nasilnog partnera (Klasnić, 2011 prema Circle of Prevention, 2002). Najveći problem zašto se žrtve ne obraćaju državnim institucijama za pomoć je to što njihovi službenici pokazuju minimalnu senzibilizaciju sa žrtvama, štoviše umanjuju njihove probleme što u konačnici dovodi do trajnog nepovjerenja u društvene institucije kao takve. Razlozi ostanka žene dijelom se mogu objasniti i potrebom da djeca ne odrastaju bez oca, a nikako se ne smije zanemariti niti činjenica da žena ipak voli

svog nasilnog partnera te ga ima potrebu promijeniti i spasiti vezu (Klasnić, 2011 prema Moe, 2008).

2.3. Stavovi žena prema nasilju u obitelji

Različiti stavovi žena prema nasilju u obitelji prepoznaju se prema njenom izboru ponašanja:

1. *Negiranje problema* - problem ne postoji, stoga ne treba tražiti rješenja. Žene ovog stava razvijaju neodgovarajuća zdravstvena ponašanja kao što su prekomjerno uzimanje lijekova, pijenje alkohola, pušenje, pretjerano ili nedovoljno jedenje.
2. *Preoblikovanje problema* - preoblikovanje veličine problema uključuje očekivanje kako će „biti bolje“ jer postoji ljubav, zajednički život, djeca itd.
3. *Samooptuživanje* - opravdavanje nasilnog partnera izjavama kojima žrtva sama sebe optužuje za nasilno ponašanje, npr. „Možda sama izazivam nevolju.“
4. *Traženje opravdanja* - opravdavanje nasilnog partnera izjavama – „Divan je kad ne pije.“; „On ima naglu narav.“
5. *Samokontrola i kontrola drugih* - žena će često priklanjati stavu kako je nasilnik „izazvan“, te iz tog razloga pažljivo bira postupke i riječi u komunikaciji što se često odnosi i na djecu „koju treba stišati dok otac spava“ ili „treba brzo očistiti kuću da se tata ne bi ljutio kad se vrati kući“.
6. *Traženje socijalne pomoći* - dio žena traži potporu u kriznoj situaciji. Više očekuje od prijatelja i rodbine nego od profesionalne službe kao što je socijalna skrb ili zdravstvena zaštita.
7. *Aktivno rješavanje problem* - većina žena ipak smišlja „skrivena“ rješenja kao pomoć u kriznim situacijama. Najčešće je to osmišljavanje kuda i kako otići kad situacija postane izrazito opasna, ako izgubi kontrolu nad njom ili ako dotadašnja ponašanja ne daju rezultat.

2.4. Mehanizmi preživljavanja

Žena koja je izložena nasilju u obitelji, razvija različite osobne mehanizme obrane kao načine rješavanja problema. Ajduković i Pavleković (2000) navode 5 osnovnih mehanizama preživljavanja:

1. Razvijanje određene simpatije prema nasilniku, njegovu zaštitu ili opravdanje njegovog ponašanja;
2. Razvijanje krajnje pasivnosti, što uključuje ispunjavanje svih nasilnikovih zahtjeva, između ostalog i opominjanje djece da ne izazivaju agresiju ili poziv da ga slušaju;

3. Funkcioniranje bez ikakve samostalnosti u osjećajima, razmišljanjima ili akciji;
4. Zlostavljanje djece, kao izraz osobne nadmoći;
5. Korištenje sekundarne dobiti odnosno zadobivanje dodatnih ustupaka u drugim područjima obiteljskog života, npr. empatija šire obitelji, isprike, kajanje i pokloni nasilnika nakon zlostavljanja, itd.

2.5. Partneričini osjećaji

Osjećaj je čovjekova reakcija na neki događaj, povezuje što nam je važno sa svijetom ljudi, stvari i događaja. To je subjektivna interpretacija emocije, proizašla iz kognitivne obrade emotivnog stanja (Alternativa informacije, 2014), a nije ih uvijek lako izraziti i prepoznati. Autorica Patricia Evans (2011) navodi da su odgovornost, odlučnost, naklonost, nada, sreća, sigurnost, vedrina te s druge strane neadekvatnost, frustracija, odbijanje, razočaranje, tuga, strah, iznenađenje/zaprepaštenost osjećaji koji se obično izmjenjuju i miješaju te je zbog toga žena zbunjena, nesigurna i bespomoćna da izađe iz nasilne veze.

1. *Odgovornost i neadekvatnost*

Žena smatra da je odgovorna za partnerovo nasilno ponašanje i nedostatak razumijevanja za njegove potrebe. Smatra da je kriva ako se partner razbjesni i pokušava pronaći načine kako da smiri njegov bijes i nasilne ispade. Ovaj osjećaj iznimno je prisutan u vezama gdje je nasilnik izrazito dobar manipulator te se pravi bespomoćnim i žrtvom. U trenucima kada žena ne može dokučiti što partner želi i zašto je bijesan, te zbog toga ne može adekvatno reagirati, osjećaj odgovornosti zamjenjuje se osjećajem neadekvatnosti.

2. *Odlučnost i frustracija*

Zlostavljači su uvjereni da oni točno znaju što njihova partnerica misli, radi, govori ili uopće namjerava učiniti i to je jedan od ključnih razloga zašto dolazi do sukoba. U trenutku napada, žena je odlučna u namjeri da objasni partneru što ona zapravo misli, radi i govori, a budući da zlostavljači ne prihvaćaju da nisu u pravu, kod žena se javlja osjećaj frustriranosti koji zamjenjuje odlučnost te umjesto da uvjeri partnera da ju razumije, ona počinje shvaćati njega.

3. *Naklonost i odbacivanje*

Svoju naklonost prema partneru žena izražava tako što mu govori o svojim radostima i zadovoljstvima. U nasilnim vezama to je vrlo rijetko jer su partnerove reakcije uglavnom neprijateljske i žena se osjeća odbačeno, neprihvaćeno i bezvrijedno.

4. *Nada i razočaranje*

Svaka žena koja je žrtva nasilja u pravilu samo želi da nasilje prestane, ali da veza potraje. Ona se nada da je trenutno stanje samo privremeno i da će se s vremenom poboljšati, što nerijetko dovodi do razočaranja i prihvatanja da će situacija ostati ista dokle god ona ne preuzme inicijativu i ode.

5. *Sreća i tuga*

U svakom odnosu postoje „dobri“ i „loši“ dani. U nasilnom odnosu više je „loših“, no postoje dani kada žena osjeća sreću jer misli da ju je partner napokon slušao, razumio i cijenio to što govori. Sreća se naglo pretvori u tugu kada shvati da ju nije slušao niti razumio, kada ju omalovažava i optužuje.

6. *Sigurnost i strah*

Žena se na početku zlostavljanja i dalje osjeća sigurno u blizini svog partnera, razlog tome je što žena uopće ne razumije da je žrtva zlostavljanja, pogotovo kada govorimo o verbalnom zlostavljanju. No, kada zlostavljanje postane učestalije i izraženije, gubi se sigurnost i žena se počinje plašiti partnerova bijesa i nepredvidljivosti.

7. *Vedrina i zaprepaštenost*

Budući da su zlostavljači nepredvidljivi, ženina vedrina, radost, veselje trenutno se pretvaraju u šok i zaprepaštenost kada partner postane bijesan i nasilan. Također, osjećaj zaprepaštenosti javlja se jer žena ne može razumjeti što je krivo rekla i napravila, ukoliko joj to partner otvoreno ne kaže.

2.6. Posljedice izloženosti nasilju

Posljedice izloženosti nasilju su brojne i bitno utječu na mentalno zdravlje kako onih koji su mu neposredno izloženi, tako i onih koji su njegovi promatrači.

Tjelesno zlostavljanje ostavlja vidljive posljedice koje mogu biti trenutne kao što su ogrebotine i hematomi po tijelu, iščašenja, slomljene kosti, izbijeni zubi, tragovi gušenja na vratu, ali mogu biti i dugotrajne ozljede lica, prsnog koša, abdomena, opekline različitog stupnja, unutarnje povrede i slično. Osim tjelesnih posljedica, zlostavljanje, osobito dugotrajno prisutno, ostavlja brojne psihičke posljedice koje se prvenstveno odnose na partneričinu percepciju same sebe i na njezino emocionalno i psihičko stanje. Napetost, strah, sram, krivnja, gubitak samopouzdanja, depresivnost, anksioznost, poremećaji spavanja, poremećaji prehrane, pretjerana konzumacija alkohola i droga, agresivnost, suicidalnost, seksualne poteškoće te posttraumatski stresni poremećaj samo su neki od psihičkih posljedica nastalih izloženosti zlostavljanju. Prema budućim odnosima žena osjeća nepovjerenje te se mali broj njih odlučuje ponovno stupiti u intimnu vezu. Seksualno zlostavljanje ostavlja

prvenstveno tjelesne, ali snažnije su one psihičke posljedice. Tjelesno ranjavanje, neugoda, nemogućnost zanošenja samo su neke od mogućih posljedica s kojima se seksualno zlostavljana žena mora nositi. Teže su psihičke posljedice koje mogu dugotrajno utjecati na funkcioniranje osnovnih životnih aktivnosti. Posebice neliječene žene, odustaju od školovanja, karijere, braka, djece te društvenog života u globalu. Žrtve osjećaju strah, srdžbu i bijes koji se izmjenjuju sa osjećajem bespomoćnosti i ranjivosti. Većina žena osjeća se posramljeno i krivom za to što se dogodilo. Osim navedenog, uz seksualno zlostavljanje veže se i fenomen „Stockholmski sindrom“. Iako se fenomen može javiti uz bilo koji oblik zlostavljanja, kad seksualnog zlostavljanja stvaranje osjećajne veze između nasilnika i žrtve puno je snažnija. Smatra se da je „Stockholmski sindrom“ nesvjesni mehanizam koji omogućuje preživljavanje jer žrtva u stanju intenzivnog straha surađuje s napadačem, a može se razviti i odnos obožavanja (Raymond, Flannery, 1998).

2.6.1. Posljedice faze jakog utjecaj

Govorimo o posljedicama s kojima se žrtva suočava dok je još uvijek pod istim krovom sa zlostavljačem. Umjesto posljedica možemo govoriti o simptomima koji nagovještavaju da je osoba žrtva zlostavljanja.

1. *Odustajanje* – zlostavljaču se ne može objasniti da se sukobi mogu rješavati „mirnim putem“, bez vike, galame, vrijeđanja i udaraca. Žrtva želi sačuvati odnos i zato je sklonija kompromisu i prihvatanju mišljenja partnera jer postaje svjesna da je s njim nemoguće razgovarati i pregovarati. I dalje idealizirajući partnera, žrtva postaje sve povučenija, depresivnija i zbunjenija.
2. *Zbunjenost* – zlostavljači su iznimno dobri manipulatori i imaju sposobnost uvjeriti žrtvu da se neki događaj uopće nije dogodio zbog čega žrtve, iako podsvjesno znaju da su bile izložene opasnosti i nepravdi, odlučuju to zadržati za sebe. Žrtve počinju sumnjati u sebe, gube samopoštovanje što zlostavljač iskorištava i nasilje postaje intenzivnije.
3. *Sumnja* – povećanjem sumnje u vlastitu sposobnost razlučivanja, žrtva počinje okrivljavati sebe za nasilna ponašanja, a partneru traži razloge kojima bi ga opravdala.
4. *Stres* – podčinjenost partneru, želja da se smiri napetost u odnosu, pokretač je stresa u organizmu žrtve. Prvi znaci stresa su lupanje srca, teško disanje, umor, nemiran san, nervoza, razdražljivost, probavne smetnje i slično. Konstantna izloženost stresnim situacijama dovodi osobu u stanje kroničnog stresa što u konačnici može dovesti do razvijanja tjeskobnog poremećaja.

5. *Strah* – bez obzira što je glavni cilj zlostavljača, svakome je pokretač strah žrtve. Žrtve se boje reakcije zlostavljača, uvreda, omalovažavanja, udaraca i što više taj strah pokažu to će više izazvati zlostavljača.
6. *Izolacija* – svjesno ili nesvjesno, voljno ili pod prisilom, žrtve se počinju izolirati od svoje obitelji, prijatelja, kolega s posla, što je i u interesu zlostavljača jer je tada u većoj mogućnosti kontrolirati žrtvu. Ako se napad dogodi pred svjedocima, žrtva uvijek ima potrebu zaštititi zlostavljača zbog čega okolina smatra da se trebaju držati na distanci jer ipak to je „privatni problem“.

2.6.2. Dugoročne posljedice

Govorimo o posljedicama s kojima se žrtva suočava dok je još uvijek pod istim krovom sa zlostavljačem. Umjesto posljedica možemo govoriti o simptomima koji nagovještavaju da je osoba žrtva zlostavljanja.

1. *Šok* – u ovom slučaju ne govori se o šoku proizašlom iz prve neočekivane uvrede ili prvog neočekivanog udarca, već o šoku kada osoba postane svjesna da je žrtva zlostavljanja. Iluzija o „normalnom“ životu se rasprsnula te žrtva istovremeno osjeća bol, strah i ljutnju prema partneru, ali i prema sebi zato što nije prije shvatila da je zlostavljana. Iako se žrtve žele osvetiti, okreću se vraćanju izgubljenog samopoštovanja i samopouzdanja. Zahtijevaju ispriku od partnera, ali u većini slučajeva niti partner nije svjestan kakve posljedice ostavlja njegovo ponašanje te ne priznaje krivnju.
2. *Dekompenzacija* – nakon određene količine pretrpljenog stresa kod žrtve dolazi do dekompenzacije odnosno nastajanja trajnih poremećaja. Žrtve pokazuju znakove psihosomatskih poremećaja što dovodi do razmišljanja o i/ili pokušaja samoubojstva. S druge strane, kod žrtvi se može javiti nagoniska agresivnost te će osoba doživjeti živčane krize ili ispade agresivnog ponašanja prema partneru pred drugim ljudima što će uvelike ići u korist zlostavljaču koji će uvjeriti okolinu da je žrtva ta koja je ustvari agresivna. Kod nekih žrtava mogu se pojaviti fiziološki problemi kao što su čir na želucu, kožne bolesti, bolesti krvožilnog sustava, a većina ih počinje gubiti na težini te obole od anoreksije. Često zanemareno, ali jedna od težih posljedica traume je razdvajanje psihičkih funkcija, poremećaja koji zahvaća prirodno integrirane funkcije poput svijesti, sjećanja, identiteta ili percepcije okoline (Hirigoyen, 2011 prema Spiegel, 1993). Razdvajanje psihičkih funkcija pomaže žrtvi da potisne negativne događaje iz svijesti te se na taj način obrani od straha i boli uzrokovane traumom.

3. *Odvajanje* – zlostavljanje, u većini slučajeva ne prestaje sve dok se žrtva ne odluči na odvajanje. Na odvajanje se žrtva odlučuje kada je svjedok nasilja prema drugoj osobi ili kada je počne vjerovati nekom članu obitelji, prijatelju, policiji ili drugim službama. U tom procesu, zlostavljači se nastoje prikazati kao žrtve te često koriste djecu, ako ih imaju, kao sredstvo ucjene.
4. *Evolucija* – kod osoba koje su kratak period veze bili žrtva nasilja neće se javiti veći duševni problemi i posljedice. Proživljeno nasilje može dovesti do pojave duševnih ili tjelesnih zakašnjelih smetnji, tjeskobe, kroničnog umora, nesanice, psihosomatskih poremećaja, toksikomanije, bulimije, pojačane agresije, ali uz pravilnu terapiju osoba može nastaviti živjeti normalnim životom. S druge strane, osobe koje su bile izložene zlostavljanju dulji vremenski period, kombinaciji više oblika i ako su i djeca bila direktne žrtve nasilja, kod žrtve će se javiti simptomi koji odgovaraju definiciji posttraumatskog stresnog poremećaja.

2.6.3. Posttraumatski stresni poremećaj

Posttraumatski stresni poremećaj je posljedica traumatskih događaja koje je osoba prošla. Ako se simptomi uznemirenosti ne smanjuju, ili se vrate unutar šest mjeseci žrtva je u akutnoj fazi ili u fazi prosvjeda PTSP-a, a ako simptomi prestanu, pa se ponovno vrate, ali nakon što protekne šest mjeseci, žrtva se nalazi u kroničnoj fazi odnosno fazi tuposti (Raymond, Flannery, 1998).

a) Akutna faza/ faza prosvjeda

Prvi znakovi akutne faze su anksioznost i strah, a ponekad je prisutna i srdžba koja pomaže žrtvama mobilizirati njihove potencijale s kojima se suočavaju sa stvarnošću te se na taj način lakše vraćaju normalnom životu. Uz strah, tjeskobu i srdžbu, karakteristike akutne faze su trenutni pokušaji uspostavljanja samokontrole, zasnivanja adekvatnih veza s drugim osobama i određivanja životnog stila (Raymond, Flannery, 1998). Uspostavljanje samokontrole najčešće se odnosi na pozivanje policije, informiranje o pravnim mogućnostima, podizanje tužbe i slično. U prvim tjednima osoba nastoji razumjeti što se dogodilo, preispituje svoje temeljne vrijednosti te traži racionalna objašnjenja za proživljene događaje. U tom periodu bitna je podrška obitelji, prijatelja, stručnjaka koji žrtvi pružaju skrb, utjehu i brigu te joj pomažu da obnovi život kakav je imala prije traume.

b) *Kronična faza / faza tuposti*

Ukoliko podrška izostane, žrtvi se ne pruži adekvatno liječenje nastupa kronična faza PTSP-a u kojoj se strah, anksioznost i srdžba zamjenjuju povlačenjem u sebe, izolacijom i depresijom, jednostavno osoba „otupi“. Život žrtve svodi se na preživljavanje. Ona gubi volju i motivaciju za aktivnosti u kojima je prije uživala, gube se socijalni kontakti jer osoba više ne vjeruje drugim ljudima, srami se onoga što je proživjela i teško se prilagođava novom životu. Kroničnu fazu često karakterizira opće stanje neprekidne depresije, a netretirana tupost može trajati čitav život (Raymond, Flannery, 1998).

Simptomi posttraumatskog stresnog poremećaja dijele se na tri skupine: fizički simptomi, nametljivi simptomi i simptomi izbjegavanja.

- Fizički simptomi odnose se na fiziološke poremećaje, a neki od njih su stanje pojačane budnosti i opreza, pretjerana plahost, smetnje spavanja, poteškoće s koncentracijom i na običnim rutiniranim sadržajima. Neke žrtve potisnu sve događaje, dok se neke ne mogu osloboditi prisjećanja na nesretne događaje, a ponekad je moguća i kombinacija. Razdražljivost i promjene raspoloženja, posebice ljutnje i depresije, česti su fizički simptomi PTSP-a.
- Nametljivi simptomi javljaju se zbog toga što mozak obnavlja bolne događaje kako bi razumio što se dogodilo. Najčešći oblici vraćanja su misli, prisjećanja, snovi/ noćne more i bljeskovi sjećanja. S druge strane, mozak koristi i mehanizam izbjegavanja s kojim žrtva zaboravlja događaj i bol povezan s događajem. Posljednja vrsta nametljivih simptoma su tugovanje i osjećaj krivice preživjelog. Žrtve tuguju zbog gubitka nečeg njima važnog uslijed traumatskog događaja, dok je osjećaj krivice preživjelog posebna vrsta žalovanja (Raymond, Flannery, 1998 prema Danieli, 1989) kojeg karakterizira žrtvin osjećaj krivnje zato što je preživjela, a drugi nisu.
- Simptomi izbjegavanja, treća su skupina simptoma koju karakterizira žrtvino izbjegavanje misli, osjećaja, aktivnosti i situacija koje bi joj mogle vratiti sjećanje i bol na traumatski događaj. Simptomi izbjegavanja odnose se na izolaciju i distanciranje žrtve od svih društvenih događanja, prijatelja i svega što joj je nekad predstavljalo radost. Kroničnu fazu/ fazu tuposti karakteriziraju simptomi izbjegavanja.

Osim tri skupine simptoma koji ukazuju na žrtvu psihičke traume, u razumijevanju psihičke traume i PTSP-a korisna su i tri dodatna psihička procesa koja su često temeljni problemi žrtava traume, a to su disocijacija, naučena bespomoćnost i prinuda ponavljanja.

- Disocijacija je poseban oblik nametljivog simptoma. Još uvijek u znanosti nije potpuno jasan proces kojim mozak traumatski događaj ostavlja u pričuvi, odvajajući ga od normalne svjesne budnosti, ali na ovaj način mozak pomaže žrtvi da disocira teški događaj da bi se od njega mogla psihički distancirati. Ovaj mehanizam omogućuje žrtvi da se lakše suočava s traumama i da se usredotoči na preživljavanje i vraćanje normalnom životu. Kad se žrtva nađe u situacijama koje izazivaju iste reakcije kao traumatski događaj dolazi do vraćanja disociranog pamćenja u obliku bljeska sjećanja, živih slika, što je česta pojava kod žrtava koje su doživjele traumu.
- Naučena bespomoćnost karakteristična je za žrtve koje su bile više puta izložene zlostavljanju iako niti tad nije nužno da se javi svim žrtvama traume. Žrtve vjeruju da više ne mogu kontrolirati svoj život te više niti ne pokušavaju ovladati svojim životom već se u potpunosti oslanjaju na druge kada se suoče s nekim problemom. Padaju u stanje pasivnosti, ne posvećuju se ničemu što bi im pomoglo da lakše prebrode traume zbog čega imaju poteškoće sa planiranjem i obavljanjem svakodnevnih poslova. Ne jedu redovito, ne spavaju redovito, rade samo povremeno, distanciraju se od svih društvenih događanja, prijatelja, obitelji, aktivnosti u zajednici zbog čega postaju socijalno izolirani, zatvoreni, nepovjerljivi, povlače se u sebe što u konačnici dovodi do depresije. S druge strane, postoji bespomoćnost koja nije bespomoćnost, a temelji se na tome da druge osobe onemogućuju žrtvama da ponovno ovladaju svojim životom. Primjerice, žene žrtve obiteljskog nasilja imaju poteškoća s pronalaskom posla jer su uglavnom samohrane majke koje ne mogu raditi puno radno vrijeme, što ne odgovara poslodavcima te oni sabotiraju žrtvu da pokuša vratiti kontrolu nad svojim životom.
- Prinuda ponavljanja treći je psihički proces koji predstavlja problem žrtvama zlostavljanja, a za njega je karakteristično da žrtve umjesto da se distanciraju od situacije koje su im izazvale traume, one upravo traže slične situacije kako bi mogle ponoviti traumu. Primjerice, djeca koja su bila žrtve zlostavljanja imaju tendenciju samoozljeđivanja, a kao odrasli ljudi, slijedeći primjer roditelja i sami postanu zlostavljači. Zašto žrtve imaju potrebu ponovno proživljavati iste traume leži u pokušaju da, budući da u prošlosti nisu mogli kontrolirati situaciju, u ponovljenoj

situaciji ovladaju njome te na taj način daju smisao tom traumatskom događaju (Raymond, Flannery, 1998).

2.7. Mogućnosti zapošljavanja

2.7.1. Status zaposlenja žrtvi u braku

Većina žena koje su u braku/vezi sa zlostavljačem nisu zaposlene ili se od njih zahtijevalo da prestanu raditi. One koje nisu zaposlene, najčešće potpuno ovise o svojim partnerima. Nemaju pristup novcu ili je on vrlo ograničen, a kada im partner dade novac, trošenje moraju u potpunosti opravdati (Maslić-Seršić, 2009). One koje su pak u mogućnost biti zaposlene, uglavnom imaju slična iskustva kao i nezaposlene. Svu svoju zaradu prisiljene su predati partneru, a iako zarađuju, nemaju utjecaj na potrošnju novaca.

U istraživanju Autonomne ženske kuće Zagreb, sudionice istraživanja navode da su najčešći razlozi napuštanja posla ili dobivanja otkaza ponašanje njihovih partnera i smanjena radna učinkovitost. „Partneri su ih maltretirali na poslu, neprestano ih nazivali i ometali tijekom posla pa su dobile otkaz ili ga same dale kako bi spasile brak i spriječile buduće scene. Partneri su ih najčešće čekali pred tvrtkom, vozili ih na posao i s posla, imali ljubomorne ispade zbog kolega na poslu ili prema njihovoj procjeni predugog zadržavanja na poslu i sl. Neke od njih navode kako su bile prisiljene dati otkaz jer je partner odbijao brinuti se o djeci pa bi djecu ostavljao samu dok su one na poslu“ (Bego i sur., 2011). Sudionice koje su dale ili dobile otkaz zbog smanjene radne učinkovitosti navode da su na poslu bile dekoncentrirane, često pospane zbog noćnih scena, uplakane i s modricama koje bi opravdavale padovima.

2.7.2. Mogućnost pronalaska posla

Nakon što su napustile nasilnog partnera, žene imaju poteškoća s pronalaskom posla. Teške objektivne okolnosti koje uključuju malo radnog iskustva, promjenu mjesta boravka, samohrano majčinstvo te stigmatizaciju žrtava nasilja, otežavaju im pronalazak adekvatnog zaposlenja i njegovo zadržavanje (Bego i sur., 2011). Kako je najčešće riječ o ženama s vrlo malo radnog iskustva, poslovi koji im se nude najčešće uključuju rad vikendom i u smjenama, a budući da su većina njih samohrane majke one na takva zaposlenja ne mogu pristati jer su im tada djeca nezbrinuta. Osim toga, poslovi koji im se nude najčešće uključuju rad na određeno vrijeme, a one u tom periodu nisu u mogućnosti tražiti slobodne dane ili bolovanje, što im je potrebno zbog odlaska na sud, te su svjesne da im se zbog čestih nedolazaka na posao ugovor neće produžiti. Zbog toga se žene najčešće ograničavaju na privremene poslove pomaganja u kućanstvu ili „rad na crno“ koji im omogućuju prilagođeno radno vrijeme. No, takvi su poslovi u većini slučajeva plaćeni znatno ispod razine prihoda koja je potrebna za

samostalan život. Iz tog razloga žene imaju velike probleme s pronalaženjem odgovarajućeg smještaja za sebe i svoju djecu. Probleme predstavljaju izrazito visoke cijene stanova s obzirom na njihove prihode i stanodavci bez razumijevanja, koji ne žele samohrane majke sa djecom za podstanare.

Zakon o radu kao temeljni zakon radnog zakonodavstva žene žrtve nasilja ne spominje kao skupine koje bi odredbama tog Zakona imale bilo kakve povlastice, prednosti ili privilegije pri zasnivanju radnih odnosa (Bego i sur., 2011). Nedostatak izričitih odredbi u radnom zakonodavstvu ženama žrtvama obiteljskog nasilja donosi mnogo više posljedica od samog nezasnivanja radnog odnosa. Naime, nerijetko se događa u svakodnevnom životu da su te žene, zbog svog položaja žrtve obiteljskog nasilja diskriminirane jer su potencijalni poslodavci vođeni mišlju: 'Ta žena samo donosi probleme' (Bego i sur., 2011). Također, većina žena je financijski ovisna o svom partneru te je nemogućnost dobivanja posla i osiguravanja vlastitih financijskih sredstava jedan od ključnih razloga ostanka u nasilnoj vezi.

Raznim strategijama i odredbama nastojalo se ženama žrtvama obiteljskog nasilja osigurati dodatno obrazovanje za lakše konkuriranje na tržištu rada i poticati poslodavce da zaposle žene u vidu sufinanciranja njihovog zapošljavanja. Jedna od takvih strategija je Nacionalna strategija za borbu protiv nasilja u obitelji za razdoblje 2011. – 2016. u kojoj se navodi da je ključno osigurati zapošljavanje žena koje su preživjele nasilje jer je to bitan faktor njihovog oporavka i preuzimanja kontrole nad vlastitim životom (Bego i sur., 2011). Iako je zvučalo obećavajuće, rezultati prikupljenih anketa pokazali su da je tek 13 žena zaposleno prema toj strategiji, a kao razlozi se navode: mjera nije dovoljno dobro pripremljena i izrađena, mjera ne obraća pozornost na specifičnost problema kad je riječ o zaštiti žena od dodatne viktimizacije — žene koje su preživjele nasilje zbog traumatskog iskustva i ostalih razloga ne žele na ovakav način biti etiketirane, djelatnici HZZ-a nedovoljno informiraju klijentice o mogućim poticajima i pravima žena koje su preživjele nasilje, ne postoji jasno propisan sustav funkcioniranja ove mjere, koja u obzir uzima i osjetljivost žrtve, sredstva namijenjena provedbi ovih poticaja nisu sigurna, tj. iako su početkom godine predviđena, događa se da ih država rebalansom proračuna povuče natrag te je nemoguće realizirati poticaje, mjera je za poslodavce teško provediva zbog složene procedure, što dovodi do gubitka njihova interesa i dr. (Bego i sur., 2011).

Žene žrtve nasilja samo žele samostalnost, kontrolu nad svojim životom, osjećaj koristi i zadovoljstva, a nemogućnost pronalaženja i zadržavanja posla samo im produžuje i otežava situaciju, usporava im oporavak i početak novog života.

2.8. Plan sigurnosti zlostavljane žene

Planiranje sigurnosti zlostavljane žene odnosno izrada plana sigurnosti specifični je vid krizne intervencije čije je osnovna svrha da se ženu počne usmjeravati na razmišljanje o neposrednoj budućnosti, ali i na neke njezine dugoročne životne izbore. Planiranje sigurnosti uključuje analizu opasnosti koje prijete od nasilnog partnera te razmatranje posljedica ostajanja u takvoj situaciji (Ajduković, Pavleković, 2000). Sigurnosni planovi uključuju dvije različite skupine koraka, jednu za povećanje sigurnosti partnerice i djece dok žive sa partnerom i druga za situaciju ako i kada odluče ostaviti nasilnog partnera (Bancroft, 2015). Ukoliko se žena odluči na ostanak, primarno je razvijati njenu osjetljivost na ugrožavajuće situacije te ju naučiti kako si sama može pomoći u takvim situacijama. Neki od elemenata sigurnosnog plana mogu biti planiranje putova bijega ako partner postane nasilan, sakrivanje rezervnih ključeva od auta i važnih dokumenta (rodni list, zdravstvene iskaznice), pokušati održati svađu na mjestima u kući gdje nema predmeta koji bi mogli nanijeti ozbiljnu štetu, sa nekolicinom prijatelja i članova rodbine dogovoriti šifre za razgovor preko telefona ili poruka, nabavljanje tajnog telefona koji će uvijek biti u neposrednoj blizini u slučaju opasnosti te izbjegavanje alkohola ili droga kako bi prosudba opasnosti uvijek bila valjana. Ako se pak odluči za odlazak, važno je da je sigurnosni plan u potpunosti siguran i izvediv. Poželjno je da stručnjak sa ženom dogovori gdje može odsjesti, želi li biti smještena u sklonište za žene žrtve nasilja, trebaju li joj savjetovališne usluge da se lakše nosi sa novonastalom situacijom i stresom koji ona uzrokuje, želi li pravnu, socijalnu ili psihološku pomoć te sva ostala osjetljiva pitanja koja pomažu ženi da donese odluke o promjenama u svom životu. Nakon toga poželjno je da žena prekine svaki kontakt sa zlostavljačem zbog svog psihičkog zdravlja, ali i zbog opravdane sumnje da bi ih mogao ponovno ozlijediti, čak i ubiti.

3. Zlostavljač

„Zlostavljači imaju različite tipove osobnosti, sretna ili nesretna djetinjstva, mogu biti mačo muškarci ili „emancipirani“ muškarci, no ono što razlikuje zlostavljača od nezlostavljača su njegovi stavovi, uvjerenja i vrijednosti koje proizlaze iz ranog kulturnog odgoja, glavnih muških uzora i utjecaja vršnjaka“ (Bancroft, 2015).

3.1. Početak zlostavljanja

Početak veze sa zlostavljačem divan je i niti jedna žrtva, osobito jako zaljubljena, neće primjećivati znakove koji ukazuju da bi njihov sjajan partner mogao biti zlostavljač. Zašto je to tako objašnjavaju dva koncepta vezana za zlostavljače (Bancroft, 2015). Prvi je da je zlostavljač ljudsko biće, nije čudovište, ali on ima duboko složen i destruktivan problem koji se ne treba podcijeniti. Svaka žena koja ulazi u vezu mora shvatiti da njen novi partner može imati sve pozitivne osobine, ali svejedno može biti zlostavljač. Drugi koncept glasi: zlostavljačevo ponašanje je svjesno, dakle namjerno, ali njegovo osnovno razmišljanje koje pokreće ponašanje uglavnom nije svjesno. Zlostavljački mentalitet se gradi godinama te je nemoguće očekivati da će ono samo nestati. Kod većine zlostavljača, nasilno ponašanje postaje automatizirano, oni su svjesni što rade, ali ne znaju uvijek zašto to rade.

Za sprječavanje razvoja zlostavljanja u vezi ključno je prepoznavanje ranih znakova upozorenja koji su ženi uglavnom nevidljivi iako ih i okolina upozorava na postojanje istih. Bancroft (2015) navodi sigurne znakove da je muškarac zlostavljač:

1. *On s nepoštovanjem govori o svojim bivšim partnericama ili ih s druge strane previše hvali* - pogotovo ako spominje da je bio žrtva zlostavljanja, da ga je bivša partnerica optužila za zlostavljanje ili ako otvoreno prizna da je zlostavljačio bivšu partnericu, ali za to okrivljuje nju ili neki drugi razlog, jasan je znak da žena mora više pažnje posvetiti određenim ponašanjima koja bi mogla ukazati na zlostavljača. Neki zlostavljači pak veličaju svoje bivše partnerice, ukazuju na ženine mane te joj na taj način urušavaju samopouzdanje i razvijaju kontrolu nad njima.
2. *Ne poštuje partnericu* - ako se muškarac osjeća superiornim nad ženom, ako ju ismijava i ponižava ili ako ju previše idealizira pokazuje da ju, ustvari, ne poštuje, što je početak zlostavljanja.
3. *Čini usluge koje partnerica ne želi* - ili toliko pretjeruje u velikodušnosti da joj je neugodno samo kako bi joj stvorio osjećaj da mu duguje.

4. *Ima potrebu za kontroliranjem* - kontrola započinje suptilnim komentarima o izgledu, obitelji partnerice, prijateljima. Nakon toga vrši pritisak na partnericu da provodi što više vremena s njim, čime joj sugerira da dade otkaz ili promijeni posao, počinje mu smetati što ima svoje mišljenje i stavove, pogotovo ako se to razlikuje od njegovih. Sukob najčešće započinje kad se partnerica počne opirati njegovim idejama i prijedlozima.
5. *Posesivan je* - na početku veze malo ljubomore žena smatra pozitivnim znakom da se sviđa muškarcu. Kada ljubomora preraste u posesivnost, stalna provjeravanja, želju da se žena ne druži s nikim osim sa njim, tada govorimo o zlostavljanju.
6. *Nikada nije njegova krivica* - uvijek ima spreman izgovor da se opravda znak je ta takva osoba nikada neće prihvatiti odgovornost za svoja djela
7. *Usredotočen je samo na sebe*
8. *Ovisan je o drogama i alkoholu ili oboje*
9. *Vrši pritisak na seksualni odnos* - vršenje pritiska za seksualni odnos uvijek je ja jasan znak upozorenja da je osobi samo bitno zadovoljenje svojih potreba, a ženu doživljava kao seksualni objekt što često prati zlostavljanje.
10. *Prebrzo definira vezu kao ozbiljnu* - razlog tome je što ženu što prije želi kao svoje vlasništvo.
11. *Zastrašivanje* - zastrašivanje u obliku prijetnji, približavanja kad je ljut, odguravanja, sputavanja, udaranja šakom o zid, bacanja stvari okolo osnova je za emocionalno zlostavljanje koje brzo može postati tjelesno.
12. *Ima dvostruke standarde*
13. *Ima negativne stavove prema ženama*
14. *Ponaša se prema ženi drugačije kad su sami i pred drugim ljudima* - na taj način želi zadržati dobar imidž.
15. *Privlači ga ranjivost* - zlostavljači traže ženu koja će mu se diviti i koja će ga gledati kao svog spasitelja. Često traže mlađe partnerice, sa niskim samopouzdanjem, one koje su bile žrtve zlostavljanja ili su preživjele neku drugu traumu.

3.2. Obilježja zlostavljača

Iako na prvi pogled žrtva i počinitelj nemaju nikakva zajednička obilježja, autorice Ajduković i Pavleković (2000) navode da brojna istraživanja pokazuju da zlostavljana žena i muškarac nasilnik imaju veliki broj zajedničkih obilježja, samo ih manifestiraju na različite načine. Zlostavljači, također imaju nisko samopoštovanje koje „sakrivaju“ tako da zlostavljaju slabije

od sebe, partnericu i/ili djecu. Imaju tradicionalne stavove o muškoj superiornosti i često su konzumenti alkohola i droga te se opravdavaju da su upravo alkohol i droga stvarni uzroci nasilja u obitelji. Skloni su okrivljavanju drugih za svoje ponašanje te smatraju da zbog nasilnog ponašanja ne bi trebali snositi nikakve posljedice. Muškarac koji je zlostavljač ne prepoznaje svoje osjećaje, za njega je svaki osjećaj, bilo da se radi o ljubomori ili pak strahu, ljutnja. Ima slabo razvijene komunikacijske sposobnosti i nizak prag tolerancije zbog čega sve probleme rješava uvredama ili „šakama“. Odnos sa obitelji varira od toga da su u dobrom odnosu ili da imaju povijest nasilja u obitelji, gdje je svjedočio nasilju oca nad majkom. Izrazito je ljubomoran i kontrolira partnericu te na taj način skriva strah od odbacivanja. Djecu koristi kao zalog i način kontroliranja partnerice.

Zlostavljač ima narcisoidnu osobnost koju karakterizira egocentrizam, potreba za divljenjem, potpuno odsutnost empatije i nesnošljivost na kritiku. Narcisoidno perverzne osobe, koncept je koji je prvi razradio psihoanalitičar P.-C. Racamier, a definirao ih je kao osobe koje pod utjecajem svoje veličine pokušavaju stvoriti vezu s nekom drugom osobom, najviše napadajući narcisoidni identitet druge osobe da bi je razoružale (Hirigoyen, 2003). Udaraju na njihovu ljubav, njihovo samopouzdanje, samopoštovanje i njihovu vlastitu vjeru. Istodobno, u određenom smislu one nastoje uvjeriti da je ovisnost druge osobe o njima nenadmjestiva i da je ta osoba potiče (Hirigoyen, 2003 prema Eiguer, 1996). Zlostavljači čine zlo jer ne znaju drugačije. Većina ih je u djetinjstvu bila žrtva zlostavljanja, posredno ili neposredno, te svoju bol nastoje prenijeti na drugu osobu kako bi vratili svoje samopouzdanje i samopoštovanje.

Autorica Hirigoyen (2003) uz navedeno, navodi još megalomaniju, neodgovornost i paranoju kao obilježja zlostavljača.

1. *Megalomanija*- zlostavljači se smatraju moralistima, mjerilima dobra, zla i istine. Zbog potpune odsutnosti empatije, kritiziraju postupke svake osobe, ali nikada ne dopuštaju da se ono što oni rade dovodi u pitanje. Zlostavljači će žrtvama prebacivati sve njihove stvarne i nestvarne pogreške, isticali njihove mane i slabosti, samo kako bi sakrili svoje. Kada se žrtva nastoji obraniti, to samo povećava želju zlostavljaču da uzvрати.
2. *Neodgovornost* – zlostavljači se brane mehanizmom projekcije, nikada se ne smatraju odgovornima za svoja djela, već svu krivnju i odgovornost prebacuju na druge osobe. „Nikada krive, nikada odgovorne: sve što ide po zlu uvijek je krivnja drugih.“ (Hirigoyen, 2003). U suštini, zlostavljači su osobe koje se boje samoće i boli, te zbog

toga, partnera koji je dobronamjeran i neovisan odbacuju i nastoje ga „slomiti“ kako bi se osjećali superiornima i osigurali da zauvijek ostane s njima.

3. *Paranoja* – zlostavljači nisu paranoici, ali dijele neka slična obilježja, kao što su: hipertrofija samoga sebe (osjećaj nadmoći), tvrdoglavost, nesnošljivost, hladna racionalnost, teškoće u iskazivanju pozitivnih emocija, nepovjerenje, sumnja, ljubomora te pogrešna prosudba odnosno osoba smatra da su svi postupci partnera usmjereni protiv nje te da se mora obraniti.

3.3. Biološki i psihološki faktori

Za zlostavljanje i nasilničko ponašanje kriv je isključivo zlostavljač, no postoje određeni biološki i psihološki faktori koji utječu na pojavu agresivnosti i nasilja u odnosu.

a) *Biološki (medicinski) faktori*

1. *Epilepsija temporalnog režnja* – nasilje uzrokovano ovim faktorom nije pod utjecajem zlostavljača. Poremećaj kemije mozga u temporalnom režnju rezultirat će napadajima, a ponašanje tijekom epileptičnih napadaja kod pojedinaca je povezano sa agresivnošću.
2. *Teže duševne bolesti* – nasljedne bolesti shizofrenija i manično – depresivna psihoza, bolesti su koje zbog poremećaja u kemiji mozga dovode do halucinacija i deluzija koje osobi „naređuju“ da ozlijedi sebe ili drugu osobu. Nasilje uzrokovano ovim faktorom nije pod utjecajem zlostavljača.
3. *Alkohol i zlouporaba supstanci* – najčešći uzrok nasilnog ponašanja je konzumacija alkohola. Većina žrtvi opravdava zlostavljača izgovorima: „on je tako dobar kad ne pije“. Medicinskim istraživanjima došlo se do zaključaka da određena količina alkohola u mozgu zaustavlja sustave kontrole što dovodi do nasilnog ponašanja, uglavnom prema drugima. Na isti način djeluje i upotreba droga. Zlostavljač u alkoholiziranom i drogiranom stanju smatra se neuračunljivim.
4. *Posttraumatski stresni poremećaj* – još uvijek nije u potpunosti jasno zašto dolazi i što točno uzrokuje agresivne ispade kod osoba sa PTSP simptomima, ali u većini slučajeva je povezano sa zlouporabom alkohola i drugih supstanci.
5. *Organski uvjetovani poremećaji ličnosti* – moždani udari, virusne infekcije, multipla skleroza, mentalna retardacija, iznenadni napadi bolesti kod nekih osoba mogu uzrokovati povećanje agresivnosti, no to su uglavnom rijetki slučajevi.
6. *Periodični agresivni ispadi* – osobe koje doživljavaju iznenadne napade bijesa bez ikakvog stvarnog povoda nisu bolesne, niti antisocijalne, niti pod utjecajem opijata i

iako se još uvijek ne zna pravi uzrok smatra se da se radi o nekoj disfunkciji limbičkog sustava.

7. *Antisocijalni poremećaj ličnosti* – osobe koje pate od antisocijalnog poremećaja ličnosti ne poštuju socijalne norme i vrijednosti. Smatra se da veliku ulogu u razvoju nasilnog ponašanja osim biologije imaju i svjesne namjere pojedinaca.
8. *Smetnje ponašanja* – dijagnoza je koja se daje djeci do petnaeste godine. Sva djeca kojoj je dijagnosticirana smetanja ponašanja dolaze iz disfunkcionalnih obitelji, a ne ostvaruju prisne odnose niti s vršnjacima. Imaju česte izljeve bijesa i promjene raspoloženja, nerijetko su konzumenti raznih opijata. Također se smatra da se samo polovicu neadekvatnog ponašanja može pripisati biološkim faktorima, dok je za drugu polovicu ipak zaslužan odgoj.

b) Psihološki faktori

Nasilno ponašanje ne može se opravdati bolesti već je uzrok agresivnog ponašanja najčešće svjesna želja za nanošenjem boli drugoj osobi.

1. *Sadizam/ mentalna okrutnost* – sadizam je nanošenje fizičke bolesti, psihološke ozljede i/ ili poniženja, a mentalna okrutnost je namjerno ponižavanje i vrijeđanje osjećaja druge osobe (Raymond, Flannery, 1998). Takvi ljudi nasilni su samo kako bi žrtvi, ali i sebi pokazali da imaju kontrolu. Pokreće ih strah od gubitka kontrole.
2. *Ljubomora/ zavist* – ljudi su ljubomorni kad se boje da će im netko oduzeti nešto što pripada njima, a zavisni su kada žele nešto što druge osobe imaju. Oni žele kontrolu i moć, a najčešće se koriste klevetanjem i ogovaranjem osoba kako bi im narušili reputaciju.
3. *Mržnja/ predrasude* – česti su okidači agresivnog ponašanja osobe ili cijele grupe, posebice prema pripadnicima grupa druge rase, vjere, roda i socijalnog statusa.

3.4. Zlostavljački mentalitet

Bancroft (2015) opisuje zločinački mentalitet kroz devet područja ili kako ih on naziva stvarnostima.

1. *Zlostavljač ima potrebu za kontroliranjem* - nastoji kontrolirati svađe i donošenje odluka, osobnu slobodu žrtve, roditeljstvo, a sve to opravdava izgovorom da je njegovo kontroliranje najbolje za cijelu obitelj.
2. *Zlostavljač se osjeća ovlaštenim u odnosu na svoju partnericu* - smatra da ima posebni status s kojim dolaze i posebne povlastice koje ne vrijede za ženu. Dodjeljuje si prava

koja uključuju brigu za fizičke potrebe, brigu za emocionalne potrebe, brigu za seksualne potrebe, poštovanje i slobodu od odgovornosti. Žena mora u svakom trenutku biti na raspolaganju partneru, ne smije imati svoje mišljenje odnosno ne smije ga javno iznositi, nema se pravo ljutiti, to je „rezervirano“ samo za zlostavljača, nikako ne smije osporavati njegov autoritet, zlostavljač mora uvijek biti u pravu i njegove potrebe uvijek moraju biti zadovoljene. Ponekad, čak i ako žena ispuni sve zahtjeve partnera on pronade izgovor za novu svađu i napad.

3. *Zlostavljač izokreće situaciju i prikazuje sve suprotno od onoga što stvarno jest* - na taj način on želi opravdati svoje ponašanje, želi dokazati drugima, ali i sebi da je on žrtva u cijelom odnosu. Također, uvjeravanjem partnerice u njegovu priču, nastoji izbjeći promišljanje da je kriv za loš odnos zbog čega bi morao priznati da je u krivu, što nije opcija.
4. *Zlostavljač ne poštuje svoju partnericu i smatra se superiornim* - često svoju partnericu smatra manje inteligentnom, manje sposobnom i manje osjećajnom od njega samoga. Zlostavljač svoju žrtvu svodi na razinu objekta. Ta sklonost se naziva objektivizacija ili depersonalizacija, a kod zlostavljača se javlja kako bi se zaštitio od pojave grižnje savjesti, empatije ili bilo kojih drugih emocija prema žrtvi. Depersonalizacija žene je još jedan način da se zlostavljač sam sebi opravda za svoje činove.
5. *Zlostavljač miješa ljubav i zlostavljanje* - Ono što on naziva ljubavlju zapravo su želja da mu partnerica posveti svoj život i da ga učini sretnim bez vanjskih uplitanja, želja da mu je seksualni odnos uvijek dostupan, želja da impresionira druge kakvu partnericu ima te želja da tu istu partnericu kontrolira i posjeduje. Što je zlostavljač nasilniji, to više pokazuje da voli sebe, a sve manje partnericu.
6. *Zlostavljač je vješti manipulator* - ima nagle promjene raspoloženja zbog čega je teško dokučiti što trenutno misli i osjeća te kako će reagirati. Uvjerava žrtvu da je upravo ono što on želi nabolje za njih oboje. Na taj način djeluje velikodušno, no ustvari je vrlo podlo. Zlostavljač žali samog sebe te navodi partnericu da ga i ona sažalijeva, zbog čega ona odustaje od pritužbi, a počinje okrivljavati sebe i/ili druge ljude za njegovo ponašanje. U svađama nastoji stvoriti zbrku. Suptilno mijenja teme, uvjerava partnericu da ne misli ono što govori, izokreće njene riječi te na kraju svađe partnerica ne zna što je istina, a što laž. Zlostavljač žudi za kontrolom, a da bi to ostvario partnericu mora izolirati od njezinih najbližih. Taktikama kao što su govorenje laži o

partneričinim prijateljicama, pričanje loših stvari o partnerici, izdavanje povjerljivih informacija nastoji posvađati partnericu sa ljudima iz njene bliske okoline.

7. *Zlostavljač nastoji imati dobar javni imidž* - teži za dominacijom kod kuće, ali je spreman na kompromise izvan nje. Njegova je potreba da nitko od susjeda, kolega, prijatelja, rodbine, slučajnih prolaznika ne posumnja da je on zlostavljač jer tada postoji mogućnost da je njegova dominacija nad ženom gotova. Također, zlostavljačeva ljubaznost i otvorenost prema drugim ljudima pomažu mu da zadrži dobro mišljenje o sebi i da svu krivnju svali na partnericu te na taj način opravda zlostavljanje.
8. *Zlostavljač smatra da je njegovo ponašanje opravdano* - partnerica, stres, alkohol, djeca, nesretno djetinjstvo, nedostatak novaca, sve su to izgovori kojima se zlostavljač opravdava i odmiče od odgovornosti za svoje postupke.
9. *Zlostavljač poriče i minimalizira svoje zlostavljanje* - većina ih to radi zato što smatraju da njihovo ponašanje i postupci nisu zlostavljački. Neki ne žele preuzeti odgovornost za nedjela pa se radije odlučuju ograditi i uvjeriti partnericu da je sve umislila. Neki zlostavljači imaju ozbiljne psihološke poremećaje zbog koji uistinu nisu svjesni što rade, no to je mali postotak.
10. *Zlostavljači su ljubomorni i posesivni* - budući da svoju partnericu doživljavaju kao objekt, zlostavljači smatraju da su one njihovo vlasništvo. Postoje dvije vrste posesivnih zlostavljača. Oni koji nadziru svaki potez partnerice, optužuju ju za prevaru, izoliraju je od okoline kako bi se mogla usredotočiti samo na njegove potrebe te kako ne bi pronašla izvore podrške izvana i oni koji smatraju da sa partnericom mogu postupati kako oni žele jer ipak ona je „njihova“.

3.5. Psihički zlostavljač

Najčešće prisutni oblik zlostavljanja u obitelji je psihičko zlostavljanje. Razlog tome je što je takav oblik zlostavljanja „najsigurniji za zlostavljača“ odnosno ne ostavlja fizičke tragove na žrtvi. Također, cilj psihičkog zlostavljanje je potpuno „slomiti“ žrtvu, te zadobiti moć i kontrolu nad njom zbog čega se žrtva u malom broju slučajeva odlučuje na prijavu i odlazak od zlostavljača. Neke od tehnika kojima se koriste zlostavljači kako bi kontrolirali žene su: izolacija, iskrivljena percepcija, prijetnje, nemogući zahtjevi, ponižavanje, povremena milost, iscrpljivanje (Ajduković, Pavleković, 2000 prema Walker, 1984).

1. *Izolacija* - zlostavljač ima potrebu svoju okolinu održati postojanom i neprijetećom zbog čega izolira ženu od njezine obitelji i prijatelja.

2. *Iskrivljena percepcija* - zlostavljač ima izuzetnu sposobnost da bude šarmantan da dobije ono što želi, ali i okrutan kada ne dobije ono što želi, a uz to posjeduje i veliku sposobnost samozavaravanja i zavaravanja drugih.
3. *Prijetnje* - prijetnje koje uključuju oduzimanje ili ozljeđivanje djece često se koriste za kontrolu žene.
4. *Nemogući zahtjevi* - zlostavljač uglavnom ima neostvarive zahtjeve, npr. očekuje od žene da plati račune, ali joj ne daje novac.
5. *Povremena milost* - jedan od najčešćih razloga zašto se žene odlučuju na ostanak/ponovni povratak nasilnom partneru. Zlostavljač s vremena na vrijeme pruža znakove „ljubavi“ čime nastoji povećati ovisnost žene o njemu.
6. *Iscrpljivanje* - zlostavljač čini sve kako bi ženu tjelesno te naposljetku psihički iscrpio kako bi ona mogla postati ranjivija i ovisnija o njemu.

4. Djeca

„Zlostavljanje djece ponekad ima privid odgoja čiji je cilj uništiti volju djeteta da bi se od njega učinilo pokorno i poslušno biće“ (Hirigoyen, 2003)

4.1. Svjedoci i žrtve nasilja

Rezultati brojnih istraživanja pokazuju da su djeca, uz žene, često žrtve obiteljskog nasilja, kako od strane očeva zlostavljača tako i od strane zlostavljanih majki koje dva puta češće zlostavljaju svoju djecu nego nezlostavljane majke (Kocijan – Hercigonja, Hercigonja – Novković, 2009) , a kao razlog često se navodi da je to jedini način da žene zadrže kontrolu koju im je partner oduzeo. Zlostavljanje djece definira se kao namjerno nanošenje tjelesne i psihološke ozljede vlastitom djetetu, odnosno pastorku, odnosno posvojčetu, odnosno djetetu u zajedničkom kućanstvu (Raymond, Flannery, 1998). Autori navode četiri osnovne kategorije zlostavljanja: *tjelesno zlostavljanje* koje između ostalog uključuje tučenje, zadavanje opekline, vezivanje djece, predoziranje lijekovima ili drogom te sve druge oblike sa kojima se suočava i odrasla žrtva nasilja; *seksualno zlostavljanje*, uključujući incest; *tjelesno ili osjećajno zanemarivanje* što uključuje izgladnjivanje, ne pružanje adekvatne higijene i pomoći u rješavanju svakodnevnih problema, ne vođenje skrbi o odjeći i obući koju dijete nosi što dovodi do zaostajanja u fizičkom i mentalnom razvoju djeteta, te *osjećajno, verbalno zlostavljanje* koje u većini slučajeva na dijete ostavlja teže i dugotrajnije posljedice od slomljenih kostiju. Profaca i Arambašić (2009) još dodaju moralno-pravno i obrazovno zlostavljanje i zanemarivanje.

Dijete, koje je od najranijeg djetinjstva svjedok ili žrtva nasilja, takav model ponašanja kao jedini koji poznaje unosi u sve druge odnose kasnije u svom životu. „Zlostavljano dijete, posebice dijete zlostavljano od članova obitelji, vjeruje da je odgovorno za takvo ponašanje odraslih, prihvaća nametnutu mu krivnju od strane važnih osoba, roditelja, te kasnije u životu isključivo funkcionira iz pozicije žrtve ili se identificira s ponašanjem zlostavljača oponašajući ga jer je to jedini način na koji je naučilo funkcionirati“ (Kocijan - Hercigonja, Hercigonja – Novković, 2009).

Kod neke djece, posebice muške, izloženost nasilju nad majkom utječe, također i na razvijanje uvjerenja koje pridonose međugeneracijskom prijenosu nasilja. Neki od njih su prema Ajduković, Pavleković, 2000 prema Mullender i Morley, 1994. da je:

1. Prihvatljivo da muškarci udaraju žene
2. Nasilje djelotvoran način rješavanja problema

3. U redu nekoga udariti ako si ljut
4. Neravnopravnost u odnosima normalna
5. Negativna posljedica za čin zlostavljanja je mala ili je uopće nema
6. Dijete odgovorno za zlostavljanje i da se treba osjećati krivim
7. Dijete odgovorno da zaustavi zlostavljanje time što će „zaštiti“ majku ili se „suprotstaviti“ ocu

4.2. Posljedice

Posljedice kod djece koje su izložena nasilju u obitelji mogu biti trenutne i/ili dugoročne, ovisno o dobi djeteta, dužini trajanja zlostavljanja, je li i samo dijete zlostavljano i slično. Profaca i Arambašić (2009) prema Briere (1992) navode da se posljedice zlostavljanja kao traumatskog iskustva kod djeteta pojavljuju barem u tri faze:

- *početna reakcija na viktimizaciju* (uključuje posttraumatske stresne reakcije, odstupanje od očekivanog razvoja, uznemirujuće osjećaje i kognitivna odstupanja),
- *prilagodba na zlostavljanje* (mehanizmi suočavanja usmjereni na povećavanje sigurnosti i/ili smanjivanje bolnih osjećaja i reakcija povezanih s viktimizacijom),
- *dugoročna prorada i sekundarna prilagodba* (s jedne strane, utjecaj početnih reakcija i sa zlostavljanjem povezanih prilagodbi na kasniji psihički razvoj pojedinca, a s druge strane, razvijanje mehanizama suočavanja s osjećajima i stanjem povezanim sa zlostavljanjem).

„Složena trauma“, pojam je u području traumatske psihologije koji objašnjava višestruko izlaganje djeteta traumatskim događajima i učinke ovakvog izlaganja u vidu kratkoročnih i dugoročnih posljedica (Profaca, Arambašić, 2009). Za ključna područja djetetovog razvoja koja su pogođena izlaganjem traumatskim događajima navode se: pažnja/spoznaja/učenje, slika o sebi, percepcija vlastite učinkovitosti, aktivacija autonomnog živčanog sustava, specifične brige, kontrola impulsa, moralni razvoj, svjesnost/doživljaj kontinuiteta, reprezentacija sebe i drugih, biološko sazrijevanje, interpersonalni i unutarobiteljski odnosi te razvoj kompetencija. U odnosu na učenje, školski uspjeh i ponašanje u školi, kod zlostavljane djece u većini slučajeva uočena je slaba koncentracija, slabiji školski uspjeh, nepažnja, zaboravljanje i zanemarivanje školskih obaveza, bježanje s nastave te neprimjereno ponašanje za vrijeme nastave (Ignjatović, 2013). Ipak, doduše u manjem postotku, zabilježeno je primjereno ponašanje djece i dobar školski uspjeh kod djece koja su bila ili jesu zlostavljana.

4.2.1. Posljedice svjedočenja nasilnom ponašanju među roditeljima

Izloženost nasilju među roditeljima utječe na ponašanje, doživljavanje, uvjerenja i stavove djece. Zbog nedosljednog stila roditeljstva majke i nezainteresiranosti oca za uključivanje u odgoj, djeca su puno češće sklona samookrivljanju, osjećaju da su zanemarena, imaju poteškoća školi, agresivni su te su često prisutne psihosomatske i/ili somatske poteškoće. Pritužbe na tjelesnu bol, poremećaji spavanja, usporen tjelesni razvoj, povučенost ili s druge strane agresivnost i samodestruktivno ponašanje, kriminalna djela, konzumacija alkohola/droga, poteškoće u odnosima s vršnjacima i drugim osobama, nesposobnost zasnivanja poznanstava, socijalna izolacija, poteškoće u kognitivnom funkcioniranju su posljedice koje započinju već u predškolskoj dobi, a mogu postati dugoročni učinci zlostavljanja. Proučavanja djece koja su bila svjedoci nasilja oca nad majkom, ali nisu sami bili zlostavljani pokazala su da je svjedočenje verbalnom zlostavljanju vodi do blažih problema u ponašanju, a svjedočenje verbalnom i tjelesnom zlostavljanju vodi prema težim osjećajnim i ponašajnim problemima i nižoj razini socijalne integracije djeteta.

4.2.2. Posljedice direktnog izlaganja djeteta nasilnom ponašanju

Netretirano zlostavljanje djece može dovesti do bolnog, kroničnog i dugotrajnog narušavanja fizičkog i duševnog zdravlja djece (Raymond, Flannery, 1998). Ozljede kostiju, zglobova, mišića, unutarnje ozljede, modrice i posjekotine najčešće su posljedice zlostavljanja djeteta, a sve češće se bilježe i oštećenja središnjeg živčanog sustava i funkcioniranja mozga, pa djeca postanu duševno retardirana ili imaju problema s koncentracijom i apstraktnim mišljenjem, a većina ih prestane govoriti ili se to svede na minimum. Kod djece žrtava zlostavljanja javljaju se simptomi PTSP-a kao, npr. tjeskoba, pretjerana budnost, noćne more, panika, nametljiva sjećanja, povlačenje u sebe, socijalna izolacija i depresija. „Vještine ovladavanja postojećim problemima i zasnivanja adekvatnih međuljudskih odnosa su često puta neprimjerene jer su modeli za razvoj takvih uloga vrlo loši, a izgradnja tih temeljnih vještina se nikada ne ostvari“ (Raymond, Flannery, 1998). Zlostavljana djeca u većini slučajeva imaju problema s praćenjem školskog gradiva, bježe i izostaju s nastave, a neki i potpuno odustanu od obrazovanja zbog čega imaju poteškoća sa zapošljavanjem. Počinju eksperimentirati s alkoholom, drogom i nesigurnim seksualnim životom, imaju problema s autoritetom, a 10 do 30% zlostavljane djece zlostavljat će svoju djecu. Djeca koja ne postanu buntovnici, potpuno se povlače u sebe, boje se poniženja, napuštanja i ponovnog zlostavljanja, nepovjerljivi su prema ljudima iz svoje okoline, niskog samopoštovanja i samopouzdanja.

Najrazornije posljedice po dijete ostavlja seksualno zlostavljanje. Osim mogućih PTSP simptoma, česta je zloupotreba droga, suicidalne misli, depresija, a muške žrtve uz to se okreću kriminalu. Žene koje su kao djeca bile žrtva seksualnog zlostavljanja imaju velikih poteškoća sa zasnivanjem zdravih međuljudskih odnosa, seksualne uravnoteženosti, teško stječu povjerenje u druge osobe, pogotovo u osobe koje su istog roda kao i osoba koja ju je seksualno zlostavljala, a i u području intimnosti javljaju s ozbiljni problemi. Muškarci koji su bili žrtve seksualnog zlostavljanja često i sami postaju seksualni zlostavljači, a oba se spola u nerijetkom broju slučajeva počnu baviti prostitucijom. Seksualno zlostavljanje kod djeteta stvara lošu sliku o sebi, na sebe prebacuju odgovornost za proživljene događaje, razvijaju sram, krivnju i negativni identitet zbog čega ne prijavljuju zlostavljača i ne dobivaju potrebnu terapiju što se u kasnijem životu može očitovati kroz razne seksualne disfunkcije, tj. poremećaje u seksualnom identitetu i seksualnom funkcioniranju (Kocijan – Hercigonja, Hercigonja – Novaković, 2009).

Za smanjenje razvoja trenutnih, a posebice dugoročnih posljedica, za djecu je osim osjećaja tjelesne i emocionalne sigurnosti u trenutnom okruženju, ključno osigurati jasne strukture, granice i predvidljivost situacija, snažne veze sa nenasilnim roditeljem, objasniti djeci da nisu kriva za to što im se dogodilo, graditi snažne veze sa braćom i sestrama ukoliko ima više djece u obitelji te osigurati kontakt s ocem, ali u sigurnim uvjetima pod nadzorom ovlaštenih osoba (Ignjatović, 2013).

5. Sigurne kuće

Jedan od oblika pomoći ženama žrtvama nasilja jest njihov boravak u sigurnoj kući, domovima za žene i djecu žrtvi obiteljskog nasilja. Sigurne kuće pružaju korisnicama i njihovoj djeci privremeni siguran smještaj, no najčešće nude i brojne druge usluge, poput psihološkog savjetovanja i emocionalne podrške, zdravstvene i pravne pomoći te pomoći u traženju smještaja i zapošljavanju (Bakić, 2017 prema WHO, 2009). Specifične su upravo po tome što korisnicama nude niz usluga, a evaluacije učinka boravka u sigurnoj kući provode na dva načina: prati se stupanj ponovne viktimizacije žena nakon izlaska iz sigurne kuće ili se pak procjenjuje učinak dobivenih psihosocijalnih usluga za vrijeme smještaja (Bakić, 2017). Usluge se odnose na dobivanje pravne pomoći, psihosocijalne pomoći, pomoć u pronalasku zaposlenja i smještaja. Osiguranje pravne pomoći podrazumijeva osiguravanje sudske zabrane približavanja nasilnog partnera, pomoć u procesu razvoda, pomoć u procesu dobivanja skrbništva i drugo. Grupe za podršku i individualne terapije imaju za cilj osnaživanje žene, smanjenje prvenstveno psihičkih posljedica zlostavljanja, simptoma PSTP-a, depresije, socijalne anksioznosti, uznemirenosti te pružanje podrške u rješavanju strahova zbog izlaska iz skloništa. Pružanje podrške u rješavanju strahova zbog izlaska iz skloništa očituje se u izradi dugoročnog individualnog plana promjene koji je namijenjen postizanju kompleksnijih, opsežnijih i dugoročnijih ciljeva u životu, a jedan od ciljeva je svakako pronalaženje posla i privremenog smještaja, što se smatra izrazito bitnim jer se time pomaže ženi ne samo da samostalno preživi, već joj se vraća samopouzdanje i motivacija za daljnji razvoj.

S druge strane, riječ je o ustanovama koje se nalaze na javnim adresama što ih čini nesigurnima za žene i djecu, opterećeni su birokracijom i sporošću sustava, što znatno otežava njihove napore u pomoći žrtvama obiteljskog nasilja (Bakić, 2017). Za prijam u dom nužna je uputnica centra za socijalnu skrb te prijava nasilja policiji, zbog čega su neke žene koje su preživjele nasilje u nemogućnosti dobivanja smještaja, a mnogima se nepotrebno produžuje postupak odlaska iz nasilne situacije.

Trenutačno u Hrvatskoj postoji desetak takvih domova za djecu i odrasle osobe žrtve obiteljskog nasilja, a jedan od njih je i dom za žene i djecu žrtvi obiteljskog nasilja „Sv. Ana“.

Prikaz metodologije istraživanja

U skladu s prethodno obrazloženim teorijskom poglavljem cilj ovoga istraživanja jest propitivanje i prikazivanje perspektive žena koje su bile žrtve obiteljskog nasilja o proživljenom nasilju i novom životu u budućnosti. Ovim istraživanjem nastoji se dogovoriti na 3 početna istraživačka pitanja: „*Kako su se žene, žrtve nasilja suočavale sa zlostavljanjem u svome domu?*“; „*Kakve je posljedice zlostavljanje ostavilo na žrtve i djecu?*“ te „*Kako zamišljaju svoju budućnost bez nasilnog partnera?*“ Provedeno je kvalitativno prikupljanje podataka polustrukturiranim intervjuom jer kvalitativna evaluacija zahvaća veći broj podataka koji se ne mogu zahvatiti kvantitativnom analizom (Mejovšek, 2013). Također, polustrukturirani intervju za razliku od strukturiranog intervjua omogućuje fleksibilnost prilikom ispitivanja ne bi li se dobila “dubina” u procesu prikupljanja informacija odnosno omogućuje dodatno objašnjenje od strane ispitanika te prodiranje ispod površine problema. Služeći se dostupnom literaturom iz područja obiteljskog nasilja, konstruiran je protokol intervjua koji se sastojao od 3 zasebne, ali u konačnici povezane cjeline koje su sadržavale pitanja o prošlosti odnosno o vremenu kada se odvijalo zlostavljanje; sadašnjem vremenu, kada je žrtva štíćenica doma te pitanja koja se odnose na budući život žrtve. Istraživanje se provodilo na uzorku od 5 štíćenica doma za ženu i djecu Sv. Ana u Rijeci. Štíćenice, sudionice istraživanja dolaze iz različitih dijelova Republike Hrvatske i iz susjednih zemalja, različite su dobi i nacionalnosti, razlikuju se po obliku i vremenskom trajanju zlostavljanja, ali i po drugim aspektima kao što su radni status za vrijeme zlostavljanja, broj djece te dužina boravka u sigurnoj kući. Sve ove različitosti pridonose širem spektru informacija i saznanja koja se mogu prikupiti u istraživanju. Prilikom provedbe intervjua, sudionici istraživanja bili su snimani mobitelom koji podržava snimanje zvuka. Ukupno je provedeno pet polustrukturiranih intervjua koji su se potom transkribirali. Nakon transkribiranja u procesu rada uslijedila je izrada kodnog stabla u kojem su se definirala pojedina područja, dimenzije i kategorije fokusa vidljivi iz odgovora sudionika u istraživanju. Sljedeći je korak bio naracija kodnog stabla u kojem se ono narativno prepričalo te potkrijepilo citatima iz transkripata intervjua pojedinih sudionika istraživanja. Posljednji dio istraživačkog zadatka podrazumijeva teorijsku razradu istraživačkog problema pomoću kojeg će se napraviti analiza i interpretacija rezultata istraživanja. Iz analize dobivenih rezultata izvest će se zaključci i preporuke za daljnja istraživanja ove tematike.

Analiza i interpretacija dobivenih rezultata istraživanja

Za potrebe istraživanja u kontekstu ovoga rada bit će analizirani odgovori sudionika na tri istraživačka pitanja: „Kako su se žene, žrtve nasilja suočavale sa zlostavljanjem u svome domu?“; „Kakve je posljedice zlostavljanje ostavilo na žrtve i djecu?“ te „Kako zamišljaju svoju budućnost bez nasilnog partnera?“. Kao što je navedeno u metodologiji istraživanja, protokol čine 3 skupine pitanja koja se odnose na prošlost štíćenice odnosno vrijeme kada se odvijalo zlostavljanje; sadašnje vrijeme, kada je žrtva štíćenica doma te pitanja koja se odnose na budući život štíćenice.

Analiza odgovora iz prve skupine pitanja pokazala je da su sve sudionice istraživanja bile žrtve psihičkog zlostavljanja („Pa psihičkom više.“ (Sudionik-1); „S: Duševne boli. I: Aha, psihičko. S: Da. On bi govorio *****, svak' te drpa, sa svakim spavaš, ti si lupežica, pokrala si mi sve novce.“ (Sudionik-2); „Evo u psihičkom je bilo : ponižavanje, vrijeđanje, psovanje i to užasno psovanje, to psovke koje nisam nikad čula u životu, nazivanje pogrdnim imenima, da onda se umanjivalo to nasilje naravno, pa okrivljavanje mene za svoje ponašanje, prijetnje, ucjene, izolacija i zabrane, evo to je bilo to.“ (Sudionik-3); „S: Više psihičkom nego fizičkom. Bilo je i fizičkog, 3 puta, ali više psihičko.“ (Sudionik-5), kod većine je ono preraslo u tjelesno zlostavljanje (Ja kažem: „pa ništa“, kad on meni jednu s jedne, pa s druge, on je mene našamarao ko budalu.“ (Sudionik-1); „I: Je li bilo ikada fizičkog nasilja? S: 2 puta. To je bilo za vrat i pljuske.“ (Sudionik-2); „U fizičko bi bilo : guranje, šamaranje, čupanje za kosu, gušenje, štípanje, griženje, ugrizi, udaranje rukama, nogama, nanosio mi je povrede, ligamente mi je potrgao“ (Sudionik-3); „Da, počne dan da me tuče, tako dalje me maltretira, bilo je svašta, svašta je bilo. Svašta. Pa kao mene tuklo puno, na počiniło dijete, maltretiro me puno, kao da idem da prosim i tome djetetom. I: I uz to je išlo vrijeđanje? S: Da. (Sudionik-4); „I: Što je podrazumijevali fizičko nasilje? S: Pa, imala sam, primila sam, 3 puta sam dobila šamar ili neki udarac nogom ili nešto.“ (Sudionik-5) , dok su dvije ispitanice bile žrtve ekonomskog („ekonomsko: uskraćivao mi je novac, onemogućavao mi je da se zaposlim na način tjerao me da idem radit, kao, jer je to bio povod svadi, kao, ja ne radim, a kad bi našla posao ili počela radit, e onda bi bilo : „gdje si bila? Zašto si bila do tamo? Pa čekam te kući, pa nisi napravila.“ (Sudionik-3) odnosno seksualnog zlostavljanja (I: Je li ikad bilo seksualnog zlostavljanja? S: Da. Da,da. Bio, kako ne bi bio. Bio.“ (Sudionik-4). Nasilje nad ženama najčešće započinje na početku braka ili rođenjem prvog djeteta, navode autorice Sesar i Dodaj (2014) što potvrđuju i sudionice istraživanja. Početkom nasilnog ponašanja određuju vrijeme ulaska u intimnu vezu, brak i rođenje djeteta („Pa od samog početka veze.“ (Sudionik-1); „Na početku našega braka. Na početku je bilo sve ok, al poslije kad se mala 2008.godine rodila, onda je već počelo.“ (Sudionik-2); S: „kada sam rodila bilo sve naopako. I: Prije toga nije bilo ništa? S: Prije nije bilo ništa. To je bilo baš kao ljubav i to, on znao da kuha kafu, brine za mene, baš je bila ljubav, baš to. Kada rodilo dijete, ne znam... „(Sudionik-4); „I: Dakle, nasilje je počelo kad ste ušli u brak, kad ste počeli skupa živjeti? S: Da.“ (Sudionik-5). Sudionice istraživanja ističu kako nisu prepoznavale znakove koji bi

ukazivali na mogućnost pojave nasilnog ponašanja kod njihovih partnera, iako su ih na iste upozoravali ljudi iz njihove okoline („*dok je zaljubljen...ne razmišlja o puno stvari, nebitno mu je to da li upućuje...mada su meni otpočeta ljudi govorili: „kani se njega, makni se, vamo – tamo“ (Sudionik-1); „Nikad. Nije mi palo na pamet da bi on bio taki „ (Sudionik-2); „Ne, nikad, ne. Ili sam bila u tako nekoj fazi...jer ja teško ulazim u vezu, a teško i izlazim iz nje i onda sam nekako mislila...“ (Sudionik-3); Pa da, pokazalo mene puno nekih stvari, ali, kaj, šta da radim? Neke ciganke, kao da ***** znaju, oni su meni sve rekli, kako je ***** , kako je tuko žene. To nisam vjerovala reko: „ Ne, on nije to, nije. Ma on da tuče žene? Ma kaj? Ma ti nisi normalna. Ma šta ti pričaš? Kao ti si ljubomorna, ja sam s tobom,a ti nisi.“ To je mene u glavu otišlo. Puno žene su mi dali kao, su rekle mene : „ Idi sad, ti nemaš djecu sad. Sad treba da makni se od njega, veruj mi. Ja znam ove ljude“ . Su meni rekli puno žena, kao ja to ne znam, ja to ne vjerujem. Rekla mene : „Ti njega puno voliš. Zašto ti to ne gledaš?“ ja sam rekla: „Pa da ja volim ga. Pa kako da ne? Kako?“ (Sudionik-4); „Ne, ne,ne. Ja ne znam da li je to... Ja sam htjela da spriječim pušenje trave, druženje s tim osobama koje mu to daju, htjela sam da ga uključim u život djeteta, da smo skupa više.“ (Sudionik-5).*

Prepoznavanje ranih znakova Bancroft (2015) smatra ključnim za sprječavanje zlostavljanja, ali objašnjenje zašto žene neće primijetiti te znakove krije se u dva koncepta: *zlostavljač je ljudsko biće, nije čudovište, ali on ima duboko složen i destruktivan problem koji se ne treba podcijeniti i zlostavljačevo ponašanje je svjesno, dakle namjerno, ali njegovo osnovno razmišljanje koje pokreće ponašanje uglavnom nije svjesno.* Kao prvotnu reakciju na nasilno ponašanje, ispitanice većinom navode šok i šutnju, dok su rijetka iskustva u kojima je iskazan obrambeni stav („*Pa u biti on je mene...prvi put kad sam se... zapravo moj odgovor na Vaše pitanje bilo bi da sam ja ostala šokirana. I: Nakon tog početnog šoka, kako je uslijedio razgovor? Jeste li mu možda uzvratili? S: Ne , ne, nisam. Ja sam jednostavno zanimijela.“ (Sudionik-1); „A prvi put sam mu reka: „ovo si rekao prvi put i da to više nikad nisi spomenija.“ Nisam dozvolila da me netko zna tako uvridit.“ (Sudionik-2); „S: Pa šutnja, uvrijeđenost, ne znam. I: Jeste li mu možda uzvratili? S: Ne. Mislite fizički? I: Da. S: Ne, ne, nikad. „ (Sudionik-3); S:Ja sam bio malo u šok, kao zašto ti si me udario. I: A kada vas je prvi put udario, nakon šoka, što ste učinili? Jeste mu vratili možda? S: Nisam ništa.“ (Sudionik-4); „I: Kako ste reagirali kada Vas je partner prvi puta uvrijedio odnosno udario? Koja je bila Vaša reakcija? Jeste li mu možda uzvratili? S: Jedanput jesam. Reakcija? Pa plakala sam, bilo mi je teško.“ (Sudionik-5).* Dobiveni odgovori usporedivi su s odgovorima autorice Evans (2011) koja navodi da su zaprepaštenost, nespremnost i šok prva reakcija većine žena kada se prvi put susretnu sa nasilnim ponašanjem svog partnera. Iznimno je važno za ženu da nauči kako pravilno reagirati kako bi ostavila dojam na zlostavljača, omogućila mu da shvati što radi i kako ne može nastaviti sa nasilnim ponašanjem te se na taj način zaštititi od daljnjeg zlostavljanja. Autorice Sesar i Dodaj (2014) navode da u vezama većina žena brzo shvati da je odgovaranje na nasilje neučinkovito i da na taj način mogu samo pogoršati situaciju u kojoj se nalaze. Iz tog razloga većina žena na zlostavljanje reagira šutnjom, kao što je slučaj i kod sudionica istraživanja, jer je reakcija partnera na obrambeni stav, kao što sudionice navode, samo poticaj na još veću agresivnost („*E onda je on počeo: „šta ćeš ti meni govorit u mojoj kući?“ .Ja*

*sam se pokupila jer je on počeo sve jače i jače dizat ton. Počeo je on da će me udarit...“ (Sudionik-2); „I: Dakle, na Vaše reakcije on je samo još burnije reagirao. S: Jako, da. Al to gledajte, muški ponos, krenuo je opet za mnom, a ja sam bježala s djetetom u drugu sobu.“ (Sudionik-5). Nakon ispada nasilnih ponašanja, sudionice istraživanja navode da su njihovi partneri pokazivali „kajanje“, „ispričavali su se“ i od sebe pravili žrtve („I: Je li ikada on pokazao kajanje? S: O da. To bi se kajalo, al znala sam ja šta je to, onda bi on bio žrtva. I: Znači, on se ispričavao svaki put. S: Da, da. Ispričavao se, pa je bio umiljat. Meni je to bilo normalno. Mislila sam, ajd' desi se svakome, ali počelo je opet i opet i svaki put je on tražio razlog da se opravda.“ (Sudionik-3); „I: Kako se ponašao nakon što vas je istukao? Jel' se on ispričao ikad vama? S: Da. Reko je da to ne više će bit, kao njega žao zašto me tuko kao ja tebe volim, ne znam zašto, šta je bilo, kako je bilo, oprostite me, imam dijete s tobom, ne bi želim da tebe i dijete zgubim, kao znaš to, to bile sve fore.“ (Sudionik-4). Razlozi zašto su „kajanje“ i „ispričavali su se“ stavljeni pod navodnike jesu to što zlostavljači imaju *iskrivljenu percepciju* te mogu biti izrazito šarmantni kada nešto žele dobiti ili ostvariti, u ovom slučaju da im partnerica oprostite i ponovno zadobije povjerenje u njih, a isto tako se koriste tehnikom *povremene milosti* kojom nastoje osigurati ovisnost žene o njima (Ajduković, Pavleković, 2000). Dakle, ne radi se o stvarnoj isprici i kajanju, jer u njihovoj svijesti oni nisu nikada krivi. Sudionice opisuju kako su se nakon proživljenog nasilja po prvi puta osjećale poniženo i bolno, bile su šokirane i iznenađene („Očajno. Ja sam se osjećala bolno, napušteno i poniženo. Baš ono ponižena sam bila.“ (Sudionik-2); „Grozno. Bila sam u nekom blagom šoku prvo.“ (Sudionik-3); „Bilo me je kao bolio srce. To mi je bilo kao iznenadio. Ja to nisam čekala. To... Bilo ono šok, ne znam zašto.“ (Sudionik-4). Odgovornost, odlučnost, naklonost, nada, sreća, sigurnost, vedrina te s druge strane neadekvatnost, frustracija, odbijanje, razočaranje, tuga, strah, iznenađenje/zaprepaštenost osjećaji koji se izmjenjuju u tijelu žene kroz period veze s nasilnim partnerom. Zbog izmjena emocija, uzrokovanih naglim promjenama u ponašanju partnera, žene su zbunjene, iznenađene i šokirane, osobito kada se prvi puta susretne s nasilnim ponašanjem partnera tvrdi Evans (2011). Povezano s tehnikama kojima se zlostavljači koriste kako bi povećali ovisnost žene i s partneričinim osjećajem nade da je ispad bijesa bio samo trenutak, sudionice istraživanja navode da nisu mislile da će se nasilje od strane partnera ponoviti („Ne. Ja sam mislila da će odustat od toga, al ne, on bi opet počea.,, (Sudionik-2); „ Ne, nisam mislila, jer sam vidla koliko mu je žao.“ (Sudionik-3); „I: Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti? S: Ne.“ (Sudionik-4). Kada se govori o radnom statusu prije i tijekom veze odnosno braka, sudionice istraživanja navode da su prije braka bile zaposlene, ali većina je zbog posljedica tjelesnog zlostavljanja („I: A niste imali nikakvih svojih prihoda? S: Ne, jer ja i kada sam radila on me znao tako razbit“ (Sudionik-3) i djece („I: Jeste li radili u vrijeme kad je bilo nasilje? Jeste li radili ili ne? Jeste li htjeli raditi? S: Jesam, da, volja. Ali kako ću sad s malom djecu? I: Nije vam dao da raditi ili niste mogli zbog djece? S: Da. I: Zbog djece? S: Da.“ (Sudionik-4) bila primorana dati otkaz, iako su izražavale želju*

da rade i imaju svoje prihode. „Zlostavljane žene u prosjeku imaju pozitivan stav prema važnosti zaposlenja za dobrobit žene, njene djece i obitelji. Zato možemo zaključiti da nezaposlenost ne predstavlja izbor same žene, već stjecaj okolnosti u kojima se našla“ (Maslić-Seršić, 2009). One sudionice koje su bile zaposlene, svoju su zaradu morale dati partneru ili su svojim приходima morale opskrbljivati kućanstvo („*Ja sam radila. Nije mi stvarao probleme. Nije mi dolazio na posa. Samo mi je govorio preko telefona: „ko zna koga ti imaš...I em je radio probleme kad bi došla kući, subotom i nedjeljom, da mu trebam dat novac za struju, za vodu, da mu tribam kupit bojler, u kući pločice. Šta god ja zaradim, triba ovo, triba ono, a kad on zaradi, to ne triba ništa.“ (Sudionik-2).* Rezultati istraživanja Autonomne ženske kuće Zagreb, također potvrđuju da većina žena čiji su partneri zlostavljači nisu zaposlene ili su bile primorane dati otkaz, ali su razlozi nezaposlenosti sudionica tog istraživanja bili maltretiranje partnera na poslu i smanjena radna učinkovitost. Osim toga, dobiveni odgovori odgovaraju odgovorima autorice Maslić-Seršić (2009) koja navodi da su zaposlene žene, u konačnici u istoj situaciji kao nezaposlene, jer ionako svu svoju zaradu moraju dati partneru. Sudionice istraživanja za svoje partnere kažu da su posesivni („*...a ja sam svaki dan konstantno slušala: „zašto si to obukla? Zašto si tako svezala kosu? Zašto si se našminkala? Kud ti ideš?“ Nešto što sam slušala konstantno, naravno dok sam bila u radnom odnosu i dok nije bilo djeteta. I kada se dijete rodilo, kada sam počela ponovno raditi...“ (Sudionik-1); „... želim naglasit samo da je on bio bolesno posesivan. Mislim ljubomora i posesivnost su dva različita pojma. On je bio bolesno, bolesno, bolesno ljubomoran.“ (Sudionik-1), ovisni o alkoholu, drogama i kocki („*Pa prvi puta kada me napao, pa vjerojatno je i u disku bio pijan, znači i drugi put je isto bio pijan...“ (Sudionik-1); „...ima sad neki društvo kao, da nek' je mlade čovek kao, da puši travu, ide u kocku“ (Sudionik-4); I travu je trošio, pušio je marihuanu i pio je alkohol i kad se to sve pomiješa on kao da ne shvaća da ima ženu i dijete, razumijete?“ (Sudionik-5), vješti manipulatori („*...ma bio je izrazito dobar manipulator. To je najgori oblik čovjeka, najgori profil. On je mene doslovno uvjerio, da sam ja sebe sama pitala: „pa dobro, čekaj malo, jel' on meni stvarno stavio taj nož pod vrat il sam ja to sanjala?“ (Sudionik-1), narcisoidno perverzne osobe („*Poslije sam ja istraživala, baš sam to pričala tu sa psihologinjom , našla sam jedan članak na Internetu, zove se Narcisoidni poremećaj osobnosti, našla sam ga u 90%, opisuje ga izvanredno.“ (Sudionik-3), pod utjecajem obitelji (najčešće majke i bake) („*Onda bi tu njegova matera počela svoje, riči koje mene pogađaju, kao ti si ***** ,ko te doveo ovde, 'ko ti je namistija moga sina.“ „...mater mu je, kako bi rekla, petljala taj sukob.“ (Sudionik-2); „A više je bilo i od strane njegove bake, mi smo s njom živjeli, pa sam dosta i od nje slušala. Znači, po njoj sam ja ispala gora od njega, u smislu da je on dobar, a ja nisam“ (Sudionik-5) ili optužuju obitelj za svoje nasilno ponašanje („*On je govorio kako je on bio zanemarivan kao dijete, da je uvijek sve išlo njegovo bratu. Kao da su sve uvijek davali njima, njemu ništa.“ (Sudionik-1), psihički bolesnici (shizofrenija) („*On je nas zanemario, ali ne kao zdrav nego se ispostavilo da je on bolestan, u bolesti je, on jednostavno nije znao šta radi“ (Sudionik-5), okrivljavaju druge za svoje ponašanje („*Nalazio je u meni uvijek krivnju, mislim, nasilnici se uvijek izvlače na nešto, mi smo uvijek krive“ (Sudionik-********

5)) i imaju pogrešan način iskazivanja ljubavi („I: Njemu je to kao bila ljubav. S: Da, da. Tebe najviše volim i najviše ti zla činim“ (Sudionik-3). Te odgovore potvrđuju i autori Bancroft (2015), Ajduković, Pavleković (2000), Hirigoyen (2003), Jukić i Savić (2014) koji u svojim radovima objašnjavaju karakteristike zlostavljača. Navode da su potreba za kontroliranjem, posesivnost, ovisnost o drogama i alkoholu, sklonost okrivljavanju drugih za svoje ponašanje, odnosi u obitelji koji variraju od toga da su u dobrom odnosu ili da imaju povijest nasilja u obitelji, narcisoidni perverzni poremećaj osobnosti, megalomanija, miješanje ljubavi i zlostavljanja, poricanje i minimaliziranje nasilnog ponašanja te manipulacija jedni od najčešćih obilježja zlostavljača uz usredotočenost na svoje potrebe, poteškoće u iskazivanju emocija i drugačije ponašanje u društvu i nasamo s partnericom. „Uz to u nekim slučajevima, ako im to diktira njihova patologija, ali i ako u strukturi njihove ličnosti postoje natruhe poremećaja ličnosti, mogu postati agresivni i nasilni. U pravilu je agresivno ponašanje i nasilje koje ova skupina duševnih bolesnika (poremećaji osobnosti) može manifestirati, posljedica same bolesti (Jukić, Savić, 2014). Zlostavljači su nasilni prema svojoj djeci najčešće iz 2 razloga. Prvi je taj što smatraju da je nasilno ponašanje odgojna mjera s kojom bi dijete postalo poslušno biće (Hirigoyen, 2003), a drugi razlog zlostavljanja je kontroliranje partnerice (Ajduković i Pavleković, 2000). Budući da su zlostavljane majke u većini slučajeva u još većoj mjeri zaštitnički nastrojene prema svojoj djeci nego majke koje nisu zlostavljane te nastoje učiniti njihovo djetinjstvo što manje bolnim („Trudila bi se što više biti nasmijana, smijala bi se“ (Sudionik-2), zlostavljači prepoznaju djecu kao slabost žene, i to iskorištavaju protiv njih. Ove navode potvrđuju i rezultati istraživanja. Naime, sudionice istraživanja navode da su njihovi partneri za vrijeme trajanja zlostavljanja bili nezainteresirani („Pa s obzirom da je on lik takav kakav je, nikad nije uzeo dijete u ruku, pa ga prošetao. Znao je presvući, ovog najstarijeg, al to ništa nije bilo pretjerano, on se uvijek trudio da to zaobiđe“ (Sudionik-1); „Umjesto da ju zagrlji, poljubi, on bi ležao na kauču, vrtio po mobitelu. I: On s njom nikada nije učio, igrao se? S: Nikad“ (Sudionik-2); „On ju nikada nije udario. I nije da se nikada nije igrao s njom, ali to je sve nešto kratko bilo“ (Sudionik-5) i nasilni prema djeci („I: Jel' prema njima ikada bio nasilan. S: Prema najstarijem sinu. I: U kojem smislu? S: Pa u smislu da ga je remenom istukao kao da nije njegov ili ne znam kako bi to opisala“ (Sudionik-1); „I: Je li ikada prema njoj bio nasilan? S: Da. Galamio bi, vikao, psova.“ (Sudionik-2); „I: Je li ga je samo jednom udario ili više puta? S: Kako ja sam videla, ja za moje oči, jedanputa, dobilo dijete šamar, htjeo je da baci ga o prozora...“ (Sudionik-4), a navode i iskustvo u kojemu partner nije htio niti priznati da je otac djeteta („On je nije bilo jasno da on ima dijete u svojih godinama, znaš, on pitao mene kao ovo dijete je moj, daj njegovo dijete drugima, tamo-vamo, kao on mislio da ovo dijete kopilo. I: Kako je to prihvatio da je on sada otac? S: Kao, ne znam, ne znam, nije baš kao radosno, drago, da je da se igra s tobom, znaš oca,pravo oca, da voli ga i to“ (Sudionik-4). Što se tiče svjesnosti djece o prisutnosti nasilja u obitelji, sudionice koje imaju

stariju djecu naglašavaju da su djeca svjesna cjelokupne situacije i potaknuta mržnjom prema postupcima oca nagovaraju majku na prijavljivanje policiji i odlazak od nasilnog oca Ignjatović (2013) („Ma kuže oni sve. Najstariji mi je čak jednom prigodom kad smo se šetali rekao: „Pa dobro, mama, kad ćeš se ti više rasti od njega i kad ćemo mi više otić’?“ (Sudionik-1); „Ona je svjesna svega, što mi je najžalosnije u mom životu. I kad me mala pitala: „mama, zašto mi ovo trpimo?“, malo sam razmislila i otišla sam kod socijalne radnice i kod svoje psihologinje, s njom sam pričala, dobila savjet da se javim socijalnoj radnici pa ćemo dalje vidjet šta bude“ (Sudionik-2). S druge strane, reakcije djeteta koje svjedoči nasilju oca nad majkom mogu biti u potpunosti suprotne, tako da neki pokazuju strah i preplašenost, sklanjaju se i šute, tvrdi Ignjatović (2013). Kad ljudi zauzimaju neutralan stav između žrtve i zlostavljača, oni zapravo podupiru njega i ostavljaju žrtvu na cjedilu, bez obzira koliko možda tvrde suprotno (Bancroft, 2015) („Normalno da su mi govorili da sam luda, što to trpim. I: A nisu oni prijavili nikome? S: Ne, ne.“ (Sudionik-1); „Nisu se nikada htjeli tako daleko petljat. Pa na kraju krajeva to je bila naša stvar. To je druga stvar da netko zove od susjeda anonimno, ali neće se nitko petljat u to, vjerujte mi.“ (Sudionik-3); „S: Žene s kojima sam radila su ostale iznenađene, kao kako ga nije sram, kako nije znao cijeniti me. I: Ali nitko od njih nije reagirao da Vam pomogne? S: Svatko bi od njih meni pomogao na neki način, ali meni ne treba pomoć. Vidim ja i ovdje, kroz priču, da mi svakome sada predstavljamo teret i roditeljima i prijateljima...“ (Sudionik-5). Rezultati Nacionalne studije o obiteljskom nasilju nad žena u Republici Hrvatskoj navode kako su često članovi obitelji nasilnika znali za zlostavljanje, ali ništa nisu poduzimali u vezi s tim. Podržavali su ih, pomagali im, ali samo do trenutka dok nisu otišle (Bego i sur., 2011). Zlostavljanje je teško sakriti, jer koliko god se žrtva trudila biti ista kao i prije, nemoguće je, pogotovo ljudima koji ju dobro poznaju, ne primijetiti da se nešto događa, da se osoba promijenila, a neke žene i same odluče priznati svojim obiteljima i prijateljima da ih partner zlostavlja („I: Znači ako sam dobro shvatila, Vi nikome baš direktno niste rekli... S: Jesam toj mojoj prijateljici, ona ga jednostavno nije mogla podnijet“ (Sudionik-1); „Znali su čak njegovi prijatelji, kućni koji su znali dolaziti kod nas. Onda sam znala otić’ isto kod prijatelja, stanovala sam i kod kuma, prijateljice. Ma znali su, kako nisu znali, pa znala je cijela kuća“ (Sudionik-3); „I: Jeste li probali potražiti od nekoga pomoć? S: Pa ja sam pitala moje mame, moje mama, kako ti kažem ona mi rekla: „Dobro dođi kod mama“ ona mi je samo dva mjeseci pomogla, da prođe zima. I: A njegovi prijatelji? Jesu li oni znali za to što se događa? S: Ja sam sve rekla, pa su gledali isto.“ (Sudionik-4); „Moji roditelji nisu ništa znali dok nisam prvi puta došla s malom kod njih, ali nisam ja njima ništa rekla nego kroz razgovor s njim preko telefona mater je primijetila odnosno pitala me zašto tim tonom razgovaram jer sam znala povisiti ton na neke stvari na koje mi se on smijao. I: A jeste li rekli prijateljima? S: Nekima da. Mislim ja imam dosta prijateljica.“ (Sudionik-5).

Analiza odgovora iz druge skupine pitanja pokazuje da su različiti psihološki i socijalni razlozi ostanka s nasilnim partnerom. Kao što se navodi u literaturi, tako i sudionice istraživanja potvrđuju da su ljubav („A žalosno je reć, al ja sam voljela tog čovjeka“ (Sudionik-1);

„...ah, ne mogu to tako niti reć', ali meni je bilo stalo do njega.“ (Sudionik-3) ; „Da to je bilo...Da, ja sam njega puno volila.“ (Sudionik-4), potreba da djeca ne odrastaju bez oca („Mislim išla bi i ja, ali samo sam zbog djeteta ostala.“ (Sudionik-5), nada da je to zadnji put („Nadala sam se da će se dogoditi neko čudo, da će se taj čovjek promijeniti, ono da će ga promijeniti jedno dijete, pa drugo, pa treće, pa sam se onda razočarala kad sam shvatila da idemo samo na gore.“ (Sudionik-1); „Jer sam mislila da će bit bolji. Mislila sam da će bit bolji. Ajde danas je tako, sutra opet neće i tako“ (Sudionik-2), nedovoljno poznavanje institucija i rada službi koje se bave suzbijanjem nasilja u obitelji („I jer nisam od nikoga mogla dobit pomoć i savjet šta učinit, dok nisam sama shvatila šta trebam.“ (Sudionik-2) ; „Nisam znala za ovo sigurne kuće, nisam znala, kao moja mama mi je rekla to, to ,to, to, to, to, ja sam rekla : „ Okej, dobro.“ To tako sam pravila, da dođem u sigurne kuće.“ (Sudionik-4), strah („I: Zašto niste Vi ili majka zvali policiju? S: Ja nisam smjela zbog straha. Jer je on meni rekla: „zovneš li policiju, ne čekaj me tu, ako me zatvore, kad izađem iz zatvora, ubit ću te, a malu nećeš nikada dobit. Ja ću je staviti u doma. Ako je ja ne mogu dobit, nećeš niti ti.“ Još mi je govorio: „aaa ja imam posu, ti nemaš, ja mogu dite preuzet.“(Sudionik-2) i financijska ovisnost o partneru („Ali da, onda kad sam prestala, onda nisam imala kamo ić. I on je to znao i sa time me ucjenjivao. I: Zapravo Vas je najviše sprječavalo to što niste imali gdje otići. S: To je bilo prvenstveno, da. I ta nada da je to bilo zadnji put.“ (Sudionik 3) opravdanja i izgovori zašto nisu ranije otišle od partnera. Stope prijavljivanja slučajeva nasilja nad ženama u obitelji policiji i ostalim službama su niske, izvješćuje Agencija Europske Unije za temeljna prava u istraživanju provedenom 2014.godine, a u prosjeku jedna od pet žena (19%) koje su sudjelovale u istraživanju uopće ne zna postoji li u njezinoj zemlji ijedna služba koja se bavi pružanjem potpore ženama žrtvama zlostavljanja. Također, rezultati istraživanja Autonomne ženske kuće Zagreb potvrđuje da su žene uglavnom prešućivale nasilno ponašanje svojih partnera, te ih je samo otprilike 5% zatražilo pomoć neke državne ustanove, bilo policije, centra za socijalnu skrb, Crkve ili skloništa za žene. Sudionice ovog istraživanja navode da se nisu obratile nikome za pomoć dok situacija nije postala previše opasna („Onda sam se taj drugi put, u 9.mjesecu, obratila Centru, otišla sam tamo, ispričala sam svoju priču i onda je socijala radnica rekla da ona to mora prijaviti.“ (Sudionik-1); „I: Znači od nikog niste potražili pomoć? S: Jesam, socijalnoj radnici. Najprije sam išla kod nje da mi pomogne. Ona je dolazila kući, sve je vidila, sve zna. Tragično. I: Socijalna radnica Vam je bila kod kuće? S: Da, ja sam je zvala. I: Koliko puta? S: Ma mislim da je bila tri, četiri puta. I to je bilo dovoljno, sve je vidla.“ (Sudionik-2); „S: ...ja sam išla policiju sve rekla što on radi mene. I: I što je onda policija napravila na to? S: Oni su dali su to sve na sud, na sud sad ***** , on ti je sad u dom u ***** , tamo je sad.“ (Sudionik-4), što potvrđuje činjenicu da su veća učestalost zlostavljanja, prisutnost težih oblika nasilja i izloženost težim posljedicama za žrtvu i djecu uglavnom razlozi prijavljivanja nasilnog partnera policiji i obraćanju za pomoć centru za socijalnu skrb (Ignjatović, 2014). U trenutku kad se žena žrtva nasilja u obitelji obraća nekoj od institucija društva, to nasilje obično traje već dulje vrijeme („Pa ja nisam u kuću išla odmah. Pa ja kad sam njega drugi put, u 5.mjesecu prijavila,

normalno da su došli socijalni radnici, al ja sam jednostavno bila tolko začahurena od svih tih napada od strane njega da nisam dala prići sebi, čak niti onim ljudima koji mi žele dobro. Ne znam, vjerojatno me je bilo strah neke promjene.“ (Sudionik-1). Najveći broj žena koje prijavljuju zlostavljanje u nasilnom su odnosu između dvije i pet godina („I: Koliko ste dugo trpjeli nasilje? S: Dva godine.“ (Sudionik-4), a one koje prijavljuju zlostavljanje koje traje kraće od godine dana čine mali postotak (Ignjatović, 2014). Iako je riječ o ustanovama koje su opterećene su birokracijom i sporošću sustava, što znatno otežava njihove napore u pomoći žrtvama obiteljskog nasilja (Bakić, 2017), sudionice navode kako im je odmah nakon prijavljivanja zlostavljanja bila pružena pomoć i bile su smještene u sigurnu kuću („Nisam puno, to je bilo brzinski“ (Sudionik-2); „Ja sam otišla, razgovarala sam ženom, ona je odmah zvala socijalnu radnicu i više nisam niti „prismrdila“ stanu, došla sam tu.“ (Sudionik-3). Različiti su stavovi žena prema nasilju u obitelji, a ovisno kojeg je stava žena odlučuje o mogućnosti vraćanja nasilnom partneru nakon izlaska iz sigurne kuće. Sudionice istraživanja kod ovog pitanja izražavaju oprečne stavove koji variraju od preoblikovanja problema („Možda da moli, ali to bi bilo pod nekim uvjetima, jedino tada, možda. I: Mislite li da bi se tada promijenilo nešto? S: Da, ali pod uvjetima koje bi ja rekla i da me on isključivo moli. Onda bi razmislila.“ (Sudionik-3); „S: Možda, kada bi radio. Sada radi, ali kako on razmišlja... I: A što očekujete da će se dogoditi ili promijeniti ako se Vi vratite? S: U njihovu sredinu mi se, iskreno, ne vraća i ne razmišljam o tome, a on vidim nekako i nije zagrijan. Ne znam, kako da kažem, šta očekujem.“ (Sudionik-5) do aktivnog rješavanja problema („Molim? Bože sačuvaj, nikad. Ne, ne, to bi završilo smrtnim slučajem il po mene il po njega.“ (Sudionik-1); „Ne, ne. Križ mi stoji ispred vrata da više nikad njemu ne uđem u kuću. Ovo što ga vidim na sudu i jedino što ću mu reć' je: „'oću rastavu braka!“ (Sudionik-2); „Ne, ne želim. On pita mene opet da se vratim , ja ne želim. To nije život za mene.“ (Sudionik-4). Ako one negiraju ili traže opravdanja, veća je vjerojatnost da će se vratiti partneru, a ako je žena odlučna aktivno rješavati problem, tada će zajedno sa stručnim timom sigurne kuće izraditi plan za uspješno nošenje sa izazovima nakon izlaska iz kuće. „Sigurne kuće pružaju korisnicama i njihovoj djeci privremeni siguran smještaj, no najčešće nude i brojne druge usluge, poput psihološkog savjetovanja i emocionalne podrške, zdravstvene i pravne pomoći te pomoći u traženju smještaja i zapošljavanju“ (Bakić, 2017 prema WHO, 2009). Iako je uloga sigurnih kuća u osiguravanju pravne pomoći, smanjenju prvenstveno psihičkih posljedica zlostavljanja, simptoma PSTP-a, depresije, socijalne anksioznosti, uznemirenosti te pružanju podrške u rješavanju strahova zbog izlaska iz skloništa neupitna, sudionice istraživanja i kod ovog su pitanja davale oprečne odgovore. Sve sudionice istraživanja navele su da im život u sigurnoj kući daje osjećaj sigurnosti („Imam neki osjećaj da će stvarno bit dobro i tu sam u jednom zaštićenom, zaštićena sam.“ (Sudionik-2); „ Pa smatram da ne, ali mi više daju tu neku sigurnost“ (Sudionik-3) ,iako je njezina adresa javna (Bakić, 2017), ali razlika u odgovorima odnosi se na osjećaj mira i razumijevanja te

savjetodavnu ulogu sigurne kuće. Odgovori variraju od *teško je funkcionirati, nema mira, razumijevanja, urednosti* („Zamislite kako je to kad se žene sa svih strana, sa svojim nekim očekivanjima, navikama, problemima skupimo na jednom mjestu. Jako je teško, ponekad, funkcionirati.“ (Sudionik-1); „Pa što se tiče sigurnosti, ovdje mi nitko ne može nauditi, ali što se tiče mira, higijene, razumijevanja, urednosti, to...ma ne znam šta da Vam kažem.“ (Sudionik-3) do *ovaj prostor me ojačao, dobro se osjećam ovdje, imam mir* („Da, ojačalo me. Ovaj prostor me ohrabrio, sada mogu pričati o tome bez suza, grčeva.“ (Sudionik-2); „Dobro se osjećam ovdje, imamo i mir, tako, ali nije to kuća kuća, nije to to.“ (Sudionik-4); „Malo mi je lakše jer nisam sama, malo razgovaramo, govorimo si, nekad se i na silu nasmijemo da si olakšamo, pa se onda malo razveselim, zaboravim na to.“ (Sudionik-5), što je u potpunosti normalno i razumljivo jer su različite osobe, dolaze iz različitih sredina, navikle su na različite standarde, a svakako veliku ulogu ima i dužina boravka u kući. Žene koje su pokazale veće nezadovoljstvo, kraće borave u kući. Budući da su bile izložene dominantno psihičkom zlostavljanju, sudionice iskazuju prvenstveno psihičke posljedice koji se odnose na njezino emocionalno i psihičko stanje (Raymond, Flannery, 1998). Gubitak samopouzdanja i povjerenja u muški rod („Što se tiče emocionalnog odnosa, hm, ne znam kakav taj lik mora biti da on mene emocionalno zasluži. To mora biti neki savršeni lik, a takav ne postoji. Mislim da ću u budućnosti jako teško, ali jako teško nekoga pustiti blizu sebi.“ (Sudionik-1); „Utječe na mene jer sam bila slomljena, slomljeno tilo. Jednostavno bi rekla mrtvo tilo.“ (Sudionik-2); „... ja i danas kad vidim muške, ja stanem i gledam i najrađe bi ga, jer ne želim muškog više viditi kraj sebe, niti viditi ga, a kamoli pomisliti da idem na drugi brak. Ne želim ih više niti viditi.“ (Sudionik-2); „A sad vidim ja sam izgubila povjerenje u muškarce. Za mene kao sve isti muškarci.“ (Sudionik-4), napetost („Dosta su mi živci tu stradali, dosta mi je zdravlje stradalo, dosta je to posljedica ostavilo na meni, to se gomilalo.“ (Sudionik-5), strah („I: Znači bojite se da kad izađete da bi vam mogao ponovno nauditi. S: Da.“ (Sudionik-4), sram, anksioznost, poremećaji spavanja i prehrane, agresivnost, posttraumatski stresni poremećaj („Kad netko viče, zalupi vratima, ja se samo stresem, trzam. Vjerojatno ti hormoni, stres, pa kosa mi pada to je strašno. Ovdje vidim da imam još živaca, ali dolazi do pucanja. Dođe mi da izađem van i da vrištim, jer ovo ovdje...“ (Sudionik-3), pretjerana konzumacija alkohola i droga, depresivnost, samo su neki od psihičkih posljedica uzrokovanih psihičkim zlostavljanjem, a s nekolicinom se susreću i sudionice istraživanja. „Dio procesa oporavka čini i tugovanje zbog gubitka. Tuga žene predstavlja priznanje da jedna od njezinih ljudskih potreba nije bila zadovoljena“ (Evans, 2011)(„...ja sam ti puno tužna, zaključena.“ (Sudionik-4). Osim psihičkih posljedica, žrtve tjelesnog nasilja navode dugotrajne ozljede lica kao što napukla arkada i ožiljci od ugriza („Pa i dan danas mi je kad se farbam, ova tu arkada mi je natečena“ (Sudionik-3). Sudionice koje imaju djecu opisuju kako je nasilje u obitelji ostavilo posljedice na djecu „U smislu da su međusobno, jedan prema drugome, ponekad agresivni. Sve rješavaju vikom i galamom, čak znaju udariti jedan drugoga. Ovaj najmlađi ima izljeve bijesa kad mu se nešto ne da.“ (Sudionik-1). Djeca pokazuju agresivno ponašanje zato što su kao svjedoci zlostavljanja majke usvojili model ponašanja oca (Kocijan –

Hercigonja, Hercigonja – Novković, 2009) te su naučili da je nasilje prihvatljiv način rješavanja problema, prihvatljivo je nekoga udariti kada si ljut jer je negativna posljedica toga mala ili nikakva (Ajduković, Pavleković, 2000). Osim na razvoj agresivnosti, „složena trauma“ utječe i na područje učenja (Profaca, Arambašić, 2009), pa je u većini slučajeva neminovno da dijete ima poteškoće u kognitivnom funkcioniranju, slabu koncentraciju, probleme s praćenjem nastavnog gradiva („Poteškoće mi ima u školi.“ (Sudionik-2), poremećaj jedenja i spavanja („Po noći se trese kad spava, jak san ima i trese se.“ (Sudionik-2) poteškoće u odnosima s vršnjacima i drugim osobama („I: *Bojite li se, da to sve što je proživjela i što je bila svjesna toga, da će to utjecati na njene odnose?* S: *Hoće, hoće i to kako utjecat.*“ (Sudionik-2). Zlostavljači nakon prekida ili jednostavno nestanu iz života djece ili mogu ostanu uključeni u odgoj djece, ali tada ih uglavnom koriste kao oružje da bi se osvetili majci (Bancroft, 2015). U većini slučajeva dok je žena s djecom tek otišla iz zajedničkog doma, dok se nalazi u sigurnoj kući, dok se te započinje brakorazvodna parnica i borba za skrbništvo, otac djece nije zainteresiran za kontakt s njima („I: *A viđaju li se s njim?* S: *Ne, jer on nije pokazao interes. I: *Znači uopće nemaju nikakav odnos s njim?* S: *Pa ne, nemaju nikakav kontakt s njim.*“ (Sudionik-1); „S: *Pita on i sad, pošalje poruku pa pita kako je. I: *Ali nema je želju vidjet još. S: *Pa možda je njega sram reć im da bi on došao.*“ (Sudionik-5), a podaci pojedinih istraživanja navode da se odnos djece prema ocu mijenja s vremenom (Ignjatović, 2009). Zabilježeno je da djeca prvo imaju strah od oca, uglavnom odbijaju komunicirati s njim iz razloga što su još uvijek povrijeđena i zbunjena („Ona ih uopće ne želi vidit. Ona meni danas govori: „mama, ti ćeš na policiju i prijavit ćeš tatu i ne govori di sam ja.“ I prema babi i prema njemu.“ (Sudionik-2). Kad dijete sazrije i postane neovisno, njegovo ponašanje prema ocu može se razvijati u dvije strane. Ili će željeti ostvariti kontakt s ocem zbog različitih faktora, od emocija koje osjeća prema njemu do manipulacije oca ili će u potpunosti pružiti otpor (Ignjatović, 2009).***

Posljednja skupina pitanja odnose se na zamišljanje života u budućnosti. Žene žrtve nasilja žele samostalnost, kontrolu nad svojim životom, osjećaj koristi i zadovoljstva, a pronalazak posla i adekvatnog smještaja uvelike pomaže tome (Bego i sur., 2011) („Imam ja neke vizije naše budućnosti koje sam se potrudila ostvariti, a te uključuju naravno i naš osobni prostor i dakle kad se to dogodi, mi više nećemo morati bježati.“ (Sudionik-1); „Svoju budućnost zamišljam da će bit bolja i da ću nać posa, da ću imat jedan lipi stan, meni je dovoljno kužina, wc, jedna soba, meni je to dovoljno. Da ću uživat sa svojim ditetom, da će nam sve cvatat ruže. „ (Sudionik-2). Osim što im je pronalazak smještaja i posla, vlastito zdravlje i zdravlje djece najveća želja, predstavlja im i najveći strah („Razmišljam, naravno, o ponovnom zaposlenju. Jedino gdje vidim problem su djeca. Ja sam srednjom školom ne mogu raditi uredski posao, znači 40 sati tjedno. To je jednino što ja s obzirom na svoju situaciju i mogu ponuditi, a da li ću ja naići na razumijevanje s druge strane to ne znam. Pa moram priznat da se nikada nisam bojala za sebe, al

iskreno, bojim se bolesti i evo sad ćete me rasplakati... bojim se zbog onih troje malih ljudi...“ (**Sudionik-1**); „Toga me je još više strah, da neću nać posa i stan. Bojim se samo zbog male, jer to je bila prtnja da će on uzet malu, da će ju dat u dom. I strah me da on nju ne pomami na neku stvar protiv mene.“ (**Sudionik-2**); „Recimo, zdravstvene, da sam zdrava, da nađem neki stabilan posao, koliko se to može danas, pa da nađem neki stan dostojan života. ... ali se bojim kako ću uspjet sama, kako ću gdje ću, to mi je jedino.“ (**Sudionik-3**); „Pa ja se bojim puno za svoj tata (dijete), i to je to. Samo za njega.“ (**Sudionik-4**); „Da li ću se zaposlit, oću li nać radno vrijeme, prilagodit za mene i nju. Strah me, ono što bi ja htjela, gdje bi htjela živjeti je jako skupo za stanovanje. Mene samo zanima naša egzistencija, kako bi mi živjele. Jednostavno, kako čujem mnoge žene da je teško i raditi i biti otac i mater djeci“ (**Sudionik-5**). Teške objektivne okolnosti koje uključuju malo radnog iskustva, promjenu mjesta boravka, samohrano majčinstvo te stigmatizaciju žrtava nasilja, otežavaju im pronalazak adekvatnog zaposlenja i njegovo zadržavanje (Bego i sur., 2011), a samim time i pronalazak pristojnog i prikladnog smještaja, ali unatoč svemu tome većina sudionica ima pozitivno razmišljanje o budućnosti samo iz razloga jer se ne moraju više bojati i bježati („Pa jako lijepo razmišljam jer ne moramo više bježati.“ (**Sudionik-1**).

Zaključci proizašli iz dobivenih rezultata istraživanja

Muško nasilje nad ženama nije samo njihov privatni problem, već je to problem čitave zajednice. Iako postoje zakoni, strategije i odredbe za zaštitu žena od svih oblika nasilja i dalje je svaka treća žena u Hrvatskoj žrtva tjelesnog nasilja, dok se o broju žrtava psihičkog zlostavljanja ne može niti govoriti jer ga većina žena ne može uopće prepoznati. Rasprostranjenost nasilja nad ženama zahtjeva organizirani društveni rad jer posljedice koje takvo zlostavljanje ostavlja rezultiraju nesudjelovanjem žena u vlastitim sredinama, a šutnja, negiranje i umanjivanje problema uništava svaku komunikaciju s drugima pa se žene svjesno ili nesvjesno potpuno izoliraju iz zajednice, ali i od obitelji, prijatelja, kolega, susjeda (Autonomna ženska kuća Zagreb, Centar za žene žrtve nasilja, 2015).

Nasilje nad ženama razornije je time što nisu žene jedine žrtve zlostavljanja, već ono ostavlja ozbiljne trenutne i/ili dugotrajne posljedice na djecu. Identifikacija s majkom ili ocem određuje osnovno ponašanje djeteta u odnosu s vršnjacima i s drugim ljudima u kasnijem životu koje može varirati od podčinjenog do dominantno zlostavljačkog ponašanja.

Ovaj rad temelji se na provedenim intervjuima kojima se nastojalo pobliže ispitati i prikazati sadašnju perspektivu žene kao žrtve nasilja. Rezultati istraživanja analizirani su prema odgovorima 5 sudionica istraživanja koje su u tom periodu bile štićenice doma za žene i djecu „Sv. Ana“. Neki od zaključaka istraživanja su:

- Niti jedna sudionica istraživanja nije prepoznavala znakove nasilnog ponašanja kod svog partnera iako su oni bili očiti već na početka veze, a razlog tomu su zaljubljenost žene i prekrivanje stvarnog ponašanja muškarca. Svaki muškarac, pa i najbolji, može biti zlostavljač, kao što i svaka žena, pa i najobrazovanija, može biti žrtva zlostavljanja;
- Sudionice istraživanja navode da su u sigurnoj kući po prvi puta, ali svaka je tokom perioda trajanja veze barem 2 puta odlazila i vraća se partneru. Razlog tome može se tražiti u tome zašto su uopće trpjele zlostavljanje. Većina ipak naglašava da je ljubav i pokušaj spašavanja braka bilo presudno zašto su htjele ostati s partnerom;
- Kod većine sudionika barem je jedan član obitelji, prijatelj, kolega s posla, susjed znao da je ona žrtva zlostavljanja, ali nitko nije pružio nikakvu pomoć osim suosjećanja. Iako je nasilje nad ženama javni problem, većina ljudi ga i dalje smatra privatnim problemom što otežava njegovo sprječavanje i iskorjenjivanje;

- Većina sudionica je za vrijeme nasilne veze i braka bila nezaposlena, a one koje su bile zaposlene nisu imale pravo upravljati zarađenim novcem. Nakon odlaska od nasilnog partnera, svim sudionicama želja je financijski se osamostaliti, ali malo radnog iskustva, samohrano roditeljstvo, često izbjivanje s posla, stigmatizacija žrtve nasilja u obitelji otežavaju im pronalazak posla koji će im moći omogućiti financiranje adekvatnog stana i osnovnih životnih potrepa, bez prekovremenih sati;
- Sudionice su okarakterizirale svoje partnere kao izrazito posesivne, manipulativne, pod utjecaj obitelji čiji članovi također pokazuju znakove nasilnog ponašanja prema žrtvi, ovisnike o alkoholu i *travi*, sklone okrivljavanju drugih, posebice partnerice te sklone miješati zlostavljanje i ljubav;
- Sudionice istraživanja zlostavljanje su prijavile tek kada je došlo do fizičkog zlostavljanja, kada je partner napao djecu ili kada su djeca sama upozoravala majku da je vrijeme za odlazak. Razlog tome je ženino negiranje i preoblikovanje problema, traženje opravdanja, a u pozadini svega je nemogućnost žene da prizna da se udala za zlostavljača;
- Sigurne kuće pružaju razne usluge savjetovanja i pomoći, no većina ispitanica kao pozitivnu stvar spominje samo osjećaj sigurnosti;
- Posljedice zlostavljanja utječu na ženino psihičko i tjelesno zdravlje. Sudionice istraživanja navode da se suočavaju sa gubitkom samopouzdanja i povjerenja u muški rod, strahom, stresom, poremećajima spavanja i jedenja, ispadanjem kose, razdobljima depresivnog raspoloženja i blagim simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja;
- Posljedice zlostavljanja, također utječu i na djecu. Sudionice istraživanja navode da njihova djeca iskazuju znakove agresivnosti, imaju poteškoće u školi te sa spavanjem i jedenjem. Ti problemi ukoliko se pravovremeno ne riješe, mogu dovesti do većih i dugoročnih posljedica;
- Sudionice navode da djeca trenutno nemaju nikakav kontakt s ocem, a odluku o održavanju odnosa u budućnosti prepuštaju djeci;
- Najviše se vesele ponovnom zaposlenju, vlastitom domu, zdravlju i uspjehu djece, a kao najveći strah navode neuspjeh.

Literatura

- Ajduković, M., Pavleković, G. (2000). *Nasilje nad ženom u obitelji*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Alternativa informacije(2014). *Razlika između osjećaja i emocija*. Preuzeto s: <http://alternativainformacije.com/2014/01/razlika-između-osjećaja-i-emocija/>
- Bakić, H. i sur. (2017). Uloga sigurne kuće u osnaživanju žena koje su preživjele partnersko nasilje u: *Ljetopis socijalnog rada*. Preuzeto s:
- Bancroft, L. (2015). *Zašto on to radi?* Zagreb: Znanje d.o.o.
- Bauer, K. (2006). *Nasilje u obitelji*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi. Preuzeto s <http://www.os-mala-subotica.skole.hr/upload/os-malasubotica/multistatic/4/NASILJE%20NAD%20DJECOM%20-%20Nasilje%20u%20obitelji.pdf>
- Bego, A. i sur. (2007). *Nacionalna studija o obiteljskom nasilju nad ženama u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Novi val.
- Bego i sur.(2011). *Mogućnosti zapošljavanja za žene koje su preživjele nasilje*. Zagreb: Autonomna ženska kuća Zagreb. Preuzeto s: <http://www.azkz.net/dokumenti/ccbad671a9d732dc24a8b76f2a604597.pdf>
- Buljan-Flander, G. (2010). *Nasilna ponašanja mladih: zašto je ljubav važna: vodič za roditelje*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba. Preuzeto s: <http://www.poliklinika-djeca.hr/wp-content/uploads/prirucnik-zasto-je-ljubav-vazna.pdf>
- European Union Agency For Fundamental Rights (2014). *Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske Unije*, kratki pregled rezultata. Preuzeto s: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_hr.pdf
- Evans, P. *Verbalno zlostavljanje u odnosima : kako ga prepoznati i kako reagirati*. Zagreb : V.B.Z., 2011.
- Hirigoyen, M. (2003). *Moralno zlostavljanje*. Zagreb: AGM.
- Ignjatović, T. (2013). *Posljedice koje ima nasilje prema ženama u partnerskom odnosu na decu i odgovor javnih službi na ovaj problem*. Beograd : Autonomni ženski centar. Preuzeto s: <http://minijature.vojvodjanskiklub.rs/PDF/03-Tanja.pdf>

- Jukić V., Savić, A. (2014). Psihološko – psihijatrijski aspekt nasilja u: *Socijalna psihijatrija*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=188601
- Klasnić, K. (2011). Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu- konceptualne pretpostavke u: *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i socijologijska istraživanja okoline*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=111904.
- Kocijan-Hercigonja, D., Hercigonja-Novković, V. (2009). Djeca, mladi i nasilje u: *Medicus*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=86690
- Maslić-Seršić, D. (2009). *Ekonomsko nasilje nad ženama : manifestacije, posljedice i putovi oporavka*. Zagreb : Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
Preuzeto s: <http://www.azkz.net/dokumenti/c18eed0fdcbe84fadee9a7c0fbb15f14.pdf>
- Mejovšek, M. (2013). *Metode znanstvenih istraživanja u društvenim u humanističkim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.
- Middleton-Moz, J. ; Zawadski, M. L. Nasilnici : nasilnici su posvuda: na dječjem igralištu, u vezama, na radnom mjestu : strategije za preživljavanje. Zagreb : Timea, 2003.
- Profaca, B., Arambašić, L. (2009). Traumatski događaji i trauma kod djece i mladih u: *Klinička psihologija*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=233660
- Raymond, B., Flannery, Jr. (1998). *Posttraumatski stresni poremećaj: vodič za žrtve nasilja- liječenje i oporavak*. Osijek: Izvori.
- Sarnavka, S. (2003). *A 'ko je kriv? – nasilje nad ženama u ratu i u miru*. Zagreb: B.a.B.e
- Sesar, K., Dodaj, A. (2014). Čimbenici rizika za nasilje u partnerskim vezama u: *Socijalna psihijatrija*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=198790
- Žilić, M., Janković, J. (2016). Nasilje u: *Socijalne teme*. Preuzeto s: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=260936
- Žena koje su preživjele rodno utemeljeno nasilje i diskriminaciju: Priručnik za pružanje pomoći i podrške (2015). Zagreb: Centar za žene i žrtve nasilja-ROSA

Prilozi

Prilog 1. Protokol istraživanja i transkripti

OPĆI PODACI O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA	
Šifra sudionika istraživanja	Sudionik-1
Spol	Ž
Dob	36
Razina obrazovanja	Srednja stručna sprema
Vrijeme u Sigurnoj kući	Od 16.9.2016.
Broj djece	3

Prošlost

1. Kojem ste obliku nasilja bili izloženi?

S: Pa psihičkom više.

2. Kada je nasilje počelo? Na početku veze, u braku?

S: Pa od samog početka veze.

3. Jeste li primjećivali znakove koji bi ukazali da bi Vaš partner mogao postati nasilan prema Vama?

S: Pa gledajte, to čovjek baš ne može razlučiti kad je mlad, dok je zaljubljen...ne razmišlja o puno stvari, nebitno mu je to da li upućuje...mada su meni otpočetak ljudi govorili: „kani se njega, makni se, vamo – tamo“, ali gledajte tu ušlo – tu izišlo (pokazuje na uši).

S: ...prije toga ja sam bila upoznata s pričom iz njegove bivše veze, dakle s djevojkom s kojom je on bio prije u vezi, on i ta djevojka su se razišli sudskim putem, s tim da je tu orgirala njezina mama i njezina baka, otac i majka su joj razvedeni, tako da su znači baka i mama doprinijele tomu da se njih dvoje razidu, jer su uvidjele ono što sam ja fala Bogu godinama kasnije.

4. Kako ste reagirali kada vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: (muk) Pa u biti on je mene...prvi put kad sam se... zapravo moj odgovor na Vaše pitanje bilo bi da sam ja ostala šokirana

S: Ja kažem: „pa ništa“, kad on meni jednu s jedne, pa s druge, on je mene našamarao ko budalu. Ja sam zanijemila. Ostala sam šokirana. Ako prije nisam znala šta je šok, eto tad sam saznala. Doslovno zanijemila, mozak mu se u tom trenutku zablokira. Ne može razaznati dobro od lošeg, ne može razmišljati, jednostavno stane. U tom trenutku stane i stoji.

I: I koja je bila reakcija nakon šoka?

S: Pa još gora reakcija. Ja uopće nisam reagirala, dakle, ja ga nisam prijavila, mada sam imala svjedoke.

I: Nakon tog početnog šoka, kako je uslijedio razgovor? Jeste li mu možda uzvratili?

S: Ne, ne, nisam. Ja sam jednostavno zanijemila.

5. Kako je partner reagirao na Vašu reakciju?

S: Pa on je dobio, kako bi rekla, poticaj. Kao da je dobio vjetar u leđa. Kad je vidio da sam ja zanijemila, on je bio doslovno agresivniji. Ne znam, da sam ja u tom trenutku reagirala, da sam odgurnula, da sam uzvratila, ne znam. Jer kod takvih likova kao što je on, oni su jednostavno, po meni, nepredvidljivi.

6. Kako se partner ponašao prema Vama neposredno nakon što Vas je istukao, izvrijedaao?

/

7. Kako ste se osjećali nakon što Vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: Pa ne znam da li se to može svesti u jednu rečenicu budući da se tu radi o 13 godina... pa ne znam, mislim da sam se najgore osjećala kad sam u biti u svojoj glavi povezala da bez obzira koliko vremena prošlo, da bez obzira koliko djece se rodi, jer svi kažu kao djeca donose sreću, radost, vamo – tamo, dakle što god da se dogodi, on ostaje takav. On je jednostavno rođen u takvom kalupu kakvom je i daljnjih pomaka nema. Eto mislim da me je to, u emotivnom smislu, najviše prizemljilo. Ja sam do tada cijelo vrijeme živjela, ne znam, valjda u oblacima.

8. Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti?

S: Pa ja recimo kada sam njega pitala, nakon nekog vremena normalno kada se čovjek otriježnio, „pa dobro, kako si ti meni mogao staviti nož po vrat?“. On meni kaže: „ko? Ja tebi? Ma daj ti nisi normalna. Ja to tebi da sam napravio?“ Mislim, kako bi rekla, kao da...ma bio je izrazito dobar manipulator. To je najgori oblik čovjeka, najgori profil. On je mene doslovno uvjerio, da sam ja sebe sama pitala: „pa dobro, čekaj malo, jel on meni stvarno stavio taj nož pod vrat il sam ja to sanjala?“. Čin koji se dogodio, da se tako izrazim, gdje sam ja stavila točku, jednostavno sam nekako predosjećala da, ma niti nisam trebala predosjećati, jednostavno je sve krenulo u krivom smjeru. A do tada je sve nekako bilo na sredini. U tih 13 godina, nekako na pola puta, ne znam, bilo je tu nekih pozitivnih stvari. Kad smo kupili auto, neko pokušstvo, nekako smo se u tom kupovanju zanjeli, pa smo nekako odskočili od onog početka gdje smo loše počeli.

9. Jeste li radili u vrijeme kada ste bili izloženi nasilju ili ste bili domaćica?

S: ...uglavnom, ne radim od 2013.

I: Znači on Vam je dopuštao da radite?

S: Pa gledajte, psihoprofil čovjeka, odnosno posesivan lik...mislim meni je bilo sasvim normalno, kako Vi svojim

kolegama na faksu kažete dobar dan, meni je to normalno...a ja sam svaki dan konstantno slušala: „zašto si to obukla? Zašto si tako svezala kosu? Zašto si se našminkala? Kud ti ideš?“. Kužite me, to je meni jednostavno bilo normalno. Mislim normalno, nešto što sam slušala konstantno, naravno dok sam bila u radnom odnosu i dok nije bilo djeteta. I kada se dijete rodilo, kada sam počela ponovno raditi...

10. Kakav je Vaš partner imao odnos sa svojim roditeljima?

S: Grozan.

I: Možete li mi malo to objasniti?

S: Pa evo ovako, navest ću sebe kao primjer. Meni je nezamislivo da ja svoju majku stjeram u p.m. i tako nekakve prostote, mislim kako za mater, tako i za oca, meni je to nenormalno. Smatram da čovjek koji ne poštuje vlastite roditelje, mislim ima svakakvih roditelja jasno, al ako su ljudi koji su se uvijek trudili davati najbolje od sebe, mislim da je grijeh to nepoštivati. Dakle, čovjek koji je ne poštuje svoje roditelje je nikakav.

I: A kakvi su oni bili prema njemu?

S: Pa oni su posijali to žito, a znate kako kažu, što posiješ, to ćeš i žeti.

I: Znači nisu niti oni prema njemu bili baš dobri?

S: Pa dobro, prema njegovoj priči, kolko sam se ja zainteresirala...mislim ja općenito ne vjerujem ljudima, njemu uopće... on je govorio kako je on bio zanemarivan kao dijete, da je uvijek sve išlo njegovo bratu. Znači on je najstariji, ima još i sestru i ima brata. Kao da su sve uvijek davali njima, njemu ništa. Ne znam ja iskreno. U nekoliko navrata kada sam znala razgovarati s njegovom majkom, ona kaže da on laže. A sada, dal on laže ili ona laže, mah.

11. Kakav ste odnos Vi imali s partnerovim roditeljima?

S: Joj, kompliciran. Pa s njegovom majkom nisam govorila 10 godina, dok problemi između mene i njenog sina nisu eskalirali, ovaj sada zadnji period, zadnjih godinu dana. Znači ona i ja smo progovorile u 4.mjesecu prošle godine. Jer ja ne znam, možda sam komplicirana, ali ako Vi i ja ne možemo lijepo, nećemo niti ružno. To je to, točka.

I: A s njegovim ocem?

S: A njegov je otac kako vjetar puše, ne znam kako bi se izrazila. Mislim nit sam ja ikad uvrijedila ili nešt ružno rekla njegovoj majci ili ocu. U cijeloj situaciji sam nastojala da budem korektna.

I: Jeste li ostali u nekim odnosima s njima? Komunicirate li?

S: Pa da, komuniciramo. Mada kad sam ja izišla iz njihove obiteljske kuće, komuniciram s njegovim ocem, isključivo kada on pita za najstarije dijete jer je najviše vezan za najstarije.

12. Kakav je Vaš partner imao odnos s Vašom djecom?

S: Pa s obzirom da je on lik takav kakav je, nikad nije uzeo dijete u ruku, pa ga prošetao, što sam primijetila da očevi rade. Znao je presvući, ovog najstarijeg, al to ništa nije bilo pretjerano, da je on bio s tim opterećen, da bi on morao presvlačiti dijete jer je on imao razmišljanje, iz ne znam sada kojeg stoljeća, da je majka normalno zadužena za brigu o djetetu. Naravno da je, al neće tebi ruke otpast ako ih nekad nahraniš, presvučeš, al on se uvijek trudio da to zaobide.

I: Jel prema njima ikada bio nasilan?

S: Prema najstarijem sinu

I: U kojem smislu?

S: Pa u smislu da ga je remenom istukao kao da nije njegov ili ne znam kako bi to opisala.

I: Kakva je Vaša reakcija bila? Jeste li bili prisutni tada?

S: Jesam, ja sam bila prisutna. Zapravo, on je najstarijem djetetu govorio da je *****. Mislim ja sam mu rekla :“*znam da nisi normalan, al da tolko nisi normalan da djetetu ideš tako nešto reći.*“ Kaže on meni: „*pa što? Pa je, jesi ga vidjela kak izgleda?*“. A on je, mislim, mršuljav, inače se bavi sportom, lud je za svim oblicima sporta, al on neće reć da je mršav, nego kao mišići i te stvari. Joj gdje sam sada...

I: Kakav je odnos imao prema najstarijem sinu?

S: Da se vratim sada na ovo kad je istukao dijete. Nekako su svi troje turbo hiperaktivni. Najstariji je od malena lud za nogometom i kako smo mi živjeli od grada jedno 7 km, to je selo jedno, al nama je kuća uz glavnu cestu. Od naše kuće ima jedno kilometar i tamo je jedno naselje. U tom naselju je škola, tamo je on išao u školu, a nedaleko od tog naselja je bilo jedno veliko, travnato igralište. I on je znao, bez pitanja, otići u to igralište. Prva dva puta je pobjegao pa smo ga tražili, ja sam ga tražila po tom naselju, s autom, i on me je tada vidio il mu je netko rekao i on je izdmiio kući. Doša je kući, a mi smo živjeli na katu kuće. Imali smo dvorište i tu neku kao ljetnu kuću, sa kuhinjom, boravkom, ostavom i tako. I on kako je mene valjda vidio, otrčao je preko polja valjda, jer između igrališta i kuće postoje te kao obradive površine, i sakrio se u dnevnom boravku ljetne kuće. Ja nisam znala di je, al rekao mi je svekar :“*vratio se, tu je.*“ Ja sam bila bijesna ko ris, došlo mi je da ga pojedem uff. Najgore je što je blizu tog naselja romsko naselje. Ja nikad osobno nisam imala susret s tim ljudima, ali su bili pričali ljudi da su oni uhvatili neko dijete s tog igrališta i da su ovo i ono i meni se svašta u glavu taj dan uvalilo. I dobro, on se uvukao unutra, ja sam ošla gore i pita mene muž da gdje je mali. Ja govorim:“*dolje je, ajd pusti ga sad.*“ On meni kaže: „*je je, uvijek ti pusti ga, zato i je takav itd.*“ To je bilo 2014.godine, početak 8.mjeseca. Ja sada ne znam da li je on malog zvao gore ili je mali sam došo...onaj najmanji je imao nekih 2 mjeseca i ja sam ga držala u rukama ili tako nešto. I kada je mali došao gore, ovaj ga je odmah napao: „*gdje si ti?*“, a sve ono kroz zube priča. Onda se okrene meni i kaže: „*ti odi u sobu.*“ I kako sam ja odlazila u sobu, on je išao u drugu sobu i ja ga pitam da kuda ide, a on meni samo kaže da šutim. Dolazi iz sobe i nosi crni, kožni remen, sa onom kopčom onako velikom. Ja mu kažem: „*nemoj ga udarit. Pa zaprijeti mu, prestraši ga malo, nagalami na njega da ne smije to radit ovo ono.*“ On me potjerao u sobu i kako sam ja ušla u tu sobu, samo sam sjela na krevet i onda sam čula prvi udarac i onda sam čula kako je mali doslovno vrisnuo. A ja sam sjedila. Mislim, ni u kojem slučaju da sam se ja bojala njega, da će on meni nešto napraviti, pa da ja zato nisam reagirala, nego sam ja sjedila...ne znam, jednostavno neobjašnjivo. Ja sam sjedila i čekala kad će to stati. A on cijelo vrijeme reži na njega, kako je mogao pobjeći, kako se nikome nije javio. Ovaj plače, zapomaže, moli da prestane, zove mene, moli me da dodem, da njega jako boli, ali ja ne dolazim. Mene nema. (*suze*)

I ne znam, to je trajalo nemam pojma koliko. Imao je samo 9 godina. Onda je spustio svoju majčicu i otrčao dole babi i didi. Drugi dan mu je bilo loše i ja sam ga odvela na hitnu i sada doktorica ga pregledava. Diže mu majicu i samo je zastala. Kad ga je pitala šta mu je to na leđima on samo šuti. On šuti jer sam ja tako rekla. Rekla sam mu da ne smije nikome reć da mu je to otac napravio, nego kad ga budu pitali da kaže da sam ja. On se pobunio da zašto ja branim njega. Onda sam mu ja objašnjavala: „*pa znaš, mili, mama nikad nije bila kažnjavana, mamu neće kazniti, tata će ostati bez posla, a imamo 3 kredita...*“, sama sam sebi stavila omču oko vrata. I ništa, bolnica me prijavi i ja odem na sud, dam iskaz kao da sam ga ja istukla. Najteže mi je bilo kad me ta državna pravobraniteljica djece pitala „*da li mi je žao što sam to učinila svom djetetu?*“. Ja sam jednostavno zanijemila i nisam joj odgovorila na to pitanje. Ali sada bi joj odgovorila. Rekla bi joj da mi je žao što nisam ništa učinila. Žalosno i jadno, ali ništa.

I: Jel to bio jedini put da je on njega udario?

S: Pa takvog tipa da. Da je imao tako grozne i stravične posljedice. On se „x“ puta znao na njega zaletati, „x“ puta sam se ja znala između ispriječiti, a ovo je bio jedan jedini put kad nisam. Znao ga je isto istuć kad nisam kod kuće.

I: To Vam je onda dijete reklo?

S: Da, onda mi je on znao reći. Ja bi ga onda pitala da šta je napravio... al on je jednostavno tada već bio toliko sazrio kao ludak. Ne znam ako je dijete stavilo kemijsku ovdje , a trebalo je ovdje (*pokazuje*), pa što zbog toga sada raditi nekud dramu. Al eto on bi iz ničega napravio stravu i užas.

13. Kakav je bio Vaš odnos s djecom dok je trajalo zlostavljanje?

S: Pa naš odnos je bio savršen. Mi smo doslovno živjeli u nekom svom svijetu. Prošle godine smo doslovno cijelo ljeto proveli vani, nas troje i pas. Imali smo , odnosno imamo još i danas pasa. Najmlađeg bi stavili u kolica, srednje dijete bi se držalo za kolica, ovaj najstariji bi išao za nama i lupao loptu, onda bi znali otići na to travnato igralište.

I: Bili ste odmaknuti od svega.

S: Da. Recimo kada radi prvu smjenu, onda oko 2 i pol dođe kući, a mi smo već u 2 i pol spremni i idemo.

I: I to njemu nije ništa smetalo.

S: Da, to je njemu jako smetalo. On je govorio kak ja imam ljubavnika u naselju, da s kim se ja nalazim.

I: Jel je ikad išao s vama?

S: Da, znao je ići s nama, čisto da vidi gdje mi idemo, šta radimo. Znao je nazvati i pitati gdje smo, pa doći, čisto da vidi da li smo mi tamo gdje kažemo da jesmo. E onda kad nam je već dosadio, mi kažemo da smo na jednom mjesto, a zapravo smo na drugom mjestu, pa nek traži. Onda nas ispituje da gdje smo mi, on nas je tražio, mi nismo bili tamo gdje smo rekli. Onda smo govorili da je pas potrčao, mi za njim i tako smo se izvlačili.

I: Jel ga to ikad razbjesnilo?

S: Pa iskreno sada ne mogu se sjetiti neke scene na tu temu, al dosta je burno znao reagirati ukoliko mi nismo tamo gdje smo rekli, pa mi je znao pisati bolesne poruke.

I: A jel imao on onako „svijetle „ trenutke? U tih 13 godina da li je ikad bio prema Vama dobar? Da li se igrao s djecom?

S: Pa gledajte, što vam vrijedi da je... on je recimo, ne mogu reć, znao oprati, skuhati, sve to stoji, al to meni ne znači ništa, to postaje toliko zanemarivo, praktički nevidljivo.

14. Jeste li nekome rekli da Vas partner zlostavlja? Obitelji, prijateljima?

S: Pa, moja šefica gdje sam radila je donekle znala. Zapravo, ona je vidila te šamare kad me prvi puta našamarao kao curu i pitala me šta mi je to na licu, ja sam šutala. Rekla mi je samo kad budem htjela pričati da dođem i nikada nisam pričala s njom, tada , o tome. Jesmo kasnije, nakon nekih godina to, ajmo reć, proživakale, ali nisam joj se obratila u smislu da sam joj se požalila dok je to bilo friško. A što se tiče moje obitelji, nitko ga nije podnosio, jer su skužili da sam se ja dosta promijenila u smislu da, ja sam inače, ne znam, duhovita, znam zabavljat raju i onda odjednom paf. Vidite odjednom da ta osoba nije ko prije i sada se zapitate što je razlog tome. I zbog toga ga nisu voljeli. Ja imam jednu najbolju prijateljicu, ona ga nije mogla podnijet.

I: Znači ako sam dobro shvatila, Vi nikome baš direktno niste rekli...

S: Jesam toj mojoj prijateljici i njenom dečku, sada mužu, a on je muško, na sve to drugačije gleda, mada ne podržava takav oblik ponašanja. A ona, ona ga jednostavno nije mogla podnijet.

I: U redu. Rekli ste prijateljici, rekli ste njenom mužu... a koja je bila njihova reakcija?

S: Normalno da su mi govorili da sam luda, što to trpim. Još kad sam ostala trudna s drugim djetetom, pa s trećim, ona nije mogla vjerovat da sam ja trudna dok nije vidla dijete. Nije mogla vjerovat da sam išla na treće dijete.

I: A nisu oni prijavili nikome?

S: Ne, ne.

Sadašnjost

1. Zašto ste trpjeli nasilje?

S: A žalosno je reć, al ja sam voljela tog čovjeka. Nadala sam se da će se dogoditi neko čudo, da će se taj čovjek promijeniti, ono da će ga promijeniti jedno dijete, pa drugo, pa treće, pa sam se onda razočarala kad sam shvatila da idemo samo na gore.

2. Jeste li se pokušali obratiti nekome za pomoć prije prijavljivanja u sigurnu kuću?

S: Da, da, bila sam. Nisam otišla na policiju, nisam niti zvala, jer sam ja njega već prijavila prošle godine u 5.mjesecu. Onda sam se taj drugi put, u 9.mjesecu, obratila Centru, otišla sam tamo, ispričala sam svoju priču i onda je socijala radnica rekla da ona to mora prijaviti. Ona je zvala policiju i oni su ga priveli taj dan, u 18:15h.

3. Koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću

S: Pa ja nisam u kuću išla odmah. Znači on je bio priveden u ponedjeljak, mi smo u petak došli.

4. Zašto ste sada odlučili potražiti pomoć i prijaviti se u sigurnu kuću?

I: A zašto Vam je toliko dugo trebalo da potražite pomoć?

S: Pa ja kad sam njega drugi put, u 5.mjesecu prijavila, normalno da su došli socijalni radnici i sve su išli ono iz daleka. „Pa Vi znate da ovo ne trebate trpjeti. Pa mi bismo Vam pomogli kad biste Vi htjeli“. I sve ono okolo naokolo, al ja sam jednostavno bila toliko začahurena od svih tih napada od strane njega da nisam dala prići sebi, čak niti onim ljudima koji mi žele dobro. Ne znam, vjerojatno me je bilo strah neke promjene, jer tada se u mojoj glavi nije razvio nikakav film o nekoj našoj budućnosti, da bismo mi mogli isplivat na površinu jer smo tad pali na dno.

5. Je li ovo 1.put da ste ovdje?

S: Da.

6. Jeste li razmišljali da se ponovno vratite partneru?

S: Molim? Bože sačuvaj, nikad. Ne, ne, to bi završilo smrtnim slučajem il po mene il po njega.

7. Koje je posljedice zlostavljanje ostavilo na Vas?

S: Pa iskreno ne znam. Ne znam odgovor na to pitanje. Mislim da bi na to pitanje bolji odgovor imale osobe iz stručne službe.

I: Ne morate mi reći stručne termine, ali čisto kako se Vi sada osjećate nakon svega toga. Kakve je to posljedice ostavilo na Vas, emocionalno, društveno, bilo kako?

S: Društveno, pa ja sam društvena, ne može to nitko ubiti, ja sam takva i to je tako. Što se tiče emocionalnog odnosa, hm, ne znam kakav taj lik mora biti da on mene emocionalno zasluži. To mora biti neki savršeni lik, a takav ne postoji. Mislim da ću u budućnosti jako teško, ali jako teško nekoga pustiti blizu sebi. Ponajprije, jer su oni (djeca) tako mali, jer sam ja u ovom periodu dok su mali samo njihova. Ovi najmlađi mene ne žele dijeliti niti sa svojim najstarijim bratom, a kamoli s nekim drugim.

8. Kako ste cjelokupnu situaciju objasnili djeci? Jesu li oni sami bili svjesni da se radi o nasilju u obitelji?

S: Aham, da. Srednje dijete, ovo što ima 4 godine, mi je jednom, dakle to je bilo prošle godine, rekla : „Mama, ti ako ne budeš dobra, tata će te sasjeci nožem.“ Ma kuže oni sve. Najstariji mi je čak jednom prigodom kad smo se šetali rekao: „Pa dobro, mama, kad ćeš se ti više rastat od njega i kad ćemo mi više otići?“

I: Koliko Vas je to pogodilo?

S: Grozno me pogodilo, baš jer nisam imala odgovor na to pitanje. Onda sam se počela izmotavati da nije to tako lako i jednostavno, da moram razmisliti gdje ćemo, s kim ćemo, kako ćemo, da ne možemo samo tako otići. Doslovno me njegovo pitanje...

I: Pa je li Vas to njegovo pitanje malo „razbudilo“, da počnete razmišljat da je možda vrijeme za odlazak?

S: Pa gledajte, ja sam znala da je vrijeme za odlazak, al mislim da sam u to vrijeme bila samo, figurativno, upaljač kojeg samo treba upaliti. I onda se dogodio samo taj završni čin i onda je to bilo to.

9. Smatrate li da je nasilje ostavilo posljedice na Vašu djecu? Na koji način?

S: Da, jako.

I: U kojem smislu?

S: U smislu da su međusobno, jedan prema drugome, ponekad agresivni. Sve rješavaju vikom i galamom, čak znaju udariti jedan drugoga. Ovaj najmlađi ima izljeve bijesa kad mu se nešto neda. Ponekad je s njima izuzetno teško izaći na kraj.

10. Kakav je Vaš odnos s djecom sada?

S: Pa takav da sam naučila svijet gledati njihovim očima.

I: U kojem smislu?

S: Pa evo recimo, prije dok smo bili u kući, kad bi muž došao s posla, brzo smo morali trčat ja i ovaj najstariji pospremati kuću, jer ona nikad nije smjela biti razbacana. On nije mogao podnijeti da se djeca igraju, nije volio vidjet razbacane igračke svukud, recimo što mi sebi sada dozvolimo. Mi se sada umažemo, puni smo flomastera, boja, oni u tome uživaju, mi u tome uživamo.

I: Mislite li da ste sada nekako povezani s njima ili ste jednako povezani kao i prije?

S: Dok je taj naš brak trajao, iako još nisam pokrenula brakorazvodnu parnicu, ja sam bila toliko opterećena s njim, kako će on taj dan biti raspoložen. To odnosi puno vremena i energije, tako da sam u tom periodu ja njima, mislim nisam ih zanemarila u smislu ako su bili bolesni ili slično, ali mi je trebalo puno više da uvidim i zapazim neke probleme, ključne stvari, na primjer kod upale grla, kao da sam bila usporena što se toga tiče, sad puno brže predvidim neke situacije, eventualne ozljede. Jer nema nikoga iznad mene koji više da zašto plaču, zašto se ne smire, nekako ja to sad puno mirnije rješavam.

I: Znači, definitivno je odnos s djecom bolji?

S: Je, je.

11. Kakav je partnerov odnos s djecom sada?

I: A pitaju li za oca?

S: Samo srednje dijete pita gdje je tata, kad će ga vidjet, što on radi, jel u zatvoru il kod kuće. Dijete ima zeca, pa ja uvijek kažem da čuva zeca i psa, uvijek nekako pokušam izvuć na pozitivu.

I: A viđaju li se s njim?

S: Ne, jer on nije pokazao interes.

I: Znači uopće nemaju nikakav odnos s njim?

S: Pa ne, nemaju nikakav kontakt s njim. Jedino što on, al ja vjerujem da je to reda radi, preko svoje sestre, jer ja se čujem s njom preko poruka i telefonom, pa on kaže da ja pozdravim djecu i to.

12. Na koji način Vam život u kući pomaže da savladate svakodnevne prepreke i vratite se normalnom životu?

I: I na koji način Vam život u ovoj kući pomaže da ostvarite sve to što želite? Pomaže li Vam uopće ili Vam pruža samo sigurnost?

S: Pa gledajte, život između muža i žene, još ako imaju djece, je vrlo težak, zbog različitih navika, karaktera itd. I sada zamislite kako je to kad se žene sa svih strana, sa svojim nekim očekivanjima, navikama, problemima skupimo

na jednom mjestu. Jako je teško, ponekad, funkcionirati. Svi pričamo o ljudskosti i što znači bit čovjek, al nitko se od nas ne zapita „kakov sam ja čovjek, kako me drugi vide“ i tako.

Budućnost

1. Bojite li se da će partner ponovno pokušati nauditi Vama ili djeci?

S: Pa nisam zapravo opterećena s tim jer je on sebi već izradio život, što znači da ima već jednu ženu s kojom je on krenuo u odnos dok smo ja i on živjeli pod istim krovom. To je dobro za mene, što se ona pojavila jer smatram da ću uz njezino prisustvo puno lakše izići iz ovog nereda u koje nas je, pa neću reć on uvalio, ali u kojemu smo se našli.

2. Kako zamišljate svoju budućnost?

S: Oh sa puno cvjetića, livada, sve šareno (*smijeh*). Pa jako lijepo razmišljam jer ne moramo više bježati. Imam ja neke vizije naše budućnosti koje sam se potrudila ostvariti, a te uključuju naravno i naš osobni prostor i dakle kad se to dogodi, mi više nećemo morati bježati iz naše kuće, stana, što bude, neće nam biti gnjusno i odvratno svaki put kad bi se vraćali kući. Što je sve kako smo mi ostavili, kako god to ostavili, što nas nitko ne čeka. Moći ćemo uživati sitnicama, a to sa ih naučila, barem ovog starije, da uživaju u sitnicama.

3. Na koje poteškoće mislite da biste mogli naići?

I: Kada izađete iz kuće, na koje poteškoće mislite da biste mogli naići? Pronalazak posla, stana? Bojite li se osude društva?

S: Razmišljam, naravno, o ponovnom zaposlenju. Jedino gdje vidim problem su djeca. Djeca ako i budu bila u vrtiću, bit će tamo do podne, subotu i nedjelju neće ići, ja sam srednjom školom ne mogu raditi uredski posao, znači 40 sati tjedno. To je jedino što ja s obzirom na svoju situaciju i mogu ponuditi, a da li ću ja naići na razumijevanje s druge strane to ne znam. Ali to je po meni jedini kamen spoticanja, onaj tko hoće raditi taj će i raditi. Ja radim od svoje 19 godine i imam 16 godina radnog staža tako da, mislim da to govori se.

I: Znači spremni ste na sve poteškoće koje Vas očekuju?

S: Pa da, jesam. Najgore je kad čovjek razmišlja o problemima, o onome što bi moglo biti, a to još nije niti bilo. Ja uvijek nekako rješavam probleme u hodu, ali bitno da ih rješavam. Ne znam kako, al nekako ću sve riješiti.

4. Čega se bojite?

S: Pa moram priznat da se nikada nisam bojala za sebe, al iskreno, bojim se bolesti i evo sad ćete me rasplakati... bojim se zbog onih troje malih ljudi...

5. Čemu se veselite?

S: Pa evo veselim se konkretno tomu, što će ti mali ljudi jednog dana narast i hvala Bogu otić (*smijeh*). Recimo, najstarije dijete ima svoju viziju budućnosti, kao nogometaš nekog poznatog kluba, ali uz to da on ima fakultet kemičara. Eto voljela bi da mu se ostvari ta želja, pogotovo zato što... pa ono nikada nije bio orijentiran na nešto, uvijek bi čas ovo, čas ono, al uvijek je taj nogomet bio nekako točna na i, pa bi voljela da mu se ostvari, ne možda karijera, ali neko zadovoljstvo u tome.

6. Da možete, što bi napravili drugačije tada?

I: Biste li tada kada ste se našli u tom braku i s troje djece ili na samom početku veze kada je to nasilje počelo, biste li napravili nešto drugačije?

S: Mislite sad s ovom pameti?

I: Da, da.

S: Možda to ružno zvuči, ali tako je. Krivog sam čovjeka odabrala kao oca svoje djece. Nije najgore to što on nije htio ili nije znao kako biti suprug, nego to što se on nije pokazao niti kao otac. Ali ja im, dokle god ja moram razmišljati za njim, uvijek im ostavljam otvorenu opciju da se oni vidaju s njim, dokle god oni to budu htjeli. Neću im govoriti protiv njega, to što je bilo između mene i njega je između mene i njega, mada se ovaj stariji sjeća puno toga. Ne znam, voljela bi da se druže s njim, da imaju nekakav odnos. Mislim da nemam pravo im braniti da se vidaju s njim, mislim da nema nitko, osim njih samih.

I: Samo mi još niste rekli što bi tada drugačije napravili da možete.

S: Ha gledajte, možete vi stvari napraviti ovako ili onako, al ostaje činjenica da čovjek ostaje onakav kakav je. Vuk dlaku mijenja, ali ćud nikada, što znači da mogu ja sve ostalo posložiti ovako ili onako, ali temelj, srž problema je uvijek tu.

7. Kako mislite da će se razvijati odnos između partnera i Vaše djece u budućnosti?

I: A mislite li da bi se njihov odnos mogao razvijati u nekom pozitivnom smjeru jednog dana?

S: Pa, po meni, ja ne vidim zašto to tako ne bi bilo. Ne znam sada njegovo mišljenje, ali nažalost to što on sada ne pokazuje interes, evo već 8 mjeseci šta smo mi tu, bar do mene nije došlo da on pokazuje interes da ih vidi, a mogao je, jer su tu bili njegovi mama i tata i sestra. Ne znam, imam puno neodgovorenih pitanja, pa ne mogu ništa reći sada.

I: Mislite li da ćete ikada riješiti ovu situaciju u potpunosti?

S: Kakvu situaciju?

I: Pa to da ćete dobiti odgovore na svoja pitanja.

S: Ne, ne krivo ste me shvatili. Ja nemam odgovore na sva pitanja pa ja ne mogu unaprijed sad znat njihov odnos kad se to krene realizirati, kad dođe do razvoda braka i sud odredi kad će moć vidati djecu. Recimo najmlađe dijete je jako vezano za njega zato često pitanja “*di je tata moj*“ dok se igramo.

OPĆI PODACI O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA

Šifra sudionika istraživanja	Sudionik-2
Spol	Ž
Dob	30
Razina obrazovanja	Osnovna škola
Vrijeme u Sigurnoj kući	Od 27.2.2017.
Broj djece	1

Prošlost**1. Kojem ste obliku nasilja bili izloženi?**

S: Duševne boli.

I: Aha, psihičkom.

S: Da.

I: Je li bilo ikada fizičkog nasilja?

S: 2 puta. To je bilo za vrat i pljuske. To je najprije bila duševna bol. On bi govorio *****, svak te drpa, sa svakim spavaš, ti si lupežica, pokrala si mi sve novce. To je onda izašlo izvan kuće pa su me onda i susjedi počeli duševno ubijati. Što je govorio moj muž, to su onda govorili i ovi stari njegovi. Pa ona njegova mater i dvije sestre. To su bile užasne duševne boli. Najgora bol bi bila kad bi mi rekao ***** jedna, di si bila, s kim se skitaš, ja ću tebe naći. Ja bi to onda prenućala, kad bi malo uhvatila zraka, vratila bi mu se i rekla ako me nađeš, ubi me.

2. Kada je nasilje počelo? Na početku veze, u braku?

S: Na početku našega braka. To je bilo ovako, otišli bi u grad na piće, ja bi skužila da on ne smije u grad bez matere na piće. Onda bi to bilo, pa 2008., litno doba, znala bi sa djetetom izać malo van, onda bi on reko da ne smije. Ja bi mu rekla: „pa ti imaš skoro 40 godina, sa 33 si se oženio, a ti se bojiš svoje matere.“ Onda bi tu njegova matera počela svoje, riči koje mene pogađaju, kao ti si ***** , 'ko te doveo ovde, ko ti je namistija moga sina. Ja znam da meni njega nitko nije namistija, ja sam znala da sam to trebala prije braka zaustaviti.

3. Jeste li primjećivali znakove koji bi ukazali da bi Vaš partner mogao postati nasilan prema Vama?

S: Nikad. Nije mi palo na pamet da bi on bio taki.

I: Znači na početku je sve normalno funkcioniralo?

S: Na početku je bilo sve ok, al poslije kad se mala 2008.godine rodila, onda je već počelo. Imala je tri i po miseca grčice, počelo se za njom govorit da je bolesna, da će umrit, da to triba spašavat. Onda je on počeo beštimat, ja njega razumijem, nije imao šta radit, al ja moram pazit na malu, koja mi je najbitnija na svitu. Psuje mi mater, psuje mene, psuje malu. Ja sam mu rekla izvoli nađi sebi sobu drugu ili ću se ja prebacit. I on je mene počeo psovat i da ja odem iz te sobe. Ja sam imala dite, nisam imala kamo i na kauč. I tako to je trajalo 3 miseca, mater mu je, kako bi rekla, petljala taj sukob. To bi ja lako riješila samo s njim, al kad je puno očiju i puno jezika, ne mogu spriječit. To je bilo: „rodila si malu bolesnu, 'ko zna ko je napravio to dite, to nije od moga sina, bolesnice jedna.“ Onda bi se ja okrenula i rekla: „to pitaj svoga sina.“

4. Kako ste reagirali kada vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: A prvi put sam mu reka: „ovo si rekao prvi put i da to više nikad nisi spomenija.“ Nisam dozvolila da me netko zna tako uvredit.

5. Kako je partner reagirao na Vašu reakciju?

S: E onda je on počeo: „šta ćeš ti meni govorit u mojoj kući?“ Ja stala i gledala. Ako si ti mene doveo tu, ako si ti mene vjenčao i doveo tu, znači da je ova kuća isto moja ko i tvoja. Znači ako si ti mene oženija, ti mene možeš i ubit u ovoj kući, al ja to neću dozvolit. Ja sam se pokupila jer je on počeo sve jače i jače dizat ton. Počeo je on da će me udarit, ja više nisam mogla, pokupim se i odem tri dana kod svoje matere.

I: Je li Vas tražio u tom periodu?

S: On mene nije tražio, niti me je gleda jer je znao da sam kod svoje matere i onda je pitala moja mama kao: „pa ***** (ime) zašto si ti ova tri dana kod mene?“ Ja njoj kažem: „pa tako, neću ti sada ništa govorit.“ I ona meni kaže: „idem ja sada s tobom, kad on dođe, idem ja s tobom dalje na stanicu.“ I on je pito da zašto je moja mama pogledala njega. Ja sam mu rekla pa zašto ju nije to pita, al nismo se u autu onda prepirali.

I: I onda ste se vratili nazad u kuću? Koliko je vremena prošlo do ponovnog napada?

S: Do ponovnog napada... ha to je bilo uvijek napada u kući, nije to bilo da je smireno. To je bilo dva, tri dana smireno, četvrti, peti dan je počelo vridanje opet. To je bilo, ne znam kako da rečem, za mene baš bolno.

6. Kako se partner ponašao prema Vama neposredno nakon što Vas je istukao, izvrijedio?

I: Je li Vam se partner ikada ispričao?

S: Ne. Jedino mi se evo to u 6.misecu ispričao, molio da se vratim i ja tuka oprostim.

I: A prije toga?

S: Nikad, nikad, nikad.

7. Kako ste se osjećali nakon što Vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: Očajno. Ja sam se osjećala bolno, napušteno i poniženo. Baš ono ponižena sam bila.

8. Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti?

S: Ne. Ja sam mislila da će odustat od toga, al ne, on bi opet počea.

I: I svaki put ste se jednako osjećali?

S: Svaki put sve više. Što on mene više vrida, više duševne boli mi dava, ja sam više padala.

I: Jeste mu svaki puta uzvratili kao prvi put?

S: Ne. Samo ti jedan put i više ne. Jer sam onda počela radit svoje poslove.

I: Jeste probali to možda ignorirat?

S: Da, da, ali vidla sam da je to sve gore i gore.

I: Znači postalo je sve učestalije?

S: Da.

9. Jeste li radili u vrijeme kada ste bili izloženi nasilju ili ste bili domaćica?

S: Ja sam radila. Ja sam radila najprije na *****, tamo sam prodavala svoju poljoprivredu. Onda sam se zaposlila u plasteniku, za cvijeće. Tamo sam radila jedno nije niti godinu, pet, šest mjeseci, sedam, a bilo je blizu godinu, sad ne znam točno. Onda sam otišla radi na ****, tamo sam povelu malu u vrtić, tu sam radila jedno godinu dana. Pa sam radila u hotelu jedno godinu i misec dana.

I: Jel Vam on ikada stvarao oko toga probleme, što Vi radite?

S: Nije mi stvarao probleme. Nije mi dolazio na posa, niti je dolazio na ****, niti je vidao malu. Samo mi je govorio preko telefona: „*ko zna koga ti imaš...*“ A bila je moja mama tamo sa mnom. Ja sam samo rekla: „*dodi, pa pogledaj s kim sam, s kim živim i di živim.*“ I em je radio probleme kad bi došla kući, subotom i nedjeljom, da mu trebam dat novac za struju, za vodu, da mu tribam kupit bojler, u kući pločice. Šta god ja zaradim, triba ovo, triba ono, a kad on zaradi, to ne triba ništa.

10. Kakav je Vaš partner imao odnos sa svojim roditeljima/obitelji?

S: A ja ću reć ovako... s jednom ovom sestrom je dobro, a sa svojim bratom je nekako u sukobu, jer mu brat svašta reće, da je neradnik, da samo pije, a on je radio s njim, on ga najbolje zna.

11. Kakav ste odnos Vi imali s partnerovim roditeljima/obitelji?

S: Ah... sa njegovom sestrom, dok sam mu bila cura, je bilo okej. Kasnije kad smo ušli u brak, kad se rodilo to dite, kad nam je trebalo bit najlipše, onda je došlo do sukoba. Tako da nisam niti s njegovom sestrom nešto jer je njegova mama svašta njima govorila protiv mene. I onda sam ja rekla njemu da ovo više ovako ne ide, da će kad – tad doći do rastave braka.

I: Kako je on reagirao na to?

S: Ko ti **** mater. Ja reko okej. Danas hoće vidit malu...al neće.

12. Kakav je Vaš partner imao odnos s Vašom djecom?

I: A kakav je bio odnos Vašeg partnera s njom dok je sve to trajalo?

S: Ovako... doša bi on kući s posla, ruča bi, lega bi na kauč, odmoriya bi. Umjesto da ju zagrlji, poljubi, on bi ležao na kauču, vrtio po mobitelu. Kad bi došla do njega, on bi odmah: „*ma daj pusti me, umoran sam.*“ Onda bi još njegova mama: „*pa daj **** (ime) pusti ga, šta si takva, tek je došo s posla.*“ Onda bi se onda digla, došla kod mene u sobu i ja bi rekla da se idemo nas dvije igrat.

I: Je li ikada prema njoj bio nasilan?

S: Da. Galamio bi, vikao, psova.

I: Bez razloga?

S: Pa bilo bi razloga, a bilo bi i bez razloga, al više bez razloga.

I: On s njom nikada nije učio, igrao se?

S: Nikad. Moja je mama to bila sve sa njom. Meni je mama rekla da je ona imala za napisat neku zadaću, neke crte il nešto. I onda je to sama napravila, sama. Kad sam ja došla kući onda sam joj pokazala kako bi to trebalo ić. Znači niti on to nije bio sposoban pokazat svom djetetu, jer on uzme mobitel ili ide oko auta, umjesto da se hvata svog djeteta.

13. Kakav je bio Vaš odnos s djecom dok je trajalo zlostavljanje?

I: A kakav ste Vi odnos imali s njom?

S: Sa malom?

I: Da.

S: Ja bi se osjećala...kad bi ga vidila, zaškripala bi zubima, prigrizila jezik, jer znam šta bi bilo ako kažem išta, stisla šake i rekla: „*dodi, zlato, idemo se igrat, idemo se vozat.*“

I: Znači probali ste da ona što sretnije to proživi?

S: Trudila bi se što više biti nas mijana, smijala bi se. Jedino, eto, zbog njezinog učenja bi malo digla ton, al uvijek bi rekla neću sada vikat, oprost.

14. Jeste li nekome rekli da Vas partner zlostavlja? Obitelji, prijateljima?

S: Ja nisam nikome govorila, to sam držala za sebe. Niti svojoj braći nisam govorila.

I: Zašto?

S: Ne, jer braća su mi sva tri oženjena, imaju svoju obitelj. Moja su braća samo saznala od susjeda. Dvojica imaju firmu, a treći je šef u firmi, tako da bi oni to saznali od drugih. Kad sam ja u 6.misecu došla k njima, oni onako pa ništa ne govori. Pričali su s majkom, ona nije ništa htjela reći, al oni ionako znaju više od nje. Bilo im je čudno, mala je od 6.miseca ovdje, a sad je 7., nešto se događa. A ja im nisam htjela reć

I: Znači od nikog niste potražili pomoć?

S: Jesam, socijalnoj radnici. Najprije sam išla kod nje da mi pomogne. Ona je dolazila kući, sve je vidila, sve zna. Tragično.

I: Socijalna radnica Vam je bila kod kuće?

S: Da, ja sam je zvala.

I: Koliko puta?

S: Ma mislim da je bila tri, četiri puta. I to je bilo dovoljno, sve je vidla.

Sadašnjost

1. Zašto ste trpjeli nasilje?

S: Ha zašto sam trpila...jer sam mislila da će bit bolji. Mislila sam da će bit bolji. Ajde danas je tako, sutra opet neće i tako. Jer nisam od nikoga mogla dobit pomoć i savjet šta učinit, dok nisam sama shvatila šta trebam. I kad me mala pitala: „mama, zašto mi ovo trpimo?“, malo sam razmislila i otišla sam kod socijalne radnice i kod svoje psihologinje, s njom sam pričala, dobila savjet da se javim socijalnoj radnici pa ćemo dalje vidjet šta bude.

I: Znači tek kada Vam je kćer ukazala na problem, Vi ste odlučili potražiti pomoć?

S: Da.

2. Jeste li se pokušali obratiti nekome za pomoć prije prijavljivanja u sigurnu kuću?

I: Znači od nikog niste potražili pomoć?

S: Jesam, socijalnoj radnici. Najprije sam išla kod nje da mi pomogne. Ona je dolazila kući, sve je vidila, sve zna. Tragično.

3. Koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću?

S: Nisam puno, to je bilo brzinski. To je bilo ove godine, prije jedno 2 mjeseca, u jedno 5 dana mi se sve našlo.

I: Koliko ste dugo ovdje?

S: Tjedan dana.

I: A kad je bilo zadnji put da ste doživjeli nasilje?

S: U 4.mjesecu.

4. Zašto ste sada odlučili potražiti pomoć i prijaviti se u sigurnu kuću?

I: Kako to da ste se sada odlučili potražiti pomoć?

S: Zato šta kad sam dobila prvu injekciju, nisam znala zašto sam ju dobila, nisam bila upućena. Drugu injekciju mi uopće nisu rekli zašto sam ju dobila. I onda mi je tek moja doktorica rekla zašto dobivam injekcije, zbog psihe, živaca, stresova.

I: Je li on bio uzrok tih injekcija?

S: On je bio uzrok, al ja to nisam znala. Nikad u životu nisam dobila injekciju.

5. Je li ovo 1.put da ste ovdje?

S: Prvi put.

6. Jeste li razmišljali da se ponovno vratite partneru?

S: Ne, ne. Križ mi stoji ispred vrata da više nikad njemu ne uđem u kuću. Ovo što ga vidim na sudu i jedino što ću mu reć je: „*oću rastavu braka!*“

I: Aha, vi sada vodite brakorazvodnu parnicu?

S: Ne, još ništa se ne zna. Ne razgovaramo. Ja se njemu ne mislim vratit. Nać ću sebi posa, neki mali stančić, uživat ću sa svojom curom.

I: On ne zna da ste vi ovdje?

S: Mislim da mu je rekla moja socijalna radnica. Da smo na dobrome mistu. On je rekao da želi vidit malu, al mala ga ne želi vidjet. Ja ne znam kako će to ići kod nje. Ja sam njoj rekla: „on je tvoj čaća.“, onda mi je samo rekla: „mama, molim te zaustavi se.“ Dite od 9 i pol godina.

I: Znači ona uopće ne želi nikakav kontakt s njime?

S: Ja ne znam. Ona je meni jučer rekla: „mama, lijepo sam ti rekla, ne spominji mi tatu molim te, dosta mi ga je.“

7. Koje je posljedice zlostavljanje ostavilo na Vas?

I: A kakve je posljedice ostavilo na Vas? Kako cjelokupna situacija utječe na Vas?

S: Utječe na mene jer sam bila slomljena, slomljeno tilo. Jednostavno bi rekla mrtvo tilo.

I: A sada?

S: Sada sam puno otvorenija jer ovako nikada nisam nikome rekla, al su pretpostavljali moji da nešto ne valja, al nisam nikome nikad rekla i to je jednostavno sada puno puno bolje.

I: Mislite li da će to utjecati na Vaše buduće odnose s drugim ljudima možda drugim partnerima?

S: Virujete mi da mi ne bi palo na pamet... ja i danas kad vidim muške, ja stanem i gledam i najrađe bi ga, jer ne želim muškog više vidit kraj sebe, niti vidit ga, a kamoli pomislit da idem na drugi brak. Ne želim ih više niti vidit. Ima nas i ženskih, al muški kad se uvuku u zmijinu kožu, to do zadnjeg trenu dok te nije srušilo.

I: Mislite li da Vas je to promijenilo kao osobu?

S: Da, ojačalo me. Ovaj prostor me ohrabrio, sada mogu pričat o tome bez suza, grčeva. Jedino se bojim zbog posla.

I: A jeste li razgovarali s nekim o tom strahu?

S: Jesam, sa psihologinjom i časnom, al meni je to sve sporo, ja bi htjela odmah. Prvo želim zatražit rastavu braka, da ja potpišem taj papir i da ga više nikad ne vidim. A dite će ostat sa mnom, samo da nađem posao i da dite ostane sa mnom, smo to želim.

8. Kako ste cjelokupnu situaciju objasnili djeci? Jesu li oni sami bili svjesni da se radi o nasilju u obitelji?

I: A ona je bila svjesna svega što se događa?

S: Ona je svjesna svega, što mi je najžalosnije u mom životu. Makar da je to bilo dok je bila mala beba, dok je bila u drobu.

9. Smatrate li da je nasilje ostavilo posljedice na Vašu djecu? Na koji način?

I: Kakve je posljedice to sve ostavilo na nju?

S: Njegove vike, njegove psovke, njegovo ponašanje.

I: Da, a kakve je to posljedice ostavilo na nju? Kako se ona nosi sa svime time?

S: Poteškoće mi ima u školi. Po noći se trese kad spava, jak san ima i trese se. U školi mi loše ocjene ima, ne zna baš čitat, a ne zna baš niti matematiku. I tu su krivicu isto prebacili na mene, da sam tribala bit kući i učit dite. A ako je meni moj muž kući, pa i on bi trebao spremit ručak, naučit dite, očistit će po kući, uključit mašinu, razgrnit robu. On od toga nikad ništa. Njemu je bilo samo ležat.

I: On s njom nikada nije učio, igrao se?

S: Nikad. Moja je mama to bila sve sa njom. Meni je mama rekla da je ona imala za napisat neku zadaću, neke crte il

nešto. I onda je to sama napravila, sama. Kad sam ja došla kući onda sam joj pokazala kako bi to trebalo ić. Znači niti on to nije bio sposoban pokazat svom djetetu, jer on uzme mobitel ili ide oko auta, umjesto da se hvata svog djeteta.

I: Bojite li se, da to sve što je proživjela i što je bila svjesna toga, da će to utjecati na njene odnose?

S: Hoće, hoće i to kako utjecat.

I: Jeste li pričali s njom o svemu tome?

S: Ona je sve to vidila, čula, znala.

I: Da, a jeste li pričali s njom o tome nakon toga?

S: Jesam, ja i ona bi pričale, al ona ne bi htjela pričat o tome.

10. Kakav je Vaš odnos s djecom sada?

/

11. Kakav je partnerov odnos s djecom sada?

I: Znači ona uopće ne želi nikakav kontakt s njime?

S: Ja ne znam. Ona je meni jučer rekla: „mama, lijepo sam ti rekla, ne spominji mi tatu molim te, dosta mi ga je.“

I: Pruža, dakle, potpuni otpor prema tom odnosu?

S: Ja to što sam je nakratko pustila samu u sobi, ona je mobitel šutnula kad ju je baka zvala.

I: Dakle, nemaju odnos?

S: Ona ih uopće ne želi vidit. Ona meni danas govori: „mama, ti ćeš na policiju i prijavit ćeš tatu i ne govori di sam ja.“ I prema babi i prema njemu. Jer nju je baba udarila preko kostiju, sa šibicom. I nije to meni rekla, nego je rekla tati, jer je to njegova mama. Ona je valjda u svojoj glavici razmišljala, ja ću reć svome tati jer mama nema ništa s tobom babom, pa će čekat dok tata dođe. Meni ništa nije htjela reć. Ja sam tad bila u kući, prala sam suđe kad je ona došla i rekla: „tata, udarila me je baba priko kosti.“

12. Na koji način Vam život u kući pomaže da savladate svakodnevne prepreke i vratite se normalnom životu?

I: Ovdje ste kratko, rekli ste tjedan dana, ali kako mislite da je ovo što ste ovdje djeluje na Vas? Misлите li da će sada ići sve na bolje?

S: Ma ja sada kad sam tu imam osjećaj da će sve bit bolje i bolje. Imam neki osjećaj da će stvarno bit dobro i tu sam u jednom zaštićenom, zaštićena sam. Ne mislim sada na nikakve negativne stvari. Jedino me sada strah kad mi stigne papir za sud, kad ga ja vidim meni se želudac okreće. Na sami spomen njega diže mi se želudac. Ovako kad ga nema ja se osjećam opušteno, zapjevala bi.

I: Ovo što ste ovdje pomaže Vama i Vašoj kćeri?

S: Tako je.

I: Misлите li sada dok ste ovdje da će on i u školi biti bolja?

S: Bit će bolja u školi, jer ona idem po programu, ali bit će bolje. Ona kaže: „mama, mi ovdje ostaje, ja se više ne vraćam ćaći. Ti ćeš ovdje pronać posa, naći ćemo neki stančić, ja se tati neću vratit.“

Budućnost

1. Bojite li se da će partner ponovno pokušati nautiti Vama ili djeci?

S: Da, jer sam bila prvi put, drugi put, treći put, četvrti put i sve sam mu opraštala jer kao ajd neće to tako. To je bilo danas.

I: Vi ste mu se, dakle, četiri puta vraćali?

S: Da, četiri puta.

I: A zašto?

S: Pa mislim ajde dobro to je danas bilo, neće se to više ponovit, valjda će ga to naučit pameti, valjda će mu doć do mozga daj to mi je žena, ne mogu to radit.

I: Jel on inzistirao da se vratite nazad?

S: On je inzistira sad u 6.misecu da se vratim. Govorio je: „ajde ljubavi, molim te vrati se, tu mi je kriva mater, kriva mi je sestra, ja sam kriv, neće se više ponovit, molim te vrati se, ruga mi se cili svit kako se to ponašam.“ Hoće me poljubit, a ja se izmičem.

I: Od četiri puta što ste mu se vratili, koliko je puta on došao po Vas?

S: Svaki put. Jer bi on uzeo malu dok sam radila i onda bi se ja vratila. On ne shvaća da mu je moja mama odgaja dite, hranila dite, otkad je bila mala i sad on njoj ne da da vidi dite.

I: A njegova mama?

S:Ma ne, nije ona niti sama za sebe sposobna.

I: Njegova majka Vas je isto pokušavala nagovoriti da se vratite?

S: Ne, samo je on dolazio.

I: Niste pristali?

S: I ja tuka u 9.misecu pristanem da se vratim opet. I sve isto. A mislila sam ono nema me 4 miseca...al mi je pokupija malu. Uzeo mi je malu pa sam se morala vratit u 9.misecu.

I: Kako to misлите uzeo Vam je dijete?

S: Tako uzeo malu kući i rekao da je neću više dobit.

I: Misлите on je došao u Vašu kuću i uzeo dijete?

S: Da. Dok sam ja radila, on je došao, rekao mojoj mami da spremi dite, da su sredi, da ju on vodi sa sobom.

I: Jel je ona to htjela?

S: Ne, ona bi plakala.

I: Jeste to prijavili?

S: Ne. Ja bi rekla svojoj mami: „*okej, ne brini se ti, idem ja gore svom djetetu.*“

I: Dakle, u biti, Vaša majka je znala za cijelu priču?

S: Ona je najviše znala, a braća su mi oko saznali, od susjeda.

I: Kako je Vaša majka reagirala na sve?

S: Užasno, bolno, jadno.

I: Zašto niste Vi ili majka zvali policiju?

S: Ja nisam smjela zbog straha. Jer je on meni rekla: „*zovneš li policiju, ne čekaj me tu, ako me zatvore, kad izađem iz zatvora, ubit ću te, a malu nećeš nikada dobit. Ja ću je staviti u doma. Ako je ja ne mogu dobit, nećeš niti ti.*“ Još mi je govorio: „*aaa ja imam posa, ti nemaš, ja mogu dite preuzet.*“

2. Kako zamišljate svoju budućnost?

S: Svoju budućnost zamišljam da će bit bolja i da ću nać posa, da ću imat jedan lipi stan, meni je dovoljno kužina, wc, jedna soba, meni je to dovoljno. Da ću uživat sa svojim djetom, da će nam sve cvatat ruže.

I: Mislite li da ćete se morat vratit tamo?

S: Neću se vratit, potrudit ću se. Ali strah me ako mi sutra urani sud, a ja još nisam ništa poduzela, da mi ju ne uzme sud.

I: On ima posao?

S: Da, on se sad osigurao kad smo mi otišle.

I: Jeste li trenutno Vi i partner u kontaktu?

S: Ne.

I: A kako zamišljate u budućnosti odnos između Vas i partnera?

S: Nikako više. To ne može bit bolje. To neće bit popravka. Ali kad bi došla opet kod njega, prominila bi prvo njemu u glavi taj mozak i ako ne pristane na moje odluke...

I: Dakle, razmišljate da mu se vratite?

S: Ne, ne razmišljam, pitali ste me...

I: Mislila sam da li bi jednoga dana mogli normalno komunicirati?

S: Ne, ne, ja ga više ne želim vidit. On je meni toliko boli nanio da me danas sve boli. Što dalje, to mi je bolje. Jednostavno prekrižit i zaboravit ga.

3. Na koje poteškoće mislite da biste mogli naići?

I: A na koje poteškoće mislite da bi mogli naići? Bojite li ste možda da bi zbog prošlosti mogli imati poteškoća u pronalasku posla?

S: Jedino to. Toga me je još više strah, da neću nać posa i stan. A opet, nadam se da će mi dragi Bog nešto pružiti.

I: A bojite li se možda osude društva?

S: Ne, ne bojim se, jer mi je reklo puno susjeda ako ću išta tribat, oni će pomoć.

4. Čega se bojite?

S: Bojim se samo zbog male, jer to je bila pritnja da će on uzet malu, da će ju dat u dom. I strah me da on nju ne pomami na neku stvar protiv mene, ali ona je rekla da neće to bit. Evo muči me to, kao što sam rekla, mala. Zbog nje bi ostala tu, u Rijeci, našla bi posa, ali me najviše strah kako će ona sutra kad vidi oca, kako će to ić. Jer ona ga sada ne želi vidit. Najviše me strah ako ne uspijem nać stan i posa.

5. Čemu se veselite?

S: Veselim se boljem životu.

I: Što to podrazumijeva?

S: Veselim se šta sam tu, šta je sa mnom moje dijete, njezin osmijeh, njezino kupanje. Najviše me veseli kad ja nju kupam, onda je ona sritna. To mi je najveće oduševljenje.

6. Da možete, što bi napravili drugačije tada?

S: Da se mogu vratit...

I: Na početak veze, braka, bilo gdje da se možete vratit i promijeniti ono što mislite da bi trebalo promijenit.

S: Promijenila bi ja njemu najprije mozak, da malo razmisli. Promijenila bi njegovo ponašanje i promijenila bi to da ne živimo gore di smo živjeli, nego da nas troje živimo sami. Svi njegovi tu su prste umišali.

I: A što bi kod sebe promijenili?

S: Više bi bila s djetom kad bi muž bio na poslu i kad bi dobio plaću da ta plaća ide normalno, obitelj smo. Promijenila bi to da ne radim, da mogu biti doma s njom i s njom se pozabavit. Al tu sad nema ništa da bi se moglo sad sredit. Ali kad bi mogla, pokušala bi s njim u 4 oka popričat i riješit to. A sad dok sam ovdje, vidim da sam ja za nju prava mama.

7. Kako mislite da će se razvijati odnos između partnera i Vaše djece u budućnosti?

S: Ona kad napuni 15, 16 godina, kad bude malo zrelija, ne znam, sad je negativna oko tih stvari, ali kad naraste, to nek ona razmisli. Ja joj ništa ne govorim, al kad bude starija nek si razmisli.

I: A pričate li Vi nešto protiv njega?

S: Ne, o tome ne pričam, al ona meni to sama reće. Ja joj kaže da ju nešto pitam, a ona meni: „*ako spominješ ćaću nemoj.*“

OPĆI PODACI O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA

Šifra sudionika istraživanja	Sudionik-3
Spol	Ž
Dob	50
Razina obrazovanja	Osnovna škola
Vrijeme u Sigurnoj kući	Od 7.2.2017.
Broj djece	0

Prošlost**1. Kojem ste obliku nasilja bili izloženi?**

S: Fizičkom, psihičkom, kako? Ekonomskom. Koji su još? Osim seksualnog. Da.

I: Dobro.

S: Da. Ekonomsko, fizičko, psihičko.

I: Možete li mi objasniti što je ulazilo u svako od tih nasilja?

S: Mogu čitat? Lakše mi je.

I: Naravno, naravno.

S: Mogu?

I: Da, da.

S: Jer evo tu sam si sve naši..

I: Može.

S: Evo u psihičkom je bilo : ponižavanje, vrijeđanje, psovanje i to užasno psovanje, to psovke koje nisam nikad čula u životu, nazivanje pogrđnim imenima, da onda se umanjivalo to nasilje naravno, pa okrivljavanje mene za svoje ponašanje, prijete, ucjene, izolacija i zabrane, evo to je bilo to. U fizičko bi bilo : guranje, šamaranje, čupanje za kosu, gušenje, štapanje, grizenje, ugrizi, udaranje rukama, nogama, nanosio mi je povrede, ligamente mi je potrgao, prst mi je, evo kako mi je zarastao krivo, (*duboki izdah*), u biti sve osim onog, onog finog jel? Ubojstva (*stanka*), seksualno ne, i ekonomsko: uskraćivao mi je novac, onemogućivao mi je da se zaposlim na način tjerao me da idem radit, kao, jer je to bio povod svađi, kao, ja ne radim, a kad bi našla posao ili počela radit, e onda bi bilo : „*gdje si bila? Zašto si bila do tamo? Pa čekam te kući, pa nisi napravila.*“ A u biti ja sam sve napravila, nije mi mogao u biti naći manu, e onda je, mislim u biti tražio je uvijek razlog da dođe konflikt, da on može sebe ispoljit. To je bilo to. (*stanka*) To je bilo to. Djecu nismo imali zajedničku, ne, tako da nije bilo nikakvih, ovaj, jer ja imam odraslu kćer, on isto sina, mi smo u nevjenčanom braku živjeli. I to je to.

I: Koji su uglavnom bili razlozi njegovih napada?

S: Sve je moglo bit razlog. On je valjda imao, ima, neki poremećaj, autizam, ma ne znam, svašta sam pomišljala. On je čovjek kojemu mora sve bit ovako, ovako (*pokazuje da mora sve biti složeno uredno, na svom mjestu*), ako ti kažeš da ćeš doć u 3 i 5, ti onda moraš doć točno u 3 i 5 kod njega, mada je on nezaposlen. Mislim radi on, snima glazbu, al radi u kući jer je u penziji. Znači, niti odlazi negdje, niti ima neke obaveze kao većina ljudi koji su, ako ništa drugo, zaposleni. Eh, onda drvlje i kamenje po tom čovjeku, uvrede normalno, a kad bi taj došo onda sve divno i krasno. Sve je bilo razlog, a ja sam, naravno, najviše stradala. Jer ja sam pokušavala s njim na početku govorit sve normalno, kao dva partnera mislim. Svi mi imamo mišljenje o ljudima, kao i oni o nama, al opet, ako si ti s nekim, onda je bitno šta nas dvoje pričamo, a prema van već biramo s kim ćemo i koliko dugo. A njemu je sve bilo razlog. Poslije sam ja istraživala, baš sam to pričala tu sa psihologinjom, našla sam jedan članak na Internetu, zove se *Narcisoidni poremećaj osobnosti*, našla sam ga u 90%, opisuje ga izvanredno, baš kao da sam se sama išamarala kad sam to pročitala. Ne mogu pobjeći od toga jer znam da sam to doživjela, točno to što piše.

2. Kada je nasilje počelo? Na početku veze, u braku?

S: Pa nakon jedno 8 mjeseci. Da, 8. Počelo je verbalno, onda je počelo sa šamarom, onda je opet počelo verbalno sve više i onda je eskaliralo u guranje, naguravanje. E onda je počelo čupanje kose, gušenje, davljenje, udaranje, obaranje, nogama bi sjeo meni na prsa, pa me onda čak jednom dok sam se ja branila, jer nisam ja baš mala, e onda me zagrizao. S umjetnim zubima mi je probio, vidite da imam tu rez (*pokazuje*), mi je probio obraz. Evo...

3. Jeste li primjećivali znakove koji bi ukazali da bi Vaš partner mogao postati nasilan prema Vama?

S: Ne, nikad, ne. Ili sam bila u tako nekoj fazi...jer ja teško ulazim u vezu, a teško i izlazim iz nje i onda sam nekako mislila... jer on je bio i stariji od mene. On je čak stariji 20 godina od mene, a ja imam 50, sad ću imat. Da, bili smo 4,5 godine skupa.

I: Znači to je nasilje trajalo 4,5 godine?

S: Aham, da. Bili su periodi, od mjesec dana, al to bi bilo, a poslije se period taj skraćivao. Skraćivalo bi se vrijeme eksplozije. Onda bi ja otišla možda kod kolegice, kod kuma, dan, dva ili po cijeli dan me nije bilo ili bi otišla da se oporavim. A ili bi tamo bila, u krevetu, u kući, u sobi, po 7 dana nisam izlazila. Pa i dan danas mi je kad se farbam, ova tu arkada mi je natečena, nikad mi se to nije povuklo.

I: Jeste li znali možda kakav je odnos između njega i njegove bivše supruge?

S: Znam samo to što mi je on rekao, ali van toga ne mogu znat. Ali ona nema kontakt s njim, ona ne želi kontakt.

I: A jel možda rekao da je bio nasilan prema njoj?

S: Ne, nikad, da sam ja prva, da me najviše voli i da zato ja najviše patim s njim.

I: Njemu je to kao bila ljubav.

S: Da, da. Tebe najviše volim i najviše ti zla činim.

4. Kako ste reagirali kada vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

I: Možete li mi reći kako ste Vi prvi puta reagirali kada Vas je on uvrijedio i udario? Koja je bila Vaša reakcija nakon početnog šoka?

S: Pa šutnja, uvrijeđenost, ne znam.

I: Jeste li mu možda uzvratili?

S: Ne. Mislite fizički?

I: Da.

S: Ne, ne, nikad.

I: A verbalno?

S: A verbalno sam mu znala reć, ali ne u svađi, poslije pred kraj, znala sam reć kad bi se zaključala. Čula sam šta je pričao vani, pa bi onda i ja. Ili kad bi me uhvatio onda bi ja vrištala jer sam mislila da će netko možda reagirati ili nešto, ali ma kakvi, to njega nije smelo. Ili bi stolicu stavila između nas da me ne može uhvatiti jer kad bi me uhvatio onda bi bilo gotovo. To je bilo jedino. Ali da bi se ja mlatila s njim, to ne.

5. Kako je partner reagirao na Vašu reakciju?

I: Dakle, na Vaše reakcije on je samo još burnije reagirao.

S: Jako, da.

6. Kako se partner ponašao prema Vama neposredno nakon što Vas je istukao, izvrijeda?

I: Je li ikada on pokazao kajanje?

S: Oo da. To bi se kajalo, al znala sam ja šta je to. To sam ja poslije gledala kao da to nisam ja, nego kao da netko drugi gleda tu situaciju, točno sam ga proučavala ko kukca, njegovo ponašanje. On bi se toliko ražestio, on je tip koji kad se raspali, svi mi kad smo u ljutnji se nekako smirujemo ili shvatimo šta radimo, to je nekako normalno ljudsko ponašanje, po meni, a on, on kad bi se razljutio, pa on bi samo od svog govora poludio, njega je njegov govor raspaljivao, samo bi dobio veći zamah. Ja bi onda pobjegla u kupatilo dok bi se on ispuhao i tamo bi, jer znala sam da neće probit staklo rukom, onda bi se on derao, cijela kuća bi čula, 5 katova je bilo, derao bi se, vrijeđao, vrištao... i ništa, kad bi se smirio ja bi izašla van, ali čekao bi me on naprijed. I onda bi on bio žrtva. Govorio bi: „*hjoj, šta mi je ovo trebalo, pa pogriješili smo oboje.*“ I takve priče, znate. Kao: „*sad smo se ispuhali, ajde sad će sve bit dobro.*“ Ja ga gledam i mislim si u sebi, ma mislim to je stravično.

7. Kako ste se osjećali nakon što Vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

I: Dakle, počelo je sa psihičkim, pa onda sa fizičkim nasiljem. Kako ste se osjećali kada Vas je prvi puta uvrijedio, a kako kada Vas je prvi puta udario?

S: Grozno. Bila sam u nekom blagom šoku prvo. Nisam tome prvo davala niti težinu jer sam bila u šoku. I shvatila sam ako se prvi puta ne postaviš adekvatno, a to je otić vjerojatno... al ja nisam imala niti mogućnost, ah, ne mogu to tako niti reć, ali meni je bilo stalo do njega. Ja sam mislila to je to sad, ali odgovara mi u toliko puno stvari, a u nekima se ponaša gore nego netko od 20, 30 godina.

8. Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti?

S: Ne, nisam mislila, jer sam vidla koliko mu je žao.

I: Znači, on se ispričavao svaki put.

S: Da, da. Ispričavao se, pa je bio umiljat. Meni je to bilo normalno. Mislila sam, ajd desi se svakome, ali počelo je opet i opet i svaki put je on tražio razlog da se opravda. I ja sam to „pušila“, da moram tako reć, dok nisam prestala. Ali da, onda kad sam prestala, onda nisam imala kamo ić. I on je to znao i sa time me ucjenjivao. Ili me tjerao. Kad bi ja otišla kod svojih prijatelja, recimo, onda bi bilo: „*pa vrati se, ja ne mogu bez tebe*“ i tako.

I: Kako to da ste se vratili?

S: Pa vraćala sam se jer ne mogu živjet kod nekog. Kako ću živjet kod kuma.

9. Jeste li radili u vrijeme kada ste bili izloženi nasilju ili ste bili domaćica?

I: A niste imali nikakvih svojih prihoda?

S: Ne, jer ja i kada sam radila on me znao tako razbit, pa tako sam i završila ovdje. To je bilo iza Nove godine, 5.1., mi je potrgao ruku. Ja sam se branila, a on me uhvatio i ruku mi je cijelu iskrivio. Za 5 dana me zvala šefica da potpišem i potvrdim ugovor, a ja joj lažem da sam pala i da sam iskrenula ruku. I tu sam poludjela, uzima mi kruh iz ruku. Lijepo smo se dogovorili da ću si zaradit i da ću otić ća. I onda sam kontaktirala jednog svog prijatelja koji radi u policiji, razgovarala sam s njim i on me uputio kod jedne svoje, ma rade zajedno i ja sam otišla. Bio je ponedjeljak, međutim ona je bila nešto zauzeta i ja se vratim kući. Ja njemu još govorim da sam razgovarala s policijom, samo je odmahivao glavom i govorio: „****** ja njega i tebe i svih, ništa od toga, okači mačku o rep, ko si ti i ko je on, ja ne idem nigdje, kakve policije, nikamo ja ne idem, ja imam veze, ja imam ovo ono...*“. I ništa, drugi dan sam ponovno otišla, još me naguravao, počupo. Ja sam otišla, razgovarala sam ženom, ona je odmah zvala socijalnu radnicu i više nisam niti „prismrdila“ stanu, došla sam tu. Bila sam bez robe, bez svega, a njega su valjda onda drugi dan skupili. Još sam mu se javila navečer kad sam došla tu, a on se ponaša ko da ništa nije bilo, govorio da je kupio neke ribe, pa dal to može stajat i tako. Ja sam mu samo rekla da sam ovdje, da neću doć kući, da me ne mora čekat. Nije mene on pitao ništa, ni kako ni zašto. A ja nisam mislila da će to ić takvom brzinom, ja sam još mislila uzet stvari, međutim oni su obavili razgovor s ljudima koje sam ja navela tamo, imala sam neke slike u mobitelu, pa su oni to sve prebacili i onda su ga skupili drugi dan. Ja zovem, zovem, al bio je već u istražnom i imao je kauciju 10 000kn.

I: Znači, ako sam ja dobro shvatila, on je Vas prvo tjerao da radite i onda bi...

S: Ma nikad on ne bi bio zadovoljan, kratko i jasno. To su tipovi koji će nać u svemu manu, ako njemu tako dođe.

I: Jel' on Vama uzimao Vašu plaću?

S: Ne, nego sam ju ja davala za kuću. Ja od njega nikada nisam imala novca osim ako ga sama nisam zaradila, što je još ljepše. Pa ja takve žene ne znam. Kolko sam razgovarala s prijateljicom, znam to. Ali ništa ga nije moglo zadovoljit kad bi on došao u stanje da su svi drugi krivi, samo ne on. Da on ima malu penziju, da se on muči, a živio je bolje nego puno njih.

10. Kakav je Vaš partner imao odnos sa svojim roditeljima?

I: Jeste li Vi upoznali njegove roditelje?

S: Ne, ne. Mama mu je umrla možda godinu i pol prije nego što smo se mi upoznali.

I: A znate li možda kakav je on odnos imao s njim?

S: Ne znam. Kažem mogu znati samo ono što mi je on rekao. A ono kako ja mislim, ne može se nitko toliko promijeniti, ja to znam.

11. Kakav ste odnos Vi imali s partnerovim roditeljima?

/

12. Kakav je Vaš partner imao odnos s Vašom djecom?

/

13. Kakav je bio Vaš odnos s djecom dok je trajalo zlostavljanje?

/

14. Jeste li nekome rekli da Vas partner zlostavlja? Obitelji, prijateljima?

S: Da, jesam. Znali su kad se to desilo. Ja bi onda pobjegla kad bi se to desilo i onda bi se on ohladio, ja bi se vratila istu večer ili tako za par sati. Znali su čak njegovi prijatelji, kućni koji su znali dolaziti kod nas. Kasnije više nisu jer on svakome nađe manu pa tako i njima. Znala sam kod njih isto otići, baš eto tad kad mi je razbio čelo. Onda sam znala otići isto kod prijatelja, stanovala sam i kod kuma, prijateljice. Ma znali su, kako nisu znali, pa znala je cijela kuća. A kako su sad oni poslije, dal je policija radila s njima upitnike, ne znam, ne znam kako to sve ide.

I: Vi ste njima rekli da Vas partner zlostavlja i koja je bila njihova reakcija?

S: Nisam naravno rekla sve jer ja kad sam se našla s njima ja bi se ponašala kao da se ništa ne događa, stavila bi pudera i tako. Znala sam reći, ali nisam govorila da je često jer sam smatrala da ako budem uvijek pričala na taj način da se neću više vidjeti s njima, pa nitko ne voli o tome slušati. Ja kad bi se s njima našla, mi bi se smijali, pričali svašta, ja sam tako „punila baterije“, to me spašavalo.

I: A koja je bila njihova reakcija?

S: A kakva, pa rekli su mi je *****, da ovo šta sam si priuštila, da šta se to sa mnom događa, da to nisam ja, da moram nešto poduzeti. Ali opet su znali moju situaciju, kamo ću. Znaju da nemam svoj stan ni ništa. Mi se ovako vidimo, pa svako na svoju stranu, ne mogu ja biti kod njih. Pa su mi rekli da šta ja to radim.

I: Nisu imali nikada potrebu pozvati pomoć?

S: Nisu se nikada htjeli tako daleko petljati. Pa na kraju krajeva to je bila naša stvar. To je druga stvar da netko zove od susjeda anonimno, ali neće se nitko petljati u to, vjerujte mi. Tebe može netko masakrirati ovdje, teško da će ko zvati. Prvi susjed, jednom sam mu vrištala, vrata nasuprot vrata smo, ni a, ni b. Za sve drugo, ma znate kakvi su susjedi, ovo nitko ne reagira. A osim toga i s njim je bilo sve divno i fino, to je prokletstvo.

I: On je „na van“ sa svima bio dobar?

S: Ma on je gospodin, al ja sam mu rekla: „ti si samo veliki g*****, sa velikim g“.

Sadašnjost

1. Zašto ste trpjeli nasilje?

S: Ah, pa zašto? Prvo sam svaki put mislila da je zadnji, a poslije onda dođeš u tako jednu fazu di više ne znaš kud ćeš sa sobom. Ja sam dolazila u faze di sam htjela izaći na ulicu i da me prvi auto sprasi. Ja nisam niti suicidalna niti ništa, u životu nisam popila tablete za smirenje niti ništa tako, ali bila sam u jednom, pa niti sama ne znam kako Vam to reći niti objasniti.

I: Mislite li...

S: Zašto sam trpjela...

I: Mislite li da ljubav ima veze sa time što ste ostali?

S: Pa ljubav ima sigurno veze. Ja sam voljela tog čovjeka, ja ga volim i sad, ne mogu ja reći da sam ja sad njega išćupala, ali to je sad nekako ljubav sa strane, ja to sada gledam ko da nisam ja, maknula sam se od toga nekako. Ali dobro, realno, prodeš ulicom, čuješ neku pjesmu, neku temu, evo baš sam sad bila sa svojim prijateljima i počnu nešto pričati i odmah mene „klik“, vrati me na nešto, kao da je on tu. I tako, ne moš pobjeći od toga. I onda vidim koliko me to pikne, nije svedjedno.

I: Zapravo Vas je najviše sprječavalo to što niste imali gdje otići.

S: To je bilo prvenstveno, da. I ta nada da je to bilo zadnji put. Jer je on znao biti tako, to je ko dva čovjeka u jednome. Možda pretjerujem, a teško mi je reći, al ja sam bila s njim.

2. Jeste li se pokušali obratiti nekome za pomoć prije prijavljivanja u sigurnu kuću?

S: Ne, nikad. Ne, a on je to znao. Znao je da ja njega neću nikad prijaviti. Uvijek je vikao: „da, samo ti prijavi, ja imam veze na policiji“ i slično.

3. Koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću?

S: Nisam ja niti znala da ću ja ovdje biti. Ja sam došla na razgovor kod te inspektorice, mislila sam da mi ona može dati neki savjet, šta da radim. Rekla sam joj kakva je situacija i da mi kaže šta da radim, gdje se može njemu reći da me pusti da se oporavim, zaposlim i to. A ona odmah pisanje, tipkanje, zvanje socijalne, a ja nisam znala kako ću, čak nisam niti kozmetičku torbicu taj dan stavila u torbu. Tu sam bila praktički mjesec dana bez ičega, sve su mi dali, mislim samo kad se sjetim, majko mila.

I: Koliko ste već dugo ovdje?

S: Od 7.2.

4. Zašto ste sada odlučili potražiti pomoć i prijaviti se u sigurnu kuću?

5. Je li ovo 1.put da ste ovdje?

/

6. Jeste li razmišljali da se ponovno vratite partneru?

S: Pa nisam nekako mislila o tome jer sam u srcu znala da je to gotovo. Čak i da me moli, ne. Možda da moli, ali to bi bilo pod nekim uvjetima, jedino tada, možda.

I: Mislite li da bi se tada promijenilo nešto?

S: Da, ali pod uvjetima koje bi ja rekla i da me on isključivo moli. Onda bi razmislila.

I: Možete li mi reći koji su to uvjeti?

S: Ne mogu sad, evo sad ste me baš zatekli. To sad tako govorim. Ali nije mi to palo uopće na pamet da bi se vratila.

I: Komunicirate li sada s njim?

S: Ne, on je imao zabrane kad su ga pustili. To sve znam dolje od socijalne radnice, jer ja ne mrđam nigdje odavde, samo kad dođu ovi moji kumovi tu. S nikim ne komuniciram jer meni je to došao kao udarac, strahovit udarac. Dobio je zabranu pristupa na nekih 100 metara mislim, pa smo onda svaki tjedan izvješća slali, al znala sam ja da neće on to prekršiti, znala sam da nema opasnosti.

7. Koje je posljedice zlostavljanje ostavilo na Vas?

S: Hm, a koje. A vjerojatno, šta ja znam, bolovi. Imam migrene od mladosti, a meni je glava i tijelo bilo toliko razbijeno koliko me bacao, mlatarao, „meo pod“ sa mnom, tako da pati jednostavno tijelo. Imam predmenopauzu, tako da hormoni sad, teško mi je sad. Pa imam te valunge, onda se to sa stresom pomiješa, pa ovdje vriska, cika, mlaćenje, lupanje vratima. Kad netko više, zalupi vratima, ja se samo stresem, trzam. Psihologinja mi je i rekla, na tijelu se najkasnije i vidi, a ja sad vidim, vidim kako jedem, tekućinu pijem, natičem sva. Prije sam znala 5 kila izgubit kad sam bila u stresu, sada ne, makar ovdje niti ne jedem jer je hrana drugačije nego što smo navikli vani, ali ja sam sebi sva naporna. Vjerojatno ti hormoni, stres, pa kosa mi pada to je strašno. Danas sam se sama šišala, al meni kosa pada, pa sve mi je celavo. Pa to su sve vjerojatno posljedice.

I: A emocionalno?

S: Kako mislite emocionalno?

I: Koliko je to emocionalno ostavilo posljedice na Vas? Na primjer, u odnosu prema drugim ljudima?

S: Ne znam, to ne mogu reć. To drugi ljudi odgovorit. Jer ja sam inače dosta ovako čvrst u glavi, stabilna i smatram da imam dosta razumijevanja. Imam dosta bogati unutarnji život, ovako sama sa sobom pa me to i izvuklo, sigurno, inače k'o zna šta bi bilo od mene, vjerojatno bi bila na psihijatriji. Tako da ja se jednostavno isključim. U tom krugu u kojem sam, tako se ponašam, bez glume, nego jednostavno prirodno se tako vladam i mislim da se treba čovjek tako vladati.

I: Jeste li Vi i dalje psihički jaka osoba kao što ste bili?

S: Ne znam, nemam pojma, smatram da jesam, a sad treba vidjet po raznim situacijama. Ovdje vidim da imam još živaca, ali dolazi do pucanja. Dode mi da izadem van i da vrištim, jer ovo ovdje...

8. Kako ste cjelokupnu situaciju objasnili djeci? Jesu li oni sami bili svjesni da se radi o nasilju u obitelji?

/

9. Smatrate li da je nasilje ostavilo posljedice na Vašu djecu? Na koji način?

/

10. Kakav je Vaš odnos s djecom sada?

/

11. Kakav je partnerov odnos s djecom sada?

/

12. Na koji način Vam život u kući pomaže da savladate svakodnevne prepreke i vratite se normalnom životu?

I: Kako bi opisali život u kući? Mislite li da Vam pomaže da se nosite sa svime?

S: U ovoj kući?

I: Da.

S: Jako teško.

I: Možete li mi to malo opisati?

S: Pa što se tiče sigurnosti, ovdje mi nitko ne može nauditi, ali što se tiče mira, higijene, razumijevanja, urednosti, to...ma ne znam šta da Vam kažem. Ja tako nisam naučena živjet. Da ja, iza žena, odraslih žena moram sve, kad piju kavu, ostave sve pokapano. Pa ne znam, ma to me nemojte niti pitat.

I: A pomaže li Vam razgovor s psihologom, pedagogom?

S: Pa nisam bila dugo kod psihologa, a pedagog mi ne treba jer nemam klinice. Knjige si jedino uzimam tu jer volim čitat, al sad više nemam šta jer sam sve pročitala šta me interesira. Sa psihologinjom sam bila na početku kad smo trebale imat te razgovore i te testove šta sam morala ispunit, a poslije nisam baš niti bila jer uvijek neke druge trebaju doć, a ja nisam imala neku potrebu.

I: Dakle, ako sam dobro shvatile, one Vam ovdje ne pomažu da se vratite u svakodnevni život?

S: Pa smatram da ne, ali mi više daju tu neku sigurnost, kao recimo sada. Evo šta mene muči. Mene muči budućnost. Dani idu, a ja sam tako sama. Sada sam tek, u biti, shvatila šta se događa i to mi je uhh...

I: Pomažu li oni ovdje Vama da nadete neki smještaj?

S: Ne, koliko ja znam. Samo da nadem posao, ali ne da mi ga oni nađu, nego se ti moraš javljat na oglase. A uz posao ti i ovdje imaš obaveze, a moje su obaveze kao da imam posao.

I: A koje su obaveze?

S: Ili ručak ili doručak ili večera ili pranje kuće ili okoliša ili tako već, to nije nešto što možeš u 15 minuta.

Budućnost

1. Bojite li se da će partner ponovno pokušati nauditi Vama ili djeci?

S: Ne, ne, toga ne, o tome niti ne razmišljam iskreno, ali se bojim kako ću uspjet sama, kako ću gdje ću, to mi je jedino. Ne znam, ne znam šta da Vam rečem.

2. Kako zamišljate svoju budućnost?

S: Ne znam, ne znam, grozno.

3. Na koje poteškoće mislite da biste mogli naići?

S: A pa šta ja znam, one koje su svuda oko nas, i za mlađe ljude, ne samo mene. Recimo, zdravstvene, da sam zdrava, da nađem neki stabilan posao, koliko se to može danas, pa da nađem neki stan dostojan života. I tako, to su te neke stvari koje, o kojima razmišljam, da. (*plač*)

4. Čega se bojite?

S: ... ali se bojim kako ću uspjet sama, kako ću gdje ću, to mi je jedino. Ne znam, ne znam šta da Vam rečem.

5. Čemu se veselite?

I: Znamo čega se bojte u budućnosti, a čemu se veselite?

S: Ničemu, zasad. Ničemu. Veselim se ako budem zdrava, ako ne završim kod doktora i to, ali da se veselim, čemu? Nemam čemu, osim da izađem koliko toliko psihički normalno odavde. Ma ne znam uopće o čemu da razmišljam, dan po dan živim doslovno. Kako Bog da, ali naravno sve to moram sama htjet, nitko mi to neće dat, moraš sve sam zaradit.

6. Da možete, što bi napravili drugačije tada?

S: Hm nisam o tome razmišljala, još. Nisam razmišljala, a i ako bi onda bi se samo maknula od toga, jer mi ne pomažu, jer da sad razmišljam šta sam mogla, pa ne bi ga niti upoznala, ne bi niti pristala ić u takvu vezu, kratko i jasno. Ali nisam razmišljala o tome šta bi napravila drugačije jer smatram da sam napravila dobro, radila sam dobro to što nisam išla na nož, što nisam pokazala stav koji bi većina žena pokazale i mislim da me to koštalo da je svaki put sve gori.

7. Kako mislite da će se razvijati odnos između partnera i Vaše djece u budućnosti?

/

OPĆI PODACI O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA

Šifra sudionika istraživanja	Sudionik-4
Spol	Ž
Dob	26
Razina obrazovanja	Srednja stručna sprema
Vrijeme u Sigurnoj kući	29.3.2017. – 23.7.2017.
Broj djece	2

Prošlost**1. Kojem ste obliku nasilja bili izloženi?**

I: Kojem ste obliku nasilja bili izloženi? Da li vas je tukao, vrijeđao?

S: Moj muž?

I: Da.

S: Da. On me je tuko je, isto dijete, maltretirao me je, mučio me je...

I: U kojem smislu?

S: Pa za sve kao, ne znam, kada sam rodila bilo sve naopako.

S: Da, počne dan da me tuče, tako dalje me maltretira, bilo je svašta, svašta je bilo. Svašta. Pa kao mene tuklo puno, na počinilo dijete, maltretiro me puno, kao da idem da prosim i tome djetetom, kao to nisam htjela da idem da prosim med djetem.

I: Je li prvo počeo s vrijeđanjem ili vas je odmah udario?

S: odmah udario, on galami, agresiv osoba, da bi preko mene, kao ne bi mi dao da spavam preko noći...

I: Što bi vi morali raditi preko noći?

S: Ništa, da budna da, oni spavaju ja treba da budem kao da čistim i to sve, da perem stvari preko noći, baš mučina, patnja.

I: Je li vas svaki da tukao?

S: Znao je svaki dan da tuče.

I: I uz to je išlo vrijeđanje?

S: Da.

I: Je li ikad bilo seksualnog zlostavljanja?

S: Da.

I: Da?

S: Da. Da,da. Bio, kako ne bi bio. Bio.

2. Kada je nasilje počelo? Na početku veze, u braku?

I: Aha. Znači to je sve počelo od rođenja djeteta?

S: Da.

I: Prije toga nije bilo ništa?

S: Prije nije bilo ništa. To je bilo baš kao ljubav i to, on znao da kuha kafu, brine za mene, baš je bila ljubav, baš to. Kada rodilo dijete, ne znam...

3. Jeste li primjećivali znakove koji bi ukazali da bi Vaš partner mogao postati nasilan prema Vama?

S: Pa da, pokazalo mene puno nekih stvari, ali, kaj, šta da radim?

I: Koje, na primjer?

S: Pa kao reko on mene da on želi da se ženi za drugu ženu, kao da on neće više s tobom, da oće drugu ženu. Ja sam rekla : „ Pa ej, ti si slobodan.“

I: Znači i prije vas je tukao žene?

S: Da, kako ne. Hah, žene da.

I: I to ste znali prije?

S: Ne, nisam znala nego kao par, kako ti kažem, neke ciganke, kao da ***** znaju, oni su meni sve rekli, kako je ***** , kako je tuko žene. To nisam vjerovala reko: „ Ne, on nije to, nije. Ma on da tuče žene? Ma kaj? Ma ti nisi normalna. Ma šta ti pričaš? Kao ti si ljubomorna, ja sam s tobom, a ti nisi.“ To je mene u glavu otišlo. Svako priča tako pa sam rekla: „ Pa šta je ovo?“ Ja sam pitala: „ ***** , jel ti tučeš žene? Ti maltretiraš, mučiš, patiš? Šta je ovo?“ , on gleda kao: „ ma šta ti pričaš? „ Pa evo ja čujem da žene odtude tebe znaju, šta ja znam, pa su rekli meni svega, svašta, preko vas, koje osobe ste vi, tvoja majka to...“ Ah, tako je i bilo. Puno žene su mi dali kao, su rekle mene : „ Idi sad, ti nemaš djecu sad. Sad treba da makni se od njega, veruj mi. Ja znam ove ljude“ Ja ne znam ***** dan, dva, tri, ja znam ***** od osamnaesta godina. Kako je on. Pa ja sa vidjela kako je on rodio, tog maleno ja znam ***** . Su meni rekli puno žena, kao ja to ne znam, ja to ne vjerujem. Rekla mene : „Ti njega puno voliš. Zašto ti to ne gledaš?“ ja sam rekla: „Pa da ja volim ga. Pa kako da ne? Kako?“ Kada oni su čuli, ove žene da sam trudna one su rekle : „ Ajoj, teško tebi, teško tebi.“ Tako je i bilo. Su rekli mene kad sam bil trudna da dam abortus, ove žene, kao daj abortus i idi, idi, idi, idi, idijeko idi.

4. Kako ste reagirali kada vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: Ja sam bio malo u šok, kao zašto ti si me udario, ne znam on bio kao osoba ljubomorno kao ne znam, ne znam, bilo sve drugačije, ne znam što mu je u glavu bilo da me tuče, imao on neko društvo, znači on počne da puši travu, znaš to.

I: A kada vas je prvi put udario, nakon šoka, što ste učinili? Jeste mu vratili možda?

S: Nisam ništa. Ja sam pričala sa moja svekrva i rekla da pusti kao ima sad neki društvo kao, da nek je mlade čovek kao, da puši travu, ide u kocku, rekla da to normalno, ja sam rekla to nije normalno za mene, da on mene tuče, maltretira...

5. Kako je partner reagirao na Vašu reakciju?

/

6. Kako se partner ponašao prema Vama neposredno nakon što Vas je istukao, izvrijedaio?

I: Kako se ponašao nakon što vas je istukao? Jel se on ispričao ikad vama?

S: Da. Reko je da to ne više će bit, kao njega žao zašto me tuko kao ja tebe volim, *ne znam zašto, šta je bilo, kako je bilo, oprostite me, imam dijete s tobom, ne bi želim da tebe i dijete zgubim*, kao znaš to, to bile sve fore, a preko mojih leđa, imao on neke žene neke cure, šta ja znam. Reko mi je kao on kockao kao, on zgubio sve novce, bio puno agresivo, ljut, radi tog sam dobila šamar, kao ja sam rekla :“ *Čuj, ja nisam kriva ti si zgubila sve to i novce, kao mene žao, ali šta sam ja kriva?*“

I: Jel je bilo uvijek nekih posebnih razloga zašto vas je napadao?

S: Ma nije bilo.

I: Samo kad je tak, mu došlo?

S: Da, kao otišlo u glavu da me tuče to, kao ima on društvo, *trava*, kocka. Kao nemalo *trava* ja sam bila kriva, kada nemalo novca ja sam bila kriva.

I: Znači vi ste za sve u njegovom životu bili krivi?

S: Da.

7. Kako ste se osjećali nakon što Vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

S: Bilo me je kao bolio srce. To mi je bilo kao iznenadio. Ja to nisam čekala. To... Bilo ono šok, ne znam zašto.

8. Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti?

S: Ne.

9. Jeste li radili u vrijeme kada ste bili izloženi nasilju ili ste bili domaćica?

I: Jeste li radili u vrijeme kad je bilo nasilje? Jeste li radili ili ne? Jeste li htjeli raditi?

S: Jesam, da, volja. Ali kako ću sad s malom djecu?

I: Nije vam dao da raditi ili niste mogli zbog djece?

S: Da.

I: Zbog djece?

S: Da.

I: Tjerao vas je da prosite?

S: Da. To da svaki dan med djetetom i kad sam bila trudna me je.. Da trebala je da ima neke novce.

I: I onda je to on uzeo vama?

S: Da, da.

I: Sve novce?

S: Da,da. Pola kocka, pola droga.

I: Kako ste financirali hranu i život?

S: Ja sam živjela kod svoju majku.

I: Vi ste za to vrijeme živjeli kod mame?

S: Kod moja svekrva.

I: Aha, kod njegove mame. Ona vas je u biti hranila.

S: Da, da, da. Svaki dan galami, svaki dan isto, to nije život, vjeruj mi, svaki dan da tebe neko maltretira, da muči, da pati, da tebe tuče, da praviš djece, da ideš nosi mene, znaš kako je to strah da ne donese ove novce ovu broj novcima, ne treba da ići, kući da dođe.

I: Znači vi ste imali točno određenu svotu?

S: Da, ovu broj, kao hiljad kuna treba da donesem, ako ne donesem ne treba da idem kući, kao spavaj vani, tresiraj me..

I: Jel vam se dogodilo to da vas je pustio da spavate vani?

S: Da, par puta sam spavala u stanici u *****, malo toplo tamo sam spavala.

I: S djecom?

S: Da, on je bilo malo. Dva-tri meseca je imao.

10. Kakav je Vaš partner imao odnos sa svojim roditeljima?

S: Kontakt?

I: Da, da.

S: Pa oni su dobro, baš jako dobro bi imali dobro, imali slogan to sve, kao moja svekrva i svekrv isto su pričali mi njega kao *ne moraš da tučeš ženu bezveze*, oni su bili uvijek moju stanu, kao tako ti život, kao ako mene ne paše kao osoba ja ne želim da živim s tobom, kao prvo ja ne tučem, ja ne maltretiram, tako dalje, treba da misliš šta hoćeš to je život, želiš da živi s tobom za tvoju ženu živi kako Bog dao, a ne svaki dan tuči, maltretirat, galami, to nije život. Kako ona može tebe da voli? Pa to ne ide. Kako? To nije više ljubav. Nije.

11. Kakav ste odnos Vi imali s partnerovim roditeljima?

S: Ne znam, kao par puta počinje da me tuče, baš tučinje, moja svekrva birla moj stranu i moj svekrv kao : „*Čuj *****, ako tebi ova žena ne paše...*“, tera a ajde ko svoju majku, ne mora da mučiš, da patiš njih, ako mene jednu sobu ne paše, ne želim da s tobom da živim, svoj tata dala savjet, dobra savjet, kao neću, ne želim ja drugu ženu, kao ja volim ****.

I: Znači vi ste se slagali isto s njegovim roditeljima?

S: Da, puno, puno, oni su uvijek bili na moju stranu, kao kriv, kao njegov oca, majka kao bilo na moju stranu, zašto si

ti od njega strana, tamo-vamo ,ona je kriva za sve, kao moja svekrv :“ *Okej ona je kriva, kupi svoje stvari, kupi svoje dijete, tamo ti je stanica i čao*“, ja sam rekla: „*Dobro, svaki čao za tebe, tata*“, ja sam skupila sve moje stvari, mi dala isto novce da idem kod moje majku, sam otišla.

12. Kakav je Vaš partner imao odnos s Vašom djecom?

S: On je nije bilo jasno da on ima dijete u svojih godinama, znaš, on pitao mene kao ovo dijete je moj, daj njegovo dijete drugima, tamo-vamo, kao on mislio da ovo dijete kopilo. Ja sam rekla; „*Čuj *****, da me presta sjast znam ko je oca mojim djetetom, a ovo dijete na primjer nije bilo tu ja bi tebi reko u facu: oprosti ja sam spavala ma drugim, ovo dijete nije tvoje ja sam iskrena, ako ti meni ne verujes, pravi s tim kaj vidiš.*“ Šta da ja kažem drugo? I on nema ništa da kaže, on gledao mene kao, verujem te, ne verujem te kao, znaš to je tvoj problem to nije moj, ja znam ko je oca za moj sin, ja znam ko je, on gledao mene, on šutio kao, nem znam kao nemam povjerenje, nije moje, ne bi željka da čujem neko drugo dijete kao ajoj, samo je osamnaest godina.

S: „*Čuj, ja ne mogu više, tvoj sin, ne mogu, dabe da ima dijete za sto dunara, kao nije kao , on ne gleda ovo dijete kao svoje dijete, nego on gleda kao kopile.*“ Ti to boli srce.

I: Još uvijek tako ga doživljava?

S: Ma kao ne znam, sad kao, *Fejs*, priča mene kao *vрати se, molim te, neće biti kao prije, ja vas volim, ti si opet trudna i kao imaš još moje dijete, ne bi želila da ovo dijete biti bez tate*, kao to, znaš to, ma to sve fore, ja sam rekla: „*Ma ne želim više s tobom, ja tebi djecu ne zabram, dođeš kada ti želiš, vrata uvijek zatvorena za tebe da vidiš svoju djecu, ako želiš, ako ne želiš, ne znam... Ja sam rekla:“ Ti si otac, znam kako je to, ako želiš evo tu je dijete jede, popij, zdravo, hoda, priča...*“

I: Kakav je odnos imao s njim?

S: Kako?

I: Dobar odnos? Rekli ste da ga je tukao isto.

S: Da, tuko ga je, da. Ja kada sam njeg rodila, on bilo bijelo, bijelo, prebijelo koža maj, za prvi put da sam videla mene bilo šok, bijelo koža, kosa crvena, pune oči, velika, joj. Ja, mi gledamo dijete kako on, ja prvi put radim, ja ne zna, ja sam mislila da on će da dobi moja boja, ***** isto ko ja, oboje isto imamo takve boje, bijelo, to baš bilo sumnjivo, znaš kao, čudno, to je moje dijete, ne zna nisam pitala sestre : „*Oprostite jel to moje dijete? Moje dijete je jučer bilo drugačije*“ dobro bilo je mrak i to.

I: Kako je to prihvatio da je on sada otac?

S: Kao, ne znam, ne znam, nije baš kao radost, drago, da je da se igra s tobom, znaš oca,pravo oca, da voli ga i to.

I: Je li ga je samo jednom udario ili više puta?

S: Kako ja sam videla, ja za moje oči, jedanputa, dobilo dijete šamar, htjeo je da baci ga o prozora, kao to dijete nije moje, to je kopile, dobilo šamar, ja sam otišla van , na ulice sam tražila upomoć, on mene tuko baš dobro, joj oči mi bile vake, nisam mogla da vidim više očima. Sam otišla jedan susjed otišo van ja sam rekla:“ *Molim vas pomozite , zovite policiju, zovete bilo koga, molim vas, ne mogu ovo više trpjeti.*“ Reko me, gledao me, nisam bila malo kurhen to je reko: „*Sve u redu.*“ Ja sam rekla:“ *Molim te gospodine, idite unutra gledajte gdje moje dijete, koje dijete sam rodila, molim vas dijete ima mjesec i pol, njega tata tuklo.*“ On gleda, da je to gospodin čuo, zove onda gospodine svoj sina, ima dva- tri sina, više godina ima, ko da naše godine ima, otišlo unutra da vide gdje je dijete, jedno uzmeo dijete, donio ko' mene, ja sam rekla:“ *Molim te vidi kako je dijete.*“ Kao reko mi je: „*Ovdje tu je malo crveno, se vidi baš šamar, kao rukice*“ ruka bio, su gledali pregleda da vide šta ima, šta nema, onda došla policija, hitna, sve je došlo.

13. Kakav je bio Vaš odnos s djecom dok je trajalo zlostavljanje?

/

14. Jeste li nekome rekli da Vas partner zlostavlja? Obitelji, prijateljima?

I: Jeste li probali potražiti od nekoga pomoć?

S: Pa ja sam pitala moje mame, moje mama, kako ti kažem ona mi rekla:“ *Dobro dođi kod mama*“ ona mi je samo dva mjeseci pomogla, sa zima znaš, da prođe zima, kao da opet da idem negdje drugdje, ne znam, kao ona meni rekla : „*Pa idi u dom, sigurne kuće imaju tamo žena da ti pomoziju isto, koji imaju problem.*“ Nisam znala za ovo sigurne kuće, nisam znala, kao moja mama mi je rekla to, to ,to, to, to, to, ja sam rekla : „*Okej, dobro.*“ To tako sam pravila, da dođem u sigurne kuće. Na dalje ne znam kako će bit za mene, ne znam.

I: A njegovi prijatelji? Jesu li oni znali za to što se događa?

S: Ja sam sve rekla, pa su gledali isto.

I: A kako su oni, vaša braća, jesu oni znali što se događa?

S: Ne, nemaju pojma.

Sadašnjost

1. Zašto ste trpjeli nasilje?

S: Zašto ja sam puno volila. Da to je bilo...Da, ja sam njega puno volila. Kao on meni dao dijete, sam majka postala, znaš to prvi put, kao želim još da imam još neki djece s tobom, ka to sve, kao da ja sam htjela da imamo i familiju znaš. Moj muž, moji djecu, kući, da radimo, da imamo sve to. Pa ne znam. On ti puno agresiv osoba, stalno me tuče bezveze, da galami na mene bezveze, to je.

2. Jeste li se pokušali obratiti nekome za pomoć prije prijavljivanja u sigurnu kuću?

I: Jel itko znao za to što se vama događa?

S: Pa nisam htjela nikuda to reći mene bilo tuder, ja sam išla policiju sve rekla što on radi mene. Policiju su uzemeli ***** , svoju majku, svoj oca da pričaju zašto, šta je bilo, šta je desilo, zašto se ponaša tako preko mene, šta sam ja radila preko nje, šta sam bila kriva, kao ona nije ništa kriva, nego to, to, to, kao to je ciganja posla, ne smijem miješati

moj život, kao to mi smo ciganja, mi ne radimo ko i vi mi smo s njom, kao..

I: Kao oni su to opravdavali time što...?

S: Da, kao to u ciganja posla, ne želi da itko ima da se meša u moj život, šta ja radimo moju ženu, ne želim da niko da se meša... Ka al čekaj malo, ako ti ubiješ ženu pa ti si onda možda ubijaš.

I: I što je onda policija napravila na to?

S: Oni su dali su to sve na sud, na sud sad *****, on ti je sad u dom u *****, tamo je sad.

3. Koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću?

I: Koliko ste dugo trpjeli to nasilje?

S: Dva godine.

I: Dvije godine je to trajalo?

S: Da. Ja sam mislila da će biti uvek kao nisam dala puno prilike, kao hajde pusti dobro, dobro će bit, neće bit kao prije, znaš, to će bit u redu, to će bit manje, svaki dan gore, gore, gore.

4. Zašto ste sada odlučili potražiti pomoć i prijaviti se u sigurnu kuću?

I : Koliko ste dugo čekali prije nego što ste ovdje došli? Znači dvije godine vas je tukao, kada ste se odlučili doći u sigurnu kuću?

S: Pa kad sam išla kod mame.

I: Nakon koliko je to bilo?

S: Kod mame je bila, kad sam bila prvi mjesec, drugi sam bila kod mame. Da sam slavila Nova godina kod mame i to sve, ona rekla mene kad sam rekla : „ *Mama, ja bi željela da se vratim za ******“. Rekla : „*Čuj sine, ako ti se vrati tamo ti bit još gore i gore.*“ Ja sam rekla da to ne vjerujem, znaš, oču da dam još jednu priliku, da vidim kako je on sad, tamo-vamo, znaš.

Pa ja sam pitala moje mame, moje mama, kako ti kažem ona mi rekla:“ *Dobro dođi kod mama*“ ona mi je samo dva mjeseci pomogla, sa zima znaš, da prođe zima, kao da opet da idem negdje drugdje, ne znam, kao ona meni rekla : „ *Pa idi u dom, sigurne kuće imaju tamo žena da ti pomoziju isto, koji imaju problem.*“ Nisam znala za ovo sigurne kuće, nisam znala, kao moja mama mi je rekla to, to ,to, to, to, ja sam rekla: „ *Okej, dobro.*“ To tako sam pravila, da dođem u sigurne kuće. Na dalje ne znam kako će bit za mene, ne znam.

5. Je li ovo 1.put da ste ovdje?

/

6. Jeste li razmišljali da se ponovno vratite partneru?

S: Ne.

I: Nikad?

S: Ne, ne želim. On pita mene opet da se vratim , ja ne želim. To nije život za mene. Ja nisam svoja *****, žena, druga ili treća. On imao žene,prošlo je on sve, me žene nema. Me fakat žena otišla.

7. Koje je posljedice zlostavljanje ostavilo na Vas?

S: Bilo je još gore, gore, gore, gore. Ja sam zašto sam bila takva, zašto? Zašto baš njeg? Toliko milijuna, milijarda ljudi, baš njeg. A sad vidim ja sam izgubila povjerenje u muškarce. Za mene kao sve isti muškarci. Za mene. Kao ono da znaju samo da spavaju s tobom, ajoj, to je ,da, kaj, to ne znam.

I: Koje posljedice mislite da je ostavilo na vas? Osim da više ne vjerujete muškarcima?

S: A ne znam , kao, ja se osjećam sad ko depresiva, mene dođe kao u glavu sve, ne znam,ja sam ti puno tužna, zaključena.

8. Kako ste cjelokupnu situaciju objasnili djeci? Jesu li oni sami bili svjesni da se radi o nasilju u obitelji?

/

9. Smatrate li da je nasilje ostavilo posljedice na Vašu djecu? Na koji način?

/

10. Kakav je Vaš odnos s djecom sada?

/

11. Kakav je partnerov odnos s djecom sada?

I: Kakav on ima odnos sa djecom sada? Priča li...

S: Ma da pričali smo svi, kao on bi želio da ga svoj sin, da mu slikaji i tlačio opet, kao reko meni *Ja sam bio u domu* , kao...

12. Na koji način Vam život u kući pomaže da savladate svakodnevne prepreke i vratite se normalnom životu?

I: Kako se nosite sad sa svime ovime u kući tu? Znači vi ste ovdje od prvog mjeseca. Prvog, drugog mjeseca.

S: Drugog.

I: Drugog mjeseca. Kako vam pomaže ovo sve da se nosite? Kuća, ljudi?

S: Dobro se osjećam ovdje, imamo i mir , tako , ali nije to kuća kuća, nije to to. Puno žena mi imamo neke svade, galami za djecu zašto plačeju, to i mi nekad imamo dobru slog, nekad nemamo.

I: Pomaže li vam da se oporavit od svega?

S: Da. Da, kao da, svako ima svoj, a ja imam samo jednu ženu ovdje da mogu sve radit kod nje, da mi baš paše, ona šuti i samo čuje mene kako pričam, šta pričam, onda to meni paše. Kao osoba samo da mene gleda i da sluša šta imam srca da kažem, da rečem, kao bolest imam srca da sve rečem zašto kao, znaš to kao, ne znam... Ja pričam na jednoj ženo, ja pričam sve njoj, ja mogu njoj sve da pričam, ja znam da ona šuti, da ne priča svakome. A ja pričam njeg da me ne , kao ono dobro, znaš, ona isto ima baš, ne baš dobro situacija sa...Ajme pričamo to, popijemo kafu jednu, pričamo i vidit ćemo kako ćemo, šta ćemo. Ma ništa vidjet ćemo kako će sudbina biti. Kao to, kao tu sam sad čula da ako vidiju neki dom za mame to da idem tamo. To da kada treba da rodim da oni ne mogu moje dijete da čuvaju, kao to, tamo imaju sve, baš za majke to , imaju *babysitter-e* , sve imaju tam. Kao sam rekla : „ *Okej, dobro, ali...*“

Budućnost

1. Bojite li se da će partner ponovno pokušati nauditi Vama ili djeci?

S: Da.

I: Da.

S: Da, da.

I: On sad zna gdje ste?

S: On zna da sam ja doma, ali ne gdje u domu. Dom zna, ali gdje ne zna. To je...

I: Znači bojite se da kad izađete da bi vam mogao ponovno nauditi.

S: Da. On je sad *****, a ja sam ovdje. On sad ne zna gdje sam ja. On misli da ja sam u *****.

2. Kako zamišljate svoju budućnost?

S: Ne znam. Ne znam to za mene sad sve puno to. Kao tek sam sad čula da treba da idemo u drugu kuću, to i...

I: Biste li se htjeli zaposliti nakon što izađete iz kuće?

S: Pa ne znam kako ću (*nerazumno*) Ja bi htjela, al kako.

I: Imate li smještaj kad izađete iz kuće?

S: Ja bi htjela moju mamu da pitam, ali kao ona nema broj, ne znam, vidjet će moj brat na *Fejs*, pošalje mi broj mamu da vidim, ona bi htjela da me primi.

3. Na koje poteškoće mislite da biste mogli naići?

/

4. Čega se bojite?

S: Pa ja se bojim puno za svoj tata, i to je to. Samo za njega.

5. Čemu se veselite?

S: Veselim? Kako mislim, kako se veselim? Čemu se veselim?

I: Čemu se veselite? Točnije što želite?

S: Pa vičemo pjesme, igramo se, tako dalje i idemo u grad.

I: A kad izađete jednog dana čemu se veselite da se može dogoditi?

S: Ja sam uvijek vesela, uvijek. Mi smo uvijek veseli, ja ne pokazujem da vidi da sam tužna, ja to ne pokazujem, nego idem u svoju sobu i plačem i onda kao dobro. Meni je to dobro, osjećaj je dobro.

6. Da možete, što bi napravili drugačije tada?

S: Pa ja bi otišla odavde u Hrvatsku, ja bi otišla u Italiju.

I: Ne biste ga ni upoznali?

S: To bi bilo super. Ali u jednu ruku meni drago da imam dijete. Ja sam sretna da imam dijete. Da.

7. Kako mislite da će se razvijati odnos između partnera i Vaše djece u budućnosti?

/

OPĆI PODACI O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA

Šifra sudionika istraživanja	Sudionik-5
Spol	Ž
Dob	44
Razina obrazovanja	Srednja stručna sprema
Vrijeme u Sigurnoj kući	Od 2.12.2016.
Broj djece	1

Prošlost**1. Kojem ste obliku nasilja bili izloženi?**

S: Više psihičkom nego fizičkom. Bilo je i fizičkog, 3 puta, ali više psihičko.

I: Što je podrazumijevali fizičko nasilje?

S: Pa, imala sam, primila sam, 3 puta sam dobila šamar ili neki udarac nogom ili nešto i još sam jednom, dok sam bila 3 mjeseca trudna, na podu sam završila. Bilo je naguravanje 2 osobe i onda sam ja to htjela spriječiti od strane moga muža i onda sam završila na podu. A više je bilo i od strane njegove bake, mi smo s njom živjeli, pa sam dosta i od nje slušala. Psihički više nisam mogla to izdržat, meni je bilo teško, nisam to više mogla izdržat.

I: A kako su Vas psihički zlostavljali?

S: Za mene je zlostavljanje, okej, bilo je i od strane muža, ali od nje je stalno bilo prigovaranje da moram ići raditi, a dijete mi je jako malo bilo. Ne znam, to neshvaćanje mene da živimo kao porodica. On je nas zanemario, ali ne kao zdrav nego se ispostavilo da je on bolestan, u bolesti je, on jednostavno nije znao šta radi. I travu je trošio, pušio je mariuanu i pio je alkohol i kad se to sve pomiješa on kao da ne shvaća da ima ženu i dijete, razumijete? Dok ja razgovaram, dok ja ispoljavam svoje želje kako bi htjela da bude i kako se može fino živjeti onda ta baka meni kaže kako treba sve prolaziti s mužem, kako mu treba neke stvari pustiti, po meni je to nepojmljivo. Znači, po njoj sam ja ispala gora od njega, u smislu da je on dobar, a ja nisam.

I: Znači, on je bio pod utjecajem svoje bake?

S: Po utjecajem sviju, ne znam kak da kažem...tak su valjda naučeni da žive. Bio je naviknut na njen novac, a ona ga je u svemu branila. Njoj je isto stvarao probleme, vrijedao ju, meni je to bilo nepojmljivo, ja sam to htjela spriječiti, govorila sam da to ne valja, govorila sam joj da je neodgojen, a to njoj nije odgovaralo, ali je neodgojenost je. Ona je živjela s njim, ja sam vidla kakav je to život bio. Imala je novce i davala mu je novce samo da izađe iz kuće, nije bilo razgovora, nije bilo savjetovanja, razumijete? To je isto kao da ja djetetu sad dam nešto i kažem idi pa da ja budem na mobitelu. Ne, ja rađe budem s njom, s njom pričati, nju učiti, ja ću sve drugo zanemariti i pozive i sve, ali ona mi je najbitnija.

2. Kada je nasilje počelo? Na početku veze, u braku?

I: Dakle, nasilje je počelo kad ste ušli u brak, kad ste počeli skupa živjeti?

S: Da.

3. Jeste li primjećivali znakove koji bi ukazali da bi Vaš partner mogao postati nasilan prema Vama?

S: Ne, ne,ne. Ja ne znam da li je to... imam isto susjeda koji od toga boluje i sestra mi kaže da je čula da se te osobe mogu pretvarati kao da je sve sjajno, bajno i da onda to poslije, da pokažu drugu stranu. Mislim, ja razumijem da osobe prije braka sve obećavaju, al ja nisam primijetila da bi on mogao biti nasilan. Ja sam htjela da spriječim pušenje *trave*, druženje s tim osobama koje mu to daju, htjela sam da ga uključim u život djeteta, da smo skupa više, ali on je znao od nekih možda poslijepodne pa do jutra biti negdje. Zamisli takav život, to je trajalo po 3 dana, ja stvarno ne znam kako sam to izdržavala. Mislim svaka na mom mjestu bi pokupila stvari i išla. Mislim išla bi i ja, ali samo sam zbog djeteta ostala, zbog toga sam još sada ovdje, u ovoj državi.

4. Kako ste reagirali kada vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

I: Kako ste reagirali kada Vas je partner prvi puta uvrijedio odnosno udario? Koja je bila Vaša reakcija? Jeste li mu možda uzvratili?

S: Jedanput jesam.

I: Kad Vas je udario?

S: Da. Al to gledajte, muški ponos, krenuo je opet za mnom, a ja sam bježala s djetetom u drugu sobu.

I: A kada Vas je prvi puta uvrijedio, kakva je bila Vaša reakcija?

S: Reakcija? Pa plakala sam, bilo mi je teško, uvreda je to i sa nacionalne strane, on je katolik, ja sam muslimanka, ali gle znao si 'ko sam. Al nije to zbog toga, mislim da je *trava* dosta utjecala, ne znam. Nalazio je u meni uvijek krivnju, mislim, nasilnici se uvijek izvlače na nešto, mi smo uvijek krive. Stvarno sam dosta plakala, predbacivala sam samoj sebi, ali šta ti tu sad smeta, nije ti smetalo dok smo bili u vezi. Okej, razidimo se u miru i to je to. Onda je tu još bilo uvreda zbog papira, to mi je bilo toliko glupo, kao da sam se zbog papira vjenčala. A živjela sam u neurednoj kući, ja na to nisam navikla, ja tako nisam živjela, kažem da nisam bila trudna, ja tu ne bi ostala. Dosta su mi živci tu stradali, dosta mi je zdravlje stradalo, dosta je to posljedica ostavilo na meni, to se gomilalo. Ja sam tu čistila, al vidla sam da to tu ne vrijedi. To mi je isto prigovarala, da trošim deterdžente, da trošim vodu, ali trošila sam i svoje zdravlje. Mene su pravili da sam bolesna što volim urednost, a oni nisu bolesni što su jako neuredni. Mislim muž nije toliko neuredan. Onda sam ja pokušavala s njim razgovarat da odemo negdje živjet sami, da uživamo, a on se na to smijao, uvijek me nekako ismijavao ružno. Kada bi radio negdje i kada bi bio za da živimo negdje drugdje, onda bi uvijek u razgovoru sa svojom mamom i bakom bilo da je sve preskupo za stanovati, kako su ljudi koji žive u gradu štakori, gradski štakori, ali ja sam uvijek govorila da je to ružno, da ne zna šta priča. Svugdje postoje i dobri i loši ljudi. Al tamo su svi ljudi nekako, ja bi rekla zatucani, ne znam koji izraz da dam, teško im je neke stvari objasniti.

Evo smo to kad sam bila u bolnici, na psihijatriji sam bila od nebrige za nama, od strane muža, osjećala sam zanemarivanje, nisam jela, samo sam pušila cigarete. Curicu jesam hranila, ali sebe ne. Počela sam naglo mršati i onda sam završila na psihijatriji. Ona je stalno govorila zašto dolazi socijalna radnica i tako, njima nije bilo bitno moje zdravlje, ona je tako zalupana žena i tako me zaboli zašto sam otišla tamo živjeti. Ona je tako srami komšiluka, susjeda, što sam ja na psihijatriji, što socijalna radnica stalno dolazi vidjet kako se brinu o njoj, to mi se stalno prigovaralo. Dok sam bila u bolnici stalno su me ogovarali tako da je meni šogorica slala poruke da će mi oduzeti dijete i na sve to oni su meni još dodavali ulja na vatru, razumijete, ono na ranu sol. Ja sam ju onda nazvala i rekla: „*slušaj, ako vi ne možete brinuti o mom djetetu ja ću nazvati svoju sestru, ali ona ju ne može prevesti u drugu državu bez mene, ali ja ću ju zvati ako se može brinuti o njoj, ali nemojte mi te gluposti pisati, meni moje dijete neće nitko uzeti.*“ U tom stanju oni me plaše, ne znam šta su oni time htjeli. Ja sam muža molila da nam nađe neku sobu, stan, da se on zbliži s djetetom. Kad sam ga molila da okupa sa mnom dijete, ona bi se uvijek uključila i komentirala da on to ne znam, da muški to ne rade, a onda bi ju ja molila neka se makne, neka nas pusti da se uključim.

5. Kako je partner reagirao na Vašu reakciju?

I: Znači kada ste ga udarili, onda je on reagirao tako što je opet krenuo na Vas?

S: Da, da. Onda je on galamio kako ja to mogu, ali ne možeš ti mene tući, mene niti moj otac nije tukao. Ja sam njemu prijetila da ću ga prijaviti policiji, da ću ja otići odavde, da ja ovako ne mogu živjeti. Stalno sam ja to njemu nagovještavala da ću otići kod svojih roditelja. A moje dijete, ona je tada bila mala, nisam joj mogla niti osobnu raditi da bi mogla negdje izaći.

6. Kako se partner ponašao prema Vama neposredno nakon što Vas je istukao, izvrijeda?

I: A jel se on ikada Vama ispričao nakon što bi Vas izvrijeda?

S: On je tip koji se neće ispričati. Jedanput sam samo u poruci, dok je radio, pisala sam da ću otići s malom. Ne znam, bilo mi je teško, teško s njom, stalno gledanje što jedem. Znae što, nas je u kući bilo 6 i samo je otac radio, ali nitko mi nije branio da jedem, kamoli sreće da se to može vratiti. Znam da kad su ona (baka) i njena sestra skupa onda me ogovaraju, ne znam šta hoće od mene. Da i onda sam mu ja napisala da mi je teško i izvinila sam se pa se onda i on meni izvinio, ali nikad više, iako napravi prije grešku.

7. Kako ste se osjećali nakon što Vas je partner prvi puta udario, uvrijedio?

/

8. Jeste li mislili da će se nasilje ponoviti?

/

9. Jeste li radili u vrijeme kada ste bili izloženi nasilju ili ste bili domaćica?

S: Ne.

I: A htjeli ste raditi?

S: Nije da nisam htjela raditi nego mi mala nije niti za jaslice bila, a i meni je bilo dovoljno ovo u kući šta sam imala posla.

10. Kakav je Vaš partner imao odnos sa svojim roditeljima?

I: on je odrastao sa svojom bakom?

S: Da.

I: A roditelji njegovi?

S: Roditelji su tu negdje blizu.

I: Ali nije u kontaktu s njima?

S: U kontaktu je, ali imaju dosta zahladene odnose. Nekako nemaju oni bliskosti ko mi, kao što osjećam kod svojih.

11. Kakav ste odnos Vi imali s partnerovim roditeljima?

I: Jeste li ih Vi upoznali?

S: Da.

I: I kakav Vi odnos imate s njima?

S: A koliko mogu da imam dobar odnos. Mislim nisam ja neka balavica da oni sad mene okreću. Krenut ću samo od te njihove neurednosti zbog koje uopće ne želim dolaziti tamo. Sigurno im ne odgovaram zbog toga što nisam kao oni, ali to me uopće ne zanima

12. Kakav je Vaš partner imao odnos sa Vašom djecom?

I: Rekli ste da Vaš partner nema dobar odnos sa vašom kćeri. Je li nju ikada udario ili ju je samo odbijao odnosno odbijao biti s njom?

S: On ju nikada nije udario. I nije da se nikada nije igrao s njom, ali to je sve nešto kratko bilo. Ne znam sada da li je to njegov stid jer kao što sam Vam rekla kod njih nije naviknuto da muškarci, kako da Vam objasnim...njihov otac je malo vremena provodio s njima, malo im je ljubavi pokazivao. Onda sam ja rekla da ako je tako njihov otac prema njima, da ne mora tako bit mom djetetu. Samo su mi rekly: „*Ah, on to neće.*“ A pa neće zato što mu vi ne date. One su dosta za to krive, zašto ga ne puste, to je naše dijete. Ne znam sada da li je to zbog njegove bolesti da je toliko volio urednost, jer on je bio jako uredan. Ta njegova soba, gdje je on igrao igrice, a bio je jako privržen igricama... ja sam svjesna da je kod nas velika razlika u godinama, on još uvijek gleda igrice. Ne razumijem da je nekome to bitnije od djeteta i vremena s nama. To je utjecalo na njega, on je nakupio toliko bijesa. Znajete da mi je došlo da pokupim to sve i bacim kroz prozor. Gledajte, mene čeka puno posla, dijete i vrt i one očekuju od mene da radim, a on da samo igra igrice, za mene je to velika nepravda. Da meni nema ko paziti dijete, sve se više gleda osim brige o djetetu, a stalno je priča kako treba brinuti o djetetu. Šta da je stavim na vrat i idem u vrt? Ja sam dosta svoje zdravlje narušila zbog njih. Ja sam trebala mirovati, imam problema s kralježnicom, rodila sam u 42.godini, ja sam trebala ne ležati godinu dana, nego ne raditi teške poslove jer nije isto kad žena mlada rodi i sad. Ja imam tolike bolove u kralježnici da znam plakati od bolova. Kod njih ne možete dobiti razumijevanje. Ja sam radila od malena, nisu mene roditelji držali pod staklenim zvoncem, ali ako me nešto boli onda su me razumjeli.

13. Kakav je bio Vaš odnos s djecom dok je trajalo zlostavljanje?

14. Jeste li nekome rekli da Vas partner zlostavlja? Obitelji, prijateljima?

S: Moji roditelji nisu ništa znali dok nisam prvi puta došla s malom kod njih, ali nisam ja njima ništa rekla nego kroz razgovor s njim preko telefona mater je primijetila odnosno pitala me zašto tim tonom razgovaram jer sam znala povisiti ton na neke stvari na koje mi se on smijao. Prodao je auto, a da me nije niti pitao. Ja isto imam vozački, nisam vozila par godina i pojavio mi se ponovno strah pa sam mislila možda imati par časova s instruktorom. Imam malo dijete, pa da ne molim stalno nekoga da me odveze, ali kod njega je bilo da on zarađuje i da on odlučuje, a ja samo moram šutjet.

I: A jeste li rekli prijateljima?

S: Nekima da. Mislim ja imam dosta prijatelja.

I: Kako su oni reagirali?

S: Ah, oni s kojima smo skupa radili ja i on znaju mene, sa svima sam bila dobra, ali za neke stvari nisam dala na sebe, ako netko nije u pravu, nije u pravu, jel? Ali žene s kojima sam radila su ostale iznenađene, kao kako ga nije sram, kako nije znao cijeniti me.

I: Ali nitko od njih nije reagirao da Vam pomogne?

S: Svatko bi od njih meni pomogao na neki način, ali meni ne treba pomoć. Sama sam došla iz druge države raditi, na crno, ali sama. Problem je sad ja mislim zbog djeteta. Vidim ja i ovdje, kroz priču, da mi svakome sada predstavljamo teret i roditeljima i prijateljima...

I: U biti, nitko se ne želi „upetljati“?

S: Ne znam šta da kažem. Ja na primjer kad pričam o tom svak kaže: „ah, pusti ti njega, nije on tebe vrijedan, ti si dobra osoba, šta on hoće više, ne zna to cijeniti, brini o djetetu.“ Mislim to je najlakše reći nekome, ali to je jako velika briga.

Sadašnjost

1. Zašto ste trpjeli nasilje?

S: Mislim svaka na mom mjestu bi pokupila stvari i išla. Mislim išla bi i ja, ali samo sam zbog djeteta ostala, zbog toga sam još sada ovdje, u ovoj državi.

2. Jeste li se pokušali obratiti nekome za pomoć prije prijavljivanja u sigurnu kuću?

I: Jeste li se pokušali možda obratiti policiji ili nekome drugome prije nego što ste došli ovdje?

S: Pa baku sam pitala zašto ga nije prijavila policiji, zašto ne prijavi te ljude od kojih on nabavlja tu travu, ona kaže kao pa zašto bi to radila. A pa mislim zato što se od vas uzimaju novci, meni i mome djetetu se narušava zdravlje, galama je, znala sam držat ju i bježat od njega dok je galamio, jer ne želim da ona to sluša, pa sam pobjegla u drugu sobu, a on bi išao za nama. Ja sam našla tu travu i sakrila sam pa sam prijetila da ću dati policiji. Išla sam na to da ga prepadnem pa da to više ne koristi, ali on je uporno tražio i dolazio do mene i vrištao. Znala sam stvarno krenuti zvati policiju...

I: Ali nikada niste stvarno zvali?

S: Pa ne. Ona me stalno sprječavala. Jednom joj je telefon razbio. Pa ja joj nisam kriva. Sve te novce što je imala ona je njemu davala za to. Ja sam jednom stvarno krenula zvati policiju jer me udario tako jako u nogu, ja sam drečala pa je ona došla gore. Rekla sam da idem zvat policiju, a ona mi je rekla kao: „ma šta će ti policija za to.“ Htjela mi je reći da će policija reći da su to naši problemi samo da to ne napravim.

3. Koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću?

I: A koliko ste dugo čekali prije nego što ste se prijavili u kuću? Vi ste se dobrovoljno prijavili u kuću ili?

S: Socijalna radnica me smjestila, mene i dijete.

I: Koliko ste već dugo ovdje?

S: Ovdje smo od 12.mjeseca. Ja sam ju molila za neku pomoć, jednostavno nisam znala šta da radim.

4. Zašto ste sada odlučili potražiti pomoć i prijaviti se u sigurnu kuću?

5. Je li ovo 1.put da ste ovdje?

6. Jeste li razmišljali da se ponovno vratite partneru?

S: Kada?

I: Sada dok ste ovdje. Jeste li ikada razmišljali da se vratite?

S: Možda, kada bi radio. Sada radi, ali kako on razmišlja...

I: A što očekujete da će se dogoditi ili promijeniti ako se Vi vratite?

S: U njihovu sredinu mi se, iskreno, ne vraća i ne razmišljam o tome, a on vidim nekako i nije zagrijan. Ne znam, kako da kažem, šta očekujem.

7. Koje je posljedice zlostavljanje ostavilo na Vas?

S: O tome ja sad već dugo vremena ne razmišljam. To je bilo. Sad je tu zanimacija oko djeteta tako da ja ne mislim više stvarno o tome.

8. Kako ste cjelokupnu situaciju objasnili djeci? Jesu li oni sami bili svjesni da se radi o nasilju u obitelji?

9. Smatrate li da je nasilje ostavilo posljedice na Vašu djecu? Na koji način?

S: Na nju? Ne, ona je premala bila. A-a, ne.

10. Kakav je Vaš odnos s djecom sada?

11. Kakav je partnerov odnos s djecom sada?

S: Pita on i sad, pošalje poruku pa pita kako je.

I: Ali nema je želju vidjet još.

S: Pa možda je njega sram reć im da bi on došao. Kad je završio u bolnici onda sam došla s malom, tad je on nakon dugo vremena bio s njom i ja sam zamolila socijalnu radnicu da izađemo na hodnik da vidim njih dvoje. Vidjela sam ja da nešto nije opet u redu, ali slušala sam o tome da, nitko nas ne tjera da budemo skupa, ali da djetetu ne smijemo braniti da vidi baku i oca, ako ima želju. Onda sam ja htjela vidjet njegovu reakciju na nju, ponašanje. Samo ju je držao, nije još ništa pričao, samo se smješкао, to je tad bila baš bolest. Taj dan nismo niti mogli obaviti razgovor zbog bolesti, to me baš bilo potreslo. Meni je baš to teško. Ja sam malu dobila iz ljubavi, ali ta bolest, on stalno kaže da čuje neke glasove. Teško je jer joj on ne može pričati kao ja, ne može se igrati s njom. Zato ne znam šta bi rekla na Vaše pitanje šta očekujem, a šta i mogu očekivat, nadam se, molim Boga da će se bit bolje. Ona kad odraste, ja ne znam stvarno kako će to bit. Meni će brzo proći i to do 12.mjeseca do kad sam tu. Da li ću se zaposlit, oću li nać radno vrijeme, prilagodit za mene i nju. I ono kad ste me pitali za nas ovdje. Malo mi je lakše jer nisam sama, malo razgovaramo, govorimo si, nekad se i na silu nasmiјemo da si olakšamo, pa se onda malo razveselim, zaboravim na to. Onda opet dođu momenti kad se čovjek sjeti da ne može ovako uvijek, u mojim godinama teško je opet kretati od nule s djetetom. Ima žena, starijih od mene, koje odlaze raditi sezonu jer su isto tako, kao i ja, godinama radile u firmi pa su prestale radit. To se isto i meni dogodilo, ali ja sada imam dijete. Ne razumije zašto je toliko teško kad žena rodi dijete. Meni nisu teške obaveze oko nje, ali šta ako ja budem odvojena od nje, netko treba radit, ja više nisam za posao. Ne da ne želim radit, ne bježim ja od toga i ovdje obavljam poslove, ali nije isto to i dodatno još radit i brinut se o djetetu. Nisam imala dijete i nisam znala, a sad vidim koliko će to bit naporno. Nemojte mi zamjerit, ja kad ovako razgovaram onda se isplaćem.

12. Na koji način Vam život u kući pomaže da savladate svakodnevne prepreke i vratite se normalnom životu?

S: Pa ima dosta obaveza oko djeteta, kuhanje, čišćenje. Nikako, dobro ima nas više, ali lakše je odrađivati nego tamo gdje sam živjela, gdje sam se udala. I rječnik mi odgovara ovdje. Al kažem Vam vrijeme prolazi, imamo stvarno previše obaveza.

Budućnost

1. Bojite li se da će partner ponovno pokušati nauditi Vama ili djeci?

S: Ne.

2. Kako zamišljate svoju budućnost?

S: Još ju, vjerujete, nisam niti zamislila. Mada treba misliti o tome. Ja ne mogu misliti toliko u naprijed. Ja sam mislila da mogu malu smjestiti u jaslice i onda da idem raditi, ali nisam znala da to mogu tek od 9.mjeseca, ali dobro brzo će to. Strah me, ono što bi ja htjela, gdje bi htjela živjeti je jako skupo za stanovanje. Teško je i nama ženama kad je žena sama.

3. Na koje poteškoće mislite da biste mogli naići?

I: Bojite li ste da bi Vas društvo moglo osuđivati zbog toga?

S: Zbog čega?

I: Zbog toga što ste sami sa djetetom, bez muža?

S: Ne. Ja o tome uopće ne razmišljam. Mene samo zanima naša egzistencija, kako bi mi živjele. Jednostavno, kako čujem mnoge žene da je teško i raditi i biti otac i mater djeci.

4. Čega se bojite?

/

5. Čemu se veselite?

I: A čemu se veselite u budućnosti? Znamo da se bojiti zbog posla, ali čemu se veselite?

S: A veselim se da mi je dijete zdravo i kad fino jede i kad joj mogu nešto priuštiti. Dobijemo nešto to, dobijem njezin dječji doplatak pa joj kupim nešto. Kad vidim kako se ona veseli bude mi drago.

6. Da možete, što bi napravili drugačije tada?

S: Ne bi bila s njim.

I: Uopće?

S: Ne. I vjerojatno bi se više pazila. Dogodilo se to da sam ostala trudna. Trebala sam se više pazit i ne bit u vezi i ostat trudna s nekim 'ko ne da ne želi dijete nego razmišljanje da će se netko drugi brinut za dijete, dakle, baka i ja, ona novcima, a ja ostalo. Pita on i sad, pošalje poruku pa pita kako je.

7. Kako mislite da će se razvijati odnos između partnera i Vaše djece u budućnosti?

I: A kako zamišljate odnos između nje i Vašeg partnera? Mislite li, budući da sada nemaju nikakav odnos, da bi se to moglo promijeniti?

S: Ona je, kažem, bila mala. Sad možda da se oni par puta vide ona bi znala. Ona tada ništa nije znala.

I: Da, jasno mi je, ali mislite li da bi u budućnosti, kasnije, njegov i njezin odnos mogao biti bolji?

S: Ne znam. On ne dolazi na viđanja, valjda zbog te bolesti on ne zna. Ne znam šta on priča s roditeljima. Njima sam isto rekla da mogu vidjet ***** kad god žele, samo nek' se dogovore sa centrom, ali nisu nikada tražili da dođu. Slali su joj neke stvari, robu za nju, novce.

I: Znači, zasada nema pomaka?

S: Pomaka ima. Ja se osjećam super, hvala Bogu. To, eto, što me kralježnica zaboli i što zaplaćem. Bojim se, iskreno, zbog posla. I ovako mi je teško obavljat stvari. Bojim se zbog tog. Ne može se nikome to objasnit. Ali zaboravljam to što sam ležala u bolnici i što je on mene udario, ja sam samo mislim o djetetu i sad mi je bitno kako ću dalje, samo što imam strah zbog toga što me boli toliko.

